

האוניברסיטה העברית
הפקולטה למדעי החברה
בית הספר ע"ש פדרמן למדיניות ציבורית וממשל

כמעין המתגבר? השפעות הקמת רשת "מעין החינוך התורני" בטווחים הקצר והארוך

עבודת גמר לתואר מוסמך (תזה) בכלכלה ומדיניות ציבורית
מנחה: פרופ' מומי דהן
כותב: עידן ליפינר

תקציר

בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני, מיסודה של תנועת ש"ס, הוקמו משלהי שנות השמונים והתרחבו במהירות. כיום לומדים בהם כ-50 אלף תלמידים, ויותר מ-5% מתלמידי כיתה א' בחינוך העברי. מחקר זה בוחן, לראשונה, את השפעת הקמתם על מגוון משתני תוצאה של תלמידי החינוך היסודי יוצאי צפון אפריקה, שהתגוררו בשנות התשעים ביישובים עירוניים בפריפריה. כדי להתגבר על בעיית הסלקטיביות בבחירת ההורים את זרם החינוך של ילדיהם נעשה שימוש בשיטות הפרש הפרשים והאמידות הדו-שלביות, תוך ניצול הפתיחה המדורגת של בתי הספר הללו, ונערכו גם אמידות בקרב אחים ואחיות בלבד.

ממצאי המחקר מלמדים שברוב משתני התוצאה שנבדקו – רכישת השכלה (לרבות על-תיכונית ואקדמית), תעסוקה ושכר, דפוסי נישואים וילודה, הגירה פנימית ומעורבות בפעילות פלילית של גברים – לא נמצאו בשיטת הפרש הפרשים הבדלים בין תלמידים ותלמידות שהיו זמינים להם בתי ספר יסודיים של רשת מעיין החינוך התורני לבין האחרים. לעומת זאת הייתה לזמינות הרשת השפעה מובהקת בעיקר על התלמידות: סיכוייהן להיבחן בבחינות הבגרות גדלו בכ-4 נקודות אחוז, ועלה שיעורן של הנבחנות באנגלית בהיקף מוגבר. כן נמצא כי גברו סיכוייהם של גברים להתחתן בגיל צעיר. לא נמצאה השפעה של זמינות הרשת על הסיכוי של הצאצאים ללמוד בחינוך החרדי (לרבות ברשת) בגן הילדים או בכיתה א'. באמידות דו-שלביות, הבודקות את השפעת הלימודים בבתי הספר היסודיים של הרשת על בוגריהם, נמצא כי סיכוייהם של תלמידי הרשת ללמוד בחינוך החרדי בכיתה י' גדלו בכ-60 נקודות אחוז ושל התלמידות – בכ-30 נקודות אחוז. הסיכויים של הבנים לנשור ממערכות החינוך בין כיתה י' ל"ב עלו ב-35 נקודות אחוז, הישגיהם בבחינות הבגרות הורעו, והסתברותם ללמוד בישיבה גבוהה האמירה בכ-33 נקודות אחוז. כן נסק הסיכוי של הגברים בוגרי הרשת להתחתן עד גיל 25, ואילו הסיכוי של הנשים להתחתן עד גיל זה פחת מאוד, והן ילדו עד גיל 29 פחות ילדים. ברוב משתני התוצאה האחרים שנבדקו לא נמצאה השפעה של הלימודים ברשת, בדומה לתוצאות בשיטת הפרש הפרשים, למעט גידול הסיכוי של צאצאי בוגרות הרשת ללמוד בחינוך החרדי בגן הילדים.

תודות

תודתי הגדולה היא לנעם זוסמן שליווה אותי במהלך העבודה הרבה על מאמר זה ולבנק ישראל על השגת הנתונים ומתן הגישה אליהם. בנוסף אני מודה לרבקה קריגר ודוד גורדון מהשלכה המרכזית לסטטיסטיקה על הכנת הנתונים והנגשתם לעבודה בחדר המחקר. כמו כן, תודה לאדית פראנד-זנד ולמשתתפי הסמינר של חטיבת המחקר בבנק ישראל על הערותיהם המועילות.

תוכן עניינים

4	1. מבוא
6	2. הקמת רשת מעיין החינוך התורני
11	3. סקירת ספרות
13	4. מסד הנתונים ואוכלוסיית המחקר
13	4.1 מסד הנתונים
15	4.2 אוכלוסיית המחקר
16	5. המתודולוגיה
16	5.1 שיטת הזיהוי – הקמה הדרגתית של בתי ספר יסודיים של רשת מעיין החינוך התורני
16	5.2 בדיקת הסלקטיביות בהקמת בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני
20	5.3 שיטת האמידה
24	6. תוצאות האמידות
24	6.1 תוצאות עיקריות
39	6.2 בדיקות הטרוגניות
41	6.3 עקומת הלמידה של בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני
41	6.4 מבחני עמידות
41	7. סיכום
43	ביבליוגרפיה
47	נספחים

1. מבוא

מעין החינוך התורני¹ היא רשת חינוך מיסודה של תנועת ש"ס. הרשת הוקמה במחצית השנייה של שנות השמונים, התרחבה במהירות, וכיום היא זרם החינוך הרביעי בגודלו בישראל. בשנת הלימודים תש"פ (2019/2020) למדו בבתי הספר היסודיים של הרשת כמעט 50 אלף תלמידים ויותר מ-5% מתלמידי כיתה א' בחינוך העברי חבשו את ספסליה (איור נ-1 בנספח).

הרשת נוסדה על רקע תחושות קיפוח והדרה של יוצאי אסיה-אפריקה במערכת החינוך, הרצון לקרב את המזרחיים למסורת ישראל ולדת, וממניעים פוליטיים. הדבר עולה בקנה אחד עם הרקע של תלמידי הרשת: ביישובים בפריפריה הכלולים במחקר כ-90% מתלמידי הרשת בשנות התשעים היו יוצאי אסיה-אפריקה (בעיקר מצפון אפריקה), ולמעלה משלושה רבעים מהאחים והאחיות הבוגרים שלהם למדו בחינוך החרדי/דתי בשנים שקדמו לפתיחת בית הספר היסודי הראשון של הרשת ביישוב (לוח נ-1 בנספח). בנוסף, חלק גדול מבתי הספר של הרשת שנפתחו בשנות התשעים בפריפריה היו ביישובים המאופיינים בשיעורי הצבעה גבוהים לש"ס.

ללימודים בבתי ספר של רשת מעין החינוך התורני יכולות להיות השפעות מגוונות על התלמידים בהשוואה ללימודים בזרמי חינוך אחרים. מחד גיסא, ייתכן שבתי הספר הללו מצמצמים את ההפליה לרעה של מזרחים, תופעה השוררת בחינוך החרדי העצמאי ובחינוך הממלכתי-דתי (פלדמן, 2002), מעצימים את תחושות השייכות לתרבות המזרחית, מנהיגים משמעת קפדנית יותר ועוד. יתר על כן, בחלק מבתי הספר של הרשת זוכים התלמידים ליום לימודים ארוך ולמפעל הזנה. מאידך, ההכשרה הפורמלית של כוחות ההוראה והתשתיות הפיזיות והציוד הן באיכות נמוכה יחסית, ותוכניות הלימודים כללו – לפחות בעבר – פחות לימודי חול, בפרט לבנים (בהשוואה לחינוך הממלכתי-עברי והממלכתי-דתי).

אף שרשת מעין החינוך התורני היא זרם חינוך המקיף תלמידים רבים וצומח מהר, ושיעור הלומדים בה בפריפריה גבוה מאוד, לא נערך, עד היום, מחקר שבחן את השפעת הלימודים ברשת על משתני תוצאה דמוגרפיים-חברתיים-כלכליים של בוגריה במהלך חייהם, ועל אחת כמה וכמה – את ההשפעות הבין-דוריות. המחקר מנצל את הפתיחה ההדרגתית של בתי ספר יסודיים המשתייכים לרשת מעין החינוך התורני בשנות התשעים. הפתיחה ההדרגתית מאפשרת לערוך אמידות בשיטות הפרש הפרשים והאמידות הדו-שלביות (2SLS). בשיטת הפרש הפרשים נבחן הפרש במשתני התוצאה בין תלמידים שהגיעו לכיתה א' לאחר הקמת בית ספר יסודי של הרשת ביישוב מגוריהם לעומת תלמידים באותו יישוב בתקופה שלפני כן בהשוואה להפרש המקביל ביישובים שלא הוקמו בהם בתי ספר של הרשת בתקופה הנחקרת; לפיכך נאמדת בשיטה זו ההשפעה הממוצעת של הקמת הרשת על כל התלמידים ביישוב. באמידות הדו-שלביות נעשה שימוש במשתנה העזר של מספר בתי הספר היסודיים של רשת מעין החינוך התורני ביישוב במועד ההגעה לכיתה א'; מכאן שנאמדת ההשפעה השולית הממוצעת על תלמיד שלמד ברשת (LATE) בהשוואה ליתר התלמידים כמקשה אחת. נערכו גם אמידות "נאיביות" מרובות משתנים, שבהן שולב המשתנה המסביר של לימודים בפועל ברשת, והן מאפשרות לבחון את השפעתה בהשוואה לזרמי חינוך עברי אחרים. כל האמידות נערכו גם בקרב אחים בלבד כדי לצמצם עוד יותר את הסלקטיביות האפשרית בהחלטה של ההורים לשלוח את ילדיהם ללמוד ברשת מעין החינוך התורני. אוכלוסיית המחקר כללה את כל היהודים יוצאי צפון אפריקה ילידי 1985–1996 (כלומר הגיעו לכיתה א' בשנים 1992–2003) שהתגוררו ביישובים בפריפריה

¹ שמה הרשמי של העמותה היה "מרכז מעין החינוך התורני בארץ ישראל". בשנת 2015 שונה שמה ל"בני יוסף – רשת מעין החינוך התורני בא"י". לשם קיצור היא תכונה כאן רשת מעין החינוך התורני, כפי שהיא מוכרת לציבור הרחב.

הגיאוגרפית-חברתית-כלכלית שבהם הוקמו בתי ספר של הרשת עד 2003 וביישובים הדומים להם, ואת צאצאיהם. עבורם התקבל מידע ממגוון קבצים מינהליים וממפקדי האוכלוסין.

הממצאים העיקריים של המחקר הם כדלקמן. להקמת בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני בפריפריה עד תחילת שנות האלפיים לא הייתה לפי שיטת ההפרשים כמעט כל השפעה על תלמידים ותלמידות יוצאי צפון אפריקה בתחומים הבאים: הישגים לימודיים בבית הספר ורכישת השכלה על-תיכונית ואקדמית, תעסוקה ושכר, דפוסי נישואים וילודה, הגירה פנימית ומעורבות של גברים בפעילות פלילית.

בכל זאת ניתן להצביע על ההשלכות הבאות של זמינות הרשת ביישוב המגורים. נתקבלה עלייה של כ-4 נקודות אחוז בהסתברות של התלמידות להיבחן בבחינות הבגרות (בהשוואה לכ-86% אצל כל התלמידות) וכן עלו סיכוייהן להיבחן באנגלית בהיקף מוגבר. מהקמת הרשת נהנו בעיקר תלמידות ממשפחות מרובות ילדים (לפחות חמישה): שיעור זכאותן לתעודת בגרות עלה ביותר מ-4 נקודות אחוז (לעומת כ-55% בכל המשפחות הגדולות). זמינות הרשת הגדילה את סיכויי הגברים להתחתן עד גיל 25, וכן את סיכוייהם להגר בבגרותם לערים גדולות ולמרכז הארץ.

תוצאות האמידות הדו-שלביות, הבוחנות כאמור את השפעת הלימודים ברשת על בוגריהם, מעלות את הממצאים הבאים. הסיכויים של תלמידים ללמוד בחינוך החרדי בכיתה י' גדלו בכ-60 נקודות אחוז, ושל תלמידות – בכ-30 נקודות אחוז. הסיכויים של הבנים לנשור ממערכות החינוך בין כיתה י' ל"ב האמירו בכ-35 נקודות אחוז, הישגיהם בבחינות הבגרות הורעו, והסתברותם ללמוד בישיבה גבוהה גדלה בכ-33 נקודות אחוז. סיכויי הבנות לגשת לבחינות הבגרות גדלו ב-29 נקודות אחוז. מלבד זאת נסקו סיכוייהם של הגברים בוגרי הרשת להתחתן עד גיל 25, ואילו סיכוייהן של הנשים בוגרות הרשת להתחתן עד גיל זה פחתו, פחת מספר הילדים שהן ילדו עד גיל 29 וכן עלו סיכוייהן להתחתן עם בוגר הרשת. ברוב משתני התוצאה האחרים שנבדקו לא נמצאה השפעה של הלימודים ברשת, בדומה לתוצאות בשיטת הפרש ההפרשים, למעט עלייה בסיכוייהם של צאצאי בוגרות הרשת ללמוד בחינוך החרדי בגן הילדים, על אף ירידה בהסתברות כי ילמדו בגן ילדים של הרשת.

למחקר מגבלות אחדות. שנת ההקמה המדויקת של בתי הספר היסודיים המשתייכים לרשת מעיין החינוך התורני לא תמיד ידועה בוודאות. ייתכן שבתקופה הנחקרת חלו ביישובי המחקר בתקופה הנחקרת תמורות בבתי ספר של זרמי החינוך העברי האחרים (לרבות בתגובה להקמת הרשת). שיטות הפרש ההפרשים והאמידות הדו-שלביות אינן מאפשרות לאמוד את ההשפעות של הקמת הרשת על משתני התוצאה בהשוואה לכל אחד מזרמי החינוך האחרים בנפרד, וגם לא ניתן לדעת מה הוא המכניזם שהוביל לתוצאות שהתקבלו (למשל, הבדלים בתוכניות הלימודים). האמידות לאחים ולאחיות מסייעות בפיקוח על סלקציה אפשרית בבחירת זרם החינוך של הילדים, אך בשל מיעוט התצפיות (בפרט של תלמידים בנים) האומדים עלולים להיות מוטים לכיוון האפס. המחקר בוחן את השפעות פתיחת בתי הספר של הרשת עד תחילת שנות האלפיים, אך יכול להיות שמאז התרחשו שינויים בדפוסי פעילותם – לרבות בתוכניות הלימודים, במאפייני המורים ובתשתיות – העשויים להקרין על משתני התוצאה שנבדקו. לבסוף, במרוצת השנים הוקמו לציבור הספרדי מוסדות חינוך רבים, כשיבות קטנות וגבוהות וסמינרים לבנות, ועשויה הייתה להיות לכך השפעה על מהלך החיים של בוגרי בתי הספר היסודיים של מעיין החינוך התורני.

סדר העבודה הוא כדלקמן. בפרק 2 יתואר תהליך הקמת רשת מעיין החינוך התורני, בפרק 3 תיסקר הספרות העוסקת במנגנונים השונים שבאמצעותם הלימודים ברשת יכולים להשפיע על בוגריה, בפרק 4

יובא מסד הנתונים ותוגדר אוכלוסיית המחקר, בפרק 5 יפורטו שיטות האמידה, בפרק 6 יוצגו התוצאות של האמידות ויערכו בדיקות רגישות, ופרק 7 יסכם.

2. הקמת רשת מעיין החינוך התורני

חוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953 הגדיר שני זרמי חינוך ממלכתיים – ממלכתי (עברי וערבי) וממלכתי-דתי, והתאפשר לחרדים להמשיך לקיים את החינוך העצמאי מיסודה של אגודת ישראל כזרם נפרד. החינוך העצמאי זכה הלכה למעשה לאוטונומיה בקביעת חלק גדול מתוכניות הלימודים שלו, והפיקוח עליו היה רופף.

עד ראשית שנות השמונים הציבור החרדי-מזרחי ברחבי הארץ הצביע ברובו הגדול ל"אגודת ישראל" החרדית-אשכנזית, אף שברשימה שלה לכנסת לא שובצו נציגים מזרחים במקומות ריאליים, ומעולם לא כיהן נציג מזרחי מטעמה במועצת העיר ירושלים (דיין, 1999). למעשה, האליטה החרדית האשכנזית הפלתה לרעה את החרדים המזרחים במערכת החינוך, לרבות בתקציבי הישיבות ובקבלה למוסדות חינוך נחשבים מהתלמידים ברשת היו מזרחים (כהן, 1983). אף שתנועת ש"ס (ספרדים שומרי תורה) הוקמה חודשים ספורים בלבד לפני הבחירות המוניציפליות בירושלים בשנת 1983, במטרה לייצג את האוכלוסייה החרדית-ספרדית בעיר, היא השיגה באותן בחירות הישג עצום: שלושה מתוך שלושים ואחד המושבים במועצת העיר, כמספר המושבים של "אגודת ישראל" הוותיקה (דיין, 1999). רשימות דומות התמודדו באותה השנה גם בבני ברק ובטבריה וגרפו קולות רבים. בעקבות ההצלחה בבחירות המקומיות הוחלט להתמודד בבחירות הארציות, שנערכו בשנת 1984, ובהן המפלגה נחלה הצלחה מרשימה: ארבעה מנדטים, כפול מאשר "אגודת ישראל". מאז גבר כוחה של ש"ס בבחירות המקומיות והארציות כאחד, פועל יוצא מיכולתה לגייס לשורותיה מצביעים יוצאי עדות המזרח, דתיים ומסורתיים גם יחד.

תחום החינוך היה קרוב לליבה של ש"ס מהרגע הראשון, ואחד הנושאים המרכזיים שהיא חרתה על דגלה היה המאבק בהפליה לרעה של תלמידים מזרחים במערכת החינוך (פלדמן, 2002): בחינוך העצמאי ובחינוך הממלכתי-דתי סבלו התלמידים המזרחים מיחס מפלה, והמסורות הדתיות שלהם נדחו; גם גדולי חכמי ספרד לא זכו ליחס ראוי בתוכנית הלימודים, ובבתי הספר לימדו את המסורות ודרכי התפילה שהיו נהוגות בקהילות אשכנז. בנוסף, ילדים מזרחים מבתים מסורתיים אף נדחו מבתי הספר של החינוך העצמאי כיוון שלא נחשבו דתיים מספיק.

לפיכך, כבר בשנת 1987, במהלך הכהונה הראשונה של ש"ס בכנסת, היא הקימה את רשת מעיין החינוך התורני כדי שתהווה בראש ובראשונה חלופה לחינוך העצמאי. בתחילת פעילותה הקימה הרשת גני ילדים ובתי ספר כיוזמות חינוכיות מקומיות, כמעט ללא תמיכה ממשלתית. בשנת 1992 היא זכתה להכרה רשמית: בתיקון לחוק יסודות התקציב התשמ"ה-1985 נקבע שהתקציב לתלמיד ברשת (כמו בחינוך העצמאי) יהיה זהה לזה של כל ילד בחינוך הרשמי. משמע ששיעור המימון לתלמיד עלה מ-75% ל-100% מהמימון בחינוך הרשמי.

הגידול המהיר עד סוף שנות התשעים במספר בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני ביישובי הפריפריה שהמחקר נסב עליהם מוצג באיור 1. בתוך עשור הוקמו ב-11 מהיישובים במצטבר יותר מ-20 בתי ספר של הרשת, ולמדו בהם בשנת 2003 כ-500 תלמידי כיתה א', שהם כ-11% מהתלמידים יוצאי אסיה-אפריקה שהתגוררו ביישובי המחקר שהוקם בהם בית ספר של הרשת, וכ-14% מהתלמידים יוצאי צפון

אפריקה. שיעורי ההצבעה לש"ס בבחירות לכנסת באותם יישובים היו גבוהים בהרבה מהממוצע הארצי. הפריסה של בתי הספר היסודיים של הרשת לפי יישוב מוצגת בלוח 1, וממנו עולה שהכניסה של הרשת ליישובים הייתה מדורגת במהלך השנים 1990–1998, ובהמשך התקופה הנחקרת (עד שנת 2003) רק נוספו בתי ספר באותם יישובים, להבדיל מפתחה לראשונה של בתי ספר של הרשת ביישובים נוספים. הרשת המשיכה לצמוח גם באלף השלישי, וכיום היא כוללת גני ילדים, בתי ספר יסודיים, ישיבות קטנות וגבוהות, סמינרים לבנות ומפעלי חינוך נוספים. בשנת הלימודים תש"פ למדו בחינוך היסודי של רשת מעיין החינוך התורני קרוב ל-50 אלף תלמידים, מתוכם כ-7 אלפים בכיתה א', שהם יותר מ-5% מתלמידי כיתה א' בחינוך העברי, כפול מהשיעור שני עשורים קודם לכן (איור נ-1 בנספח).

רשת מעיין החינוך התורני פנתה כבר מראשיתה להורים מזרחים – דתיים ומסורתיים כאחד. אחת המטרות המוצהרות שלה הייתה לחזק משפחות מסורתיות מבחינה דתית; זאת באמצעות דרישה מההורים לשמור על אורח חיים דתי, וכמובן באמצעות חינוך דתי לילדיהם במוסדותיה (Siebzeiner ו-Lehmann, 2008). רבים מהורים אלו חזרו בתשובה בשנות ה-80 וה-90, בעקבות הקמת תנועת ש"ס, והאתגר הגדול של הרשת היה לשמר את אורח החיים הדתי במשפחות אלו. אף על פי כן נמצא כי רבים מהילדים של אותם חוזרים בתשובה, המשתייכים בחלקם לאוכלוסיית המחקר, עזבו את המגזר החרדי (הורוביץ, 2018; רגב וגורדון, 2020).

בתי הספר של הרשת שמו דגש בתרבות והמורשת של עדות המזרח. תרבות זו ומנהיגיה הרוחניים לא היו עוד במעמד נחות מזה של האשכנזים, וזכו לשעות הוראה מכובדות. כך למדו התלמידים על דמויות להערכה הדומות לאבותיהם, ויכלו לטפח את תחושת הביטחון העצמי שלהם. הרשת הציעה גם הטבות, שעזרו למשך לשורותיה תלמידים רבים ממשפחות דתיות ומסורתיות, לרבות יום לימודים ארוך, ארוחות חמות והסעות לבית הספר – הטבות משמעותיות להורים עובדים, בפרט ממעמד חברתי-כלכלי נמוך (Kamil, 2001; Weissbrod, 2010). כמעט כל בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני הם לכיתות א' עד ח', בשונה ממרבית בתי הספר הממלכתיים-עבריים והממלכתיים-דתיים שהם שש-שנתיים ואחריהם עוברים לחטיבת ביניים, השכיחים יותר ביישובים בהם לרשת יש אחיזה. עובדה זו ככל הנראה מקשה על בוגרי בתי הספר היסודיים של הרשת לעבור לבתי הספר התיכוניים הממלכתיים, שרובם המכריע כאמור תלת-שנתיים.

רוב בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני נפרדים לבנים ולבנות, אך בניגוד לבתי הספר של החינוך העצמאי או מוסדות הפטור ישנם ברשת גם בתי ספר יסודיים "מעורבים"; באלה לומדים בנים ובנות, אך בכיתות נפרדות, ובדרך כלל גם במבנים נפרדים. רוב בתי הספר "מעורבים" נמצאים בפריפריה, ומטרתם למשוך אוכלוסייה אדוקה פחות מבחינה דתית (בן רבי ואחרים, 2014).

בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני (והחינוך העצמאי) זוכים כאמור לתקצוב מלא, ובתמורה מחויבים ללמד את תוכנית היסוד (ליבה) בהיקף מלא². כל זאת בהתאם לסעיף 3א בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985³. בבתי הספר של מעיין החינוך התורני היו לימודי ליבה מהרגע הראשון, בהדגשת

² המקצועות הנלמדים בתוכנית הליבה והיקפם מחייבים את כל מערכת החינוך (משרד החינוך והתרבות, 2005). התוכנית מורכבת מארבעה אשכולות: מורשת, רוח וחברה; שפות (עברית בחינוך העברי ואנגלית); מתמטיקה ומדעים; ומיומנויות הגוף. למגזר החרדי תוכנית ליבה נפרדת (משרד החינוך, 2011).

³ המוסדות המוכרים הלא רשמיים האחרים המפוקחים על ידי משרד החינוך ממומנים בשיעור של 75%, נהנים מאוטונומיה חלקית בבחירת תוכנית הלימודים וחייבים בלימודי ליבה בהיקף של 75%. מוסדות הפטור החרדיים ממומנים בשיעור של 55% ואינם חייבים בלימודי ליבה. בשנת 2007 הוכנס לחוק חינוך ממלכתי תשי"ג-1953 תיקון 11א (תיקון המוכר כ"חוק נהרי"), שחייב את הרשויות המקומיות לתקצב מוסדות מוכרים שאינם רשמיים בלפחות 75% מהתקציב המועבר על ידן למוסדות רשמיים. התיקון בוטל ב-2013, אך הושב בחוק ההסדרים לשנים 2015 ו-2016.

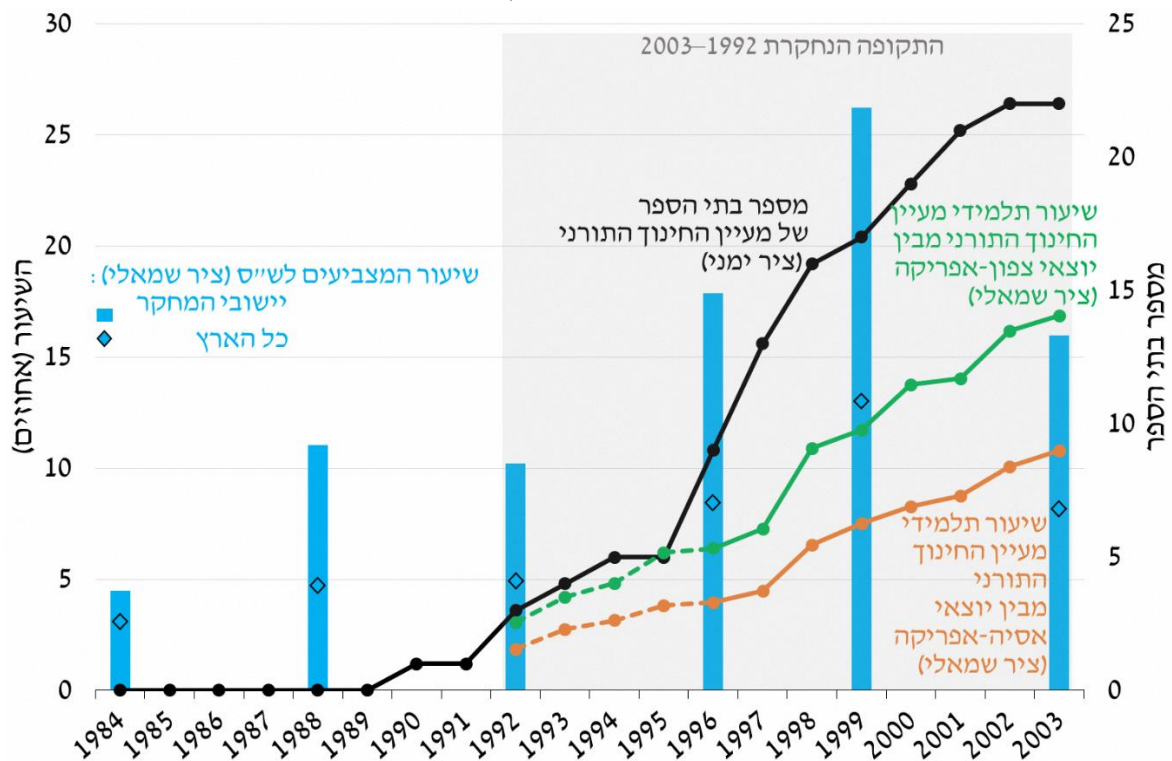
מתמטיקה ואנגלית. עם זאת, אלה היו בעדיפות שנייה ללימודי הקודש, מה שהתבטא בפחות שעות לימוד שבועיות ובקיום השיעורים בעיקר בשעות אחר הצהריים (Kamil, 2001), שבהן הלמידה פחות אפקטיבית. לפי דיווח של "רשת מעיין החינוך התורני" משנת 2012 בתי הספר לבנות קיימו את תוכנית הליבה כנדרש, אך כ-21% מבתי הספר לבנים לא עמדו בכך (וייסבלאי, 2012). בסקר שדה שערכו דרייפוס ורוטנברג (2012) עלה כי גם במרבית בתי הספר לבנים התקיימה תוכנית הליבה עד כיתה ח'. ההכשרה של המורים המלמדים את מקצועות החול הייתה נמוכה יחסית, וכך גם רמת ההוראה (ראו פרק 3).

בבתי הספר החרדיים היה גם מחסור בשירות פסיכולוגי-חינוכי, שכן רשויות מקומיות רבות לא אפשרו למוסדות חינוך לא רשמיים להיעזר בשירות הפסיכולוגי שלהן (משרד מבקר המדינה, 2008). כפועל יוצא הועסקו בחינוך החרדי רק 29% מהפסיכולוגים החינוכיים שהיו בתקן בחינוך הרשמי (רבינוביץ', 2010). גם התשתיות הפיזיות בבתי הספר החרדיים בחסר: משרד מבקר המדינה (2008) מצא כי המבנים לא הולמים, השטח לתלמיד קטן, אף שמספר התלמידים לכיתה קטן יחסית (פרק 3), וישנן בעיות תברואה קשות.

לוח נ-2 בנספח מציג את מאפייני הרקע של אוכלוסיית המחקר – תלמידי כיתה א' בחינוך העברי שמוצאם במדינות צפון אפריקה, והם מתגוררים ביישובים עירוניים בפריפריה (פירוט בהמשך) – לפי זרם החינוך שבו למדו בכיתה א'. מספר האחים והאחיות של תלמידי מעיין החינוך התורני גבוה מזה שבחינוך הממלכתי ודומה למספרם בשאר זרמי החינוך החרדי. שיעור תלמידי הרשת להורים אקדמאים, שיעורי התעסוקה של ההורים ואחוזון ההכנסה שלהם נמוכים מאלו של הורי תלמידי החינוך הממלכתי ודומים לאלו שבחינוך החרדי האחר.

איור 1. המספר המצטבר של בתי הספר היסודיים של מעיין החינוך התורני ביישובי המחקר¹,
 שיעור התלמידים הלומדים בהם מכלל תלמידי כיתה א' בחינוך העברי²

ושיעור המצביעים לש"ס³, 1984–2003

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (שנים שונות) ועיבודי המחבר.
 (1) רק ביישובים שבהם נפתח בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני בשנים 1984–2003: אופקים, אור עקיבא, בית שאן, דימונה, חצור הגלילית, מגדל העמק, מעלות-תרשיחא, נתיבות, עכו, קריית גת ושדרות.
 (2) קובצי תלמידים קיימים משנת הלימודים תשנ"ו (1995/96) ואילך, ולכן הקווים של שיעור התלמידים לפני כן מקווקוים.
 (3) שיעור המצביעים בבחירות לכנסת למפלגת התאחדות הספרדים שומרי תורה (ש"ס) מסך הקולות הכשרים.

לוח 1. בתי הספר היסודיים של מעיין החינוך התורני לפי היישוב ומאפייני היישוב, 1990–2003

היישוב	המחוז (משרד הפנים)	שנת הקמת בית הספר הראשון ביישוב ¹	מספר בתי הספר ביישוב		השיעור מתלמידי כיתה א' בחינוך העברי ² (%)				שיעור תלמידי כיתה א' ביישוב בשנת 1996 (%)		המצביעים לשי"ס ב-1988 ⁵ (%)	האשכול החברתי-כלכלי של היישוב בשנת 1983 ⁶
					סו"כ		יוצאי צפון אפריקה ³		יוצאי אסיה-אפריקה ⁴	יוצאי צפון-אפריקה ⁴		
					1996	2003	1996	2003				
					לבנים	לבנות	2003	1996	2003	1996		
בית שאן	הצפון	1998	1	0	6.7	0.6	7.8	0.0	73.5	96.6	13.4	1
חצור הגלילית	הצפון	1997	1	0	6.7	1.0	10.8	0.8	62.2	75.1	9.4	2
מגדל העמק	הצפון	1990	5	4	25.4	12.8	29.9	16.1	56.2	69.0	9.8	2
מעלות-תרשיחא	הצפון	1997	1	0	6.8	0.4	10.8	1.0	41.9	52.6	6.3	1
עכו	הצפון	1993	1	1	2.9	2.6	4.0	4.2	51.9	63.3	5.6	2
עפולה	הצפון	-	0	0	6.1	0.4	2.2	0.9	44.9	77.5	3.7	4
שלומי	הצפון	-	0	0	3.2	1.5	4.6	2.4	63.6	74.2	4.5	1
אופקים	הדרום	1998	2	1	9.3	6.4	11.6	8.1	54.8	74.7	21.6	1
דימונה	הדרום	1997	2	0	4.1	1.0	4.3	1.3	62.7	83.2	14.4	1
ירוחם	הדרום	-	0	0	1.2	1.3	1.1	2.2	56.7	77.1	18.1	1
מצפה רמון	הדרום	-	0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	63.3	80.0	2.5	3
נתיבות ⁷	הדרום	1992	7	1	32.7	4.0	38.4	5.6	62.4	84.7	23.3	1
ערד	הדרום	-	0	0	0.7	0.3	2.0	0.0	29.6	48.7	1.5	3
קריית גת	הדרום	1993	2	1	9.6	2.3	12.4	4.1	54.5	73.7	7.0	2
קריית מלאכי	הדרום	-	0	0	0.8	0.2	1.3	0.5	44.6	80.1	8.1	2
שדרות	הדרום	1992	1	1	5.0	5.8	8.2	8.2	42.4	55.3	14.0	1
אור עקיבא	חיפה	1993	1	1	7.7	7.0	13.0	12.7	43.5	48.3	11.1	1
טירת כרמל	חיפה	-	0	0	1.1	0.3	1.7	0.7	49.8	80.5	6.5	3
סה"כ ביישובי המחקר	-	1992	22	9	8.3	2.8	11.0	4.1	52.2	72.7	9.4	1.8 ⁸

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

- (1) שנת ההקמה עד 2003.
- (2) שיעור תלמידי רשת מעיין החינוך התורני בכיתה א' מתלמידי כיתה א' בחינוך העברי ביישוב. יש ברשת תלמידים הלומדים מחוץ ליישוב מגוריהם. כך למשל תלמידי הרשת המתגוררים בעפולה למדו במגדל העמק. (להרחבה ראו סעיף 5.2 בהמשך.) לכן גם אם אין בית ספר של הרשת ביישוב שיעור תלמידי כיתה א' הלומדים בה חיובי.
- (3) יוצאי אסיה (למעט הרפובליקות האסייתיות של בריה"מ לשעבר) או אפריקה (למעט דרום אפריקה ורודזיה).
- (4) מרוקו (כולל טנג'יר ומרוקו הספרדית), תוניסיה, לוב ואלג'יריה.
- (5) שיעור המצביעים בבחירות לכנסת למפלגת התאחדות הספרדים שומרי תורה (שי"ס) מסך הקולות הכשרים. יצוין שהבחירות לכנסת שנערכו בשנת 1988 היו לפני גל העלייה ממדינות חבר העמים.
- (6) הדירוג הוא בסולם מ-1 עד 10, כאשר ב-10 נמצאים היישובים האמידים ביותר. מבוסס על בן-טוביה ואחרים (1988).
- (7) כולל בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני בבית הגדי ובזמרת, הצמודים לנתיבות.
- (8) ממוצע חשבוני.

3. סקירת ספרות

הפרק סוקר את המנגנונים השונים שבאמצעותם בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני יכולים להשפיע על מהלך החיים של בוגריהם, ומתמקד בבאים: מאפייני המורים, שעות ההוראה, גודל בית הספר והצפיפות בכיתות, לימודים בבתי ספר דתיים וההערכה העצמית ותחושת השייכות של התלמידים.

לוח נ-3 בנספח מתאר את מאפייני המורים ברשת מעיין החינוך התורני ביישובי המחקר בשנת הלימודים תשנ"ח (1997/98), השנה הראשונה שלגביה מצויים נתונים, בהשוואה לבתי הספר המשתייכים לזרמי החינוך העברי האחרים.⁴ מהלוח עולה כי ברשת לימדו גברים רבים, המורים היו צעירים יותר – כנראה מפני ההתרחבות המהירה שלה – ומכאן גם בעלי ותק נמוך בהוראה. (ל-84% מהמורים ברשת היו פחות מ-10 שנות ותק.) שיעור גבוה יחסית מהמורים לא היו אקדמאים/מוסמכים. ההכשרה של המורים למתמטיקה ולאנגלית במגזר החרדי נמוכה יחסית⁵: בשנת הלימודים תשי"ע (2009/10) רק 20% מהמורים למתמטיקה בחינוך החרדי היסודי היו בעלי הכשרה מתאימה, ורק 49% מהמורים לאנגלית, לעומת 36% ו-72%, בהתאמה, בחינוך הממלכתי-דתי (וייסבלאי, 2012). חיזוק לכך ניתן למצוא גם אצל שפיגל (2011). הממצאים בספרות המחקרית בעניין השפעת רמת ההשכלה וסוג ההכשרה של המורים על הישגי התלמידים מעורבים, אך תלמידים למורים בעלי ותק בהוראה של עד 5 שנים מגיעים להישגים נמוכים יותר (Burgess, 2015).

לוח נ-4 בנספח מראה שבשנת הלימודים תשס"ג (2002/3) מדד הטיפוח של בתי הספר ביישובי המחקר המשתייכים לרשת מעיין החינוך התורני היה דומה למדד זה ביתר זרמי החינוך העברי. מספר שעות התקן השבועיות לתלמיד ברשת היה דומה למספרן בחינוך העצמאי ובחינוך הממלכתי-דתי, אך גבוה בהרבה ממספרן בחינוך הממלכתי-עברי (2.44 לעומת 1.85). הספרות חלוקה ביחס להשפעת מספר שעות ההוראה על ההישגים הלימודיים. (לסקירת ספרות ראו: Rivkin ו-Schiman, 2015; Cattaneo ואחרים, 2017). כשנמצאה השפעה חיובית מובהקת היא נגעה בעיקר לתלמידים מתקשים. Lavy (2020) מצא שהגדלת מספר שעות ההוראה בישראל העלתה את הציונים במבחני המיצ"ב בכיתה ה' (למעט בשפת אם).

בתי הספר היסודיים ברשת מעיין החינוך התורני קטנים ממקביליהם בחינוך הממלכתי-עברי. מספר התלמידים הממוצע לבית ספר ברשת עמד בשנת הלימודים תשס"ג על 170, לעומת 335 בחינוך העברי הרשמי^{6,7}, אף על פי שבתי הספר של הרשת שמונה-שנתיים, לעומת שש-שנתיים, בדרך כלל, בחינוך העברי הרשמי. הצפיפות בכיתות אי-ו' ברשת הייתה נמוכה יותר – 24.7 תלמידים בממוצע לכיתה לעומת 29.3 גם המספר הממוצע של תלמידים למורה בבית הספר של הרשת היה נמוך יותר (בן רבי ואחרים, 2014). המחקרים המצביעים על קשר סיבתי בין גודל בית הספר לבין ההישגים הלימודיים מעטים, וממצאיהם מעורבים. (לסקירות ספרות תמציתיות ראו: Humlum ו-Smith, 2015; De Haan ואחרים, 2016; Beuchert ואחרים, 2018). באשר להשפעת גודל הכיתה על ההישגים הלימודיים, מחקרים מישראל הניבו תוצאות שאינן חד-משמעיות: Angrist ו-Lavy (1999) מצאו שהציונים בעברית ובמתמטיקה בכיתות ד' וה'

⁴ אנו מודים לדוד מעגן ולרומן זילברשלג מהלמ"ס על ביצוע העיבודים המיוחדים.
⁵ שיעור גבוה יחסית מהמורים לאנגלית ולמתמטיקה בחינוך החרדי מלמדים ברשת מעיין החינוך התורני, משום שבחינוך העצמאי ובמוסדות הפטור ממעטים ללמד מקצועות אלו. לכן הנתונים לעיל משקפים כנראה את המצב ברשת.

⁶ המקור: משרד החינוך, "במבט רחב – מספרים על החינוך", http://ic.education.gov.il/QvAJAXZfc/opensoc_pc.htm?document=Mabat_rachav.qvw&host=qvsprodlb&sheet=.SH11&lang=en-US

⁷ בשנת הלימודים תש"פ (2019/20) עמד מספר התלמידים הממוצע בבית ספר של רשת מעיין החינוך התורני על 218 לעומת 384 בחינוך העברי הרשמי. מספר התלמידים הממוצע בכיתות אי-ו' היה 24.5 ו-27.8, בהתאמה.

פחות צפופות היו, בשנת 1992⁸, גבוהים הרבה יותר, במיוחד אצל תלמידים מרקע חברתי-כלכלי חלש. שימוש באותה שיטה לא העלה כל השפעה של גודל כיתה ה' על הציונים במבחני המיצ"ב בשנים 2002–2011 (Angrist ואחרים, 2019). שפריר ואחרים (2017) לא מצאו תרומה של גודל כיתה ח' לציוני המיצ"ב בשנת 2009.

בבתי ספר דתיים ברחבי העולם מקדישים, מטבע הדברים, יותר זמן ללימודי קודש, בחלקם על חשבון לימודי חול. ייתכן שבבתי הספר היסודיים של מעיין החינוך התורני הבנים אכן לומדים פחות לימודי חול מאשר בחינוך הממלכתי (פרק 2 לעיל). כפועל יוצא הבוגרים הבנים הם כנראה בעלי ידע מצומצם יחסית במתמטיקה, אנגלית ומדעים, ומתקשים במיומנויות בסיסיות ככתיבת חיבור (בארט ואחרים, 2020); לעומת זאת הבנות מקבלות כלים רבים ומשוכללים יותר להשתלבות עתידית מוצלחת בשוק העבודה. הספרות מלמדת שבבתי ספר דתיים שוררת אווירה טובה יותר ומכוונת לימודים, ניתנים יותר שיעורי בית, המשמעת קפדנית, וכפועל יוצא יש פחות מקרי אלימות (Jeynes, 2002). זה גם המצב בחינוך החרדי בארץ (בארט ואחרים, 2020). רבים מבתי הספר הדתיים בעולם הם פרטיים (למשל הקתוליים בארה"ב). מחקרים מארה"ב ומאוסטרליה שהתגברו על בעיית הסלקטיביות בבחירת בתי ספר קתוליים מצאו כי הם אינם מביאים להישגים לימודיים העולים על אלו של תלמידי בתי הספר הציבוריים (Elder ו-Jepsen, 2014; Nghiem ואחרים, 2015), וגם אינם מסייעים להשתלבות מוצלחת בשוק העבודה יותר מאשר שאר בתי הספר הפרטיים (Jha ו-Polidano, 2015). לעומת זאת הצביעו מחקרים אחרים על תרומה חיובית של בתי הספר הקתוליים: Neal (1997) הראה שאלו הנמצאים ביישובים עירוניים מביאים להישגים לימודיים גבוהים יותר מאשר בתי הספר האחרים שם, בעיקר לאוכלוסיות מרקע חלש, Sander ו-Krautmann (1995) מצאו שהם מצמצמים את הנשירה מהתיכון, ו-Kim (2011) מצא כי שכר בוגריהם גבוה מזה של בוגרי בתי הספר הציבוריים, אך זאת אולי משום שמוריהם משכילים יותר. (בישראל לא זה המצב.) Altonji ואחרים (2005b) מותחים ביקורת על השימוש של Neal (1997) ו-Kim (2011) במשתנה העוזר קירבה לבתי ספר קתוליים: הם הראו כי קירבה אליהם מתואמת חיובית עם ההישגים הלימודיים גם לגבי תלמידים שההסתברות כי ילמדו בהם זניחה (למשל פרוטסטנטים), ומכאן שההשפעה של בתי הספר הקתוליים נגזרת מתכונות התושבים בקרבתם ולא מעצם זמינותם. עם זאת, גם Altonji ואחרים (2005a) מצאו שבתי הספר הקתוליים מעלים את הסיכוי לסיים תיכון, זאת תוך זיהוי מידת הסלקטיביות בבחירת ההורים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר כאלה והקשה מכך לגבי מידת הסלקטיביות במשתנים הלא נצפים. באותה גישה השתמשו גם Gibbons ו-Silva (2011) והראו שאין הבדלים בהישגים הלימודיים בין תלמידי בתי הספר היסודיים הדתיים בבריטניה לתלמידים האחרים.

מאפיין נוסף של בתי ספר דתיים בעולם (ובישראל), שעשוי להשפיע על הישגי התלמידים, הוא ההפרדה המגדרית הנהוגה בהם. הספרות בנושא חלוקה: רוב המחקרים לא מצאו השפעה, אך אחרים העלו שהיא תרמה לתלמידות, במיוחד למתקשות בלימודים ולאילו שבחרו מקצועות הנחשבים "גבריים" כמתמטיקה ומדעים. (לסקירת ספרות ראו: Billger, 2009; Smyth, 2010; Park ואחרים, 2018).

רשת מעיין החינוך התורני הוקמה כאמור על רקע ההפליה לרעה שממנה סבלו תלמידים יוצאי אסיה-אפריקה בחינוך העצמאי של "אגודת ישראל" ובחינוך הממלכתי-דתי, לרבות קיום תפילות בנוסח אשכנז ודחיקת המורשת של יהדות המזרח. ההפליה יכלה לפגוע בהערכה העצמית ולעורר תחושת חוסר שייכות.

⁸ צמצום גודל הכיתה מכ-30 תלמידים לכ-20 היה משפר את הציונים בכ-1/3 סטיית תקן.

ספרות פסיכולוגית רבה המלמדת שהערכה עצמית (Self-esteem) גבוהה משפיעה לחיוב על ההתנהגות (Maslow, 1943; McClelland ואחרים, 1953), וכאשר ההתנהגות ירודה נפגעים ההישגים הלימודיים, בעיקר במתמטיקה ובמדעים (Mendolia ו-Walker, 2014). להערכה עצמית גבוהה תרומה משמעותית להצלחה בשוק העבודה: היא מתואמת חיובית עם רכישת השכלה ותעסוקה במשלחי יד גבוהים ומכניסים (Wang ואחרים, 1999; Cobb-Clark, 2015); זאת ככל הנראה משום שהערכה עצמית גבוהה ותחושת מסוגלות מתואמות עם הנאה רבה יותר מהעבודה ועם ביצועים טובים יותר (Judge ואחרים, 1998; Judge ו-Bono, 2001).

גם לתחושת השייכות של התלמידים לבית הספר השפעה על הישגיהם הלימודיים. תלמידים המרגישים "מחוברים" לעמיתיהם לכיתה ומזדהים עם רוח בית הספר נוטים להיות בעלי מוטיבציה גבוהה יותר ולהשקיע בלימודים (Faircloth ו-Hamm, 2005; Sánchez ואחרים, 2005). הם גם בעלי רצון רב יותר להמשיך בלימודים (Hausmann ואחרים, 2007). לתחושת השייכות השפעה חיובית גדולה יותר על תלמידים המשתייכים לקבוצות אוכלוסייה הסובלות מהפליה לרעה ומדעות קדומות (Murphy ו-Zirkel, 2015). בסיכום, סקירת הספרות מעלה שלימודים ברשת מעיין החינוך התורני יכולים להשפיע לחיוב על תלמידים מזרחים באמצעות המנגנונים הבאים: שיפור ההערכה העצמית והגברת תחושת השייכות והמסוגלות, ניצול היתרונות הגלומים בבתי ספר דתיים לרבות ההקפדה על המשמעת ומכוונות ללימודים, ואולי גם הלימודים בבתי ספר קטנים ובכיתות פחות צפופות. לעומת זאת ללימודים ברשת עלולים להיות גם חסרונות – בעיקר מורים פחות מיומנים ובעלי ותק מועט והוראה של מקצועות חול בהיקף וברמה נמוכים יחסית. לא ניתן להעריך מראש את ההשפעה הכוללת של מנגנונים אלו על מהלך החיים של בוגרי רשת מעיין החינוך התורני, ועל אחת כמה וכמה כאשר החלופות ללימודים בה רבות (החל במוסדות פטור חרדיים וכלה בחינוך הממלכתי-עברי).

4. מסד הנתונים ואוכלוסיית המחקר

4.1 מסד הנתונים

מסד הנתונים מתחקה אחר כל היהודים בישראל ילידי 1985–1996 (כלומר הגיעו לגיל כיתה א' בשנות הלימודים תשנ"ב [1991/92] עד תשס"ב [2002/03]). הוא כולל את קובצי הנתונים והשדות המרכזיים הבאים: *מרשם התושבים* – התכונות הדמוגרפיות לרבות המגדר, שנת הלידה וחודש הלידה, ארץ הלידה של הפרט ושל הוריו וסביו וסבותיו (לזיהוי המוצא), שנת העלייה, מספר האחים והאחיות ושנות הלידה שלהם, המצב המשפחתי של האם כאשר הפרט היה בן 6 ו-15, המצב משפחתי של הפרט ומספר ילדיו במהלך השנים, יישוב המגורים במהלך שנות לימודיו בבית ספר ולאחר מכן, וזיהוי בן/בת הזוג; *קובצי התלמידים ומוסדות החינוך* (לרבות של נוער בפיקוח משרד התמי"ת [בתי ספר תעשייתיים]) לגבי כל אחת משנות הלימודים, כולל זרם החינוך (הממלכתי-עברי, הממלכתי-דתי, החינוך החרדי – רשת מעיין החינוך התורני, החינוך העצמאי, המוכר שאינו רשמי אחר ומוסדות הפטור); הציונים בבחינות המיצ"ב בכיתה ח'; *קובצי בחינות הברגות* – מקצוע הלימוד, מספר יחידות הלימוד, הציון והזכאות לתעודת בגרות; *קובצי המכון להכשרה טכנולוגית ותלמידי י"ג/י"ד* (הנדסיים וטכניים) ובהם מידע על ההכשרות המקצועיות שהפרטים השתתפו בהן; *קובצי סטודנטים ומקבלי תארים מהמוסדות להשכלה גבוהה*; *קובצי תלמידי ישיבות גבוהות*; רמת ההשכלה של הפרטים והוריהם על סמך *מרשם ההשכלה* של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (מספר שנות הלימוד, התעודה/התואר הגבוה ביותר ושנת קבלתו); *קובצי עובד-מעביד של רשות המסים*

בישראל – מספר חודשי העבודה השכירה בשנה, השכר השנתי וההכנסה מעבודה עצמאית בשנים 2000–2017, וכן ההכנסה מעבודה של הורי הפרט בהיותו בן 6 ו-15; *התיקים הפליליים* שנפתחו לפרטים בגילים 12–18 וההרשעות (בפסקי דין) בכל גיל; רמת הדתיות של הפרטים והוריהם מתוך *מרשם הדתיות* של הלשכה. עבור ילדי הפרטים התקבלו קובצי תלמידים ומוסדות חינוך (לרבות גני ילדים). לבסוף, נתונים דמוגרפיים-חברתיים-כלכליים על הפרטים והוריהם מ*מפקדי האוכלוסין של 1995 ושל 2008*. כמו כן נעשה שימוש במסד נתונים דומה לגבי היהודים בישראל ילידי 1975–1985. (לפרטים ראו אחדות ואחרים, 2018). חשוב לציין שקובצי תלמידים בבתי ספר יסודיים קיימים רק משנת הלימודים תשנ"ו (1995/96), ומכאן שלא ניתן לדעת בוודאות אם הפרט למד ברשת מעיין החינוך התורני במחצית הראשונה של שנות התשעים, אשר במהלכן הוקמו בתי ספר רבים של הרשת.

המידע על מועד פתיחת בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני והיישוב, מתחילת שנות התשעים ועד תחילת שנות האלפיים, הוא תנאי קדם לביצוע המחקר, כפי שיוסבר בהרחבה בפרק הבא. כדי לזהות את מועדי הפתיחה הללו נעשה שימוש במקורות המידע הבאים: א) קובצי מוסדות חינוך (לרבות בתי ספר יסודיים) שנתיים שוטפים, הקיימים משנת הלימודים תשנ"א (1990/91) ואילך – קבצים הכוללים את סמל המוסד, שמו, כתובתו, הזרם החינוכי שאליו הוא משתייך, שנת ההקמה ועוד; ב) קובץ מוסדות רב-שנתי היסטורי⁹ – הקובץ דומה לזה בסעיף א', אלא שהוא מכיל את כל המוסדות שהיו קיימים אי-פעם (לרבות לפני שנת הלימודים תשנ"א [1990/91]) וכן את שנת ההקמה של המוסד (נתון שמהימנותו נמוכה); ג) קובצי תלמידים שנתיים (הקיימים כאמור משנת הלימודים תשנ"ו ואילך) – אשר כוללים את הזרם החינוכי של בית הספר ואת היישוב שבו הוא נמצא. הם מאפשרים לזהות בוודאות אם בית הספר היה פעיל, שכן בקובצי המוסדות עלולים להופיע בתי הספר לפני שהם החלו לקלוט תלמידים. נוסף על כך, הואיל וחלק מבתי הספר שויכו באופן רשמי לרשת מעיין החינוך התורני לאחר שנת הקמתם, שיוכם לרשת נזקף רטרואקטיבית על ידנו; ד) מסמך של רשת מעיין החינוך התורני (משרד החינוך והתרבות, 1992), שאותר בארכיון המדינה, ובו רשימת בתי הספר של הרשת בשנת הלימודים תשנ"ג; ה) ספרי טלפונים (דפי זהב) שנתיים לגבי התקופה הנחקרת – בספרי הטלפונים עשויים להופיע מספרי טלפון של בתי הספר. אמנם התברר כי רק חלק מבתי הספר של מעיין החינוך התורני הופיעו בהם, אך באשר לשנת הקמתם לא נמצאה סתירה עם מקורות המידע האחרים. ניסיונות לאתר מידע נוסף על פריסת בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני עד סוף שנות התשעים כשלו¹⁰.

כיוון שהתגלו כמה הבדלים קטנים בשנת ההקמה בין מקורות המידע השונים, היא נקבעה בסופו של דבר על פי קובץ התלמידים השנתי, וזאת מפני אמינותו הגבוהה ומפני שהוא מעיד על בתי ספר פעילים. שנת ההקמה נקבעה לפי השנה הראשונה שבה הופיעו תלמידים בבית הספר בקובץ התלמידים. במידה והופיעו תלמידים כבר בשנת הלימודים תשנ"ו (1995/1996), השנה הראשונה שלגביה קיימים קובצי תלמידים, שנת ההקמה חושבה לפי שנת תחילת הלימודים של השכבה הגדולה ביותר. הנחת המוצא העומדת מאחורי זיהוי שנת הקמתו של בית הספר לפי קובצי התלמידים היא שרק שיעור קטן מהם החליף בית ספר יסודי לאחר כיתה א'¹¹.

⁹ אנו מודים למשרד החינוך על העברת הקובץ לבנק ישראל.

¹⁰ התיקים הרלוונטיים בארכיון רשת מעיין החינוך התורני בווערו, שיחות טלפון לבתי הספר של הרשת ולאגפי החינוך העירוניים העלו חרס, ולא נמצא מידע רלוונטי במחוז החרדי ובמינהל רישוי בקרה ואכיפה, שניהם במשרד החינוך, וגם לא במשרד מבקר המדינה.

¹¹ כך, למשל, מבין תלמידי כיתה ו' ברשת מעיין החינוך התורני בשנת 2003 ביישובים שבהם פעל בית ספר של הרשת גם חמש שנות לימוד קודם לכן כ-75% למדו ברשת גם בכיתה א'. אצל התלמידים שהיו בכיתות נמוכות יותר השיעור היה גבוה יותר.

ישוב המגורים של תלמיד בכיתה א' הוא משתנה מפתח במחקר. (ראו פרק 5.5) היישוב נקבע לפי קובצי התלמידים, הקיימים כאמור רק משנת הלימודים תשנ"ו ואילך. לגבי שנים קודמות הוא נזקף רטרואקטיבית לפי היישוב בתשנ"ו. בבדיקה שערכנו על בסיס נתוני מפקד האוכלוסין של 1995 עלה כי פחות מ-5% מאוכלוסיית המחקר התגוררו ביישוב אחר בשנת 1990.

4.2 אוכלוסיית המחקר

בתי ספר של מעיין החינוך התורני הוקמו בשנות התשעים בעיקר בעיירות פיתוח בפריפריה וכן ביישובים עירוניים במרכז הארץ שרבים מתושביהם חרדים (ירושלים, בני ברק, פתח תקווה ועוד). כיוון שבמוקד המחקר עומדת רשת מעיין החינוך התורני כחלופה חינוכית ליוצאי עדות המזרח מבתי שאינם בהכרח חרדים, הוחלט להתמקד בעיירות הפיתוח בפריפריה. מרשימת עיירות הפיתוח (ליפשיץ, 1990), שמנתה 25 יישובים, הושטו 3 יישובים (יבנה, כרמיאל ויקנעם עילית), שבשנת 2003 הדירוג החברתי-כלכלי שלהם היה גבוה מ-5 (בסולם 1–10)¹² וכאלו שרבים מתושביהם חרדים (בית שמש, טבריה וצפת)¹³. בסיכומו של דבר כללה אוכלוסיית המחקר 18 עיירות פיתוח בפריפריה¹⁴.

אוכלוסיית היעד של רשת מעיין החינוך התורני היא תלמידים ממוצא מזרחי, ואכן כ-90% מתלמידי כיתה א' בבתי הספר של הרשת ביישובי המחקר בשנים 1996–2003 היו נכדים לילידי אסיה-אפריקה. יתר על כן, כ-72% מהתלמידים במעיין החינוך התורני היו נכדים לילידי המדינות הבאות בצפון אפריקה: מרוקו¹⁵ (כ-53% מסך התלמידים), תוניסיה (כ-14%), לוב ואלג'יריה. לכן החלטנו למקד את אוכלוסיית המחקר בפרטים שלפחות אחד מהסבים או הסבתות שלהם הוא יליד אחת ממדינות צפון אפריקה האמורות¹⁶. התמקדות באוכלוסייה הומוגנית יחסית מבחינה עדתית מצמצמת את בעיית הסלקציה בבחירת ההורים לשלוח את ילדיהם לבית ספר של רשת מעיין החינוך התורני (בעיה שעמה נתמודד גם באמצעות אמידות לילדים-אחים בלבד).

במשתמע לא נכללים באוכלוסיית המחקר אלו שעלו לארץ אחרי כיתה א' ו/או שיישוב מגוריהם בכיתה א' אינו ידוע. הושטו גם אלו שנפטרו עד 2017 ותלמידי החינוך המיוחד. בסך הכול נכללו באוכלוסיית המחקר 40,315 פרטים שלמדו ביישובי המחקר בכיתה א' בשנים 1992–2003, מתוכם 2,598 ברשת מעיין החינוך התורני.

אוכלוסיית המחקר מאופיינת ברקע חברתי-כלכלי חלש יחסית (לא מוצג). כך, למשל, להורים במוצע כ-12 שנות לימוד, רק כעשירית מהם אקדמאים, והכנסתם היא באחוזון ה-40 של היהודים. באשר למשתני התוצאה של הפרטים, ההישגים הלימודיים שלהם נופלים מאלו של כלל התלמידים היהודים, מה שבא לידי ביטוי בציוני תקן נמוכים בבחינות המיצ"ב, בשיעורי הזכאות לתעודת בגרות ובאחוזון הציון הממוצע בבחינות הבגרות.

¹² הושמטה גם נצרת עילית (כיום נוף הגליל), משום ששיעור תלמידי כיתה א' יוצאי צפון אפריקה בה היה נמוך, וכן אילת, ששיעורם היה בינוני, אך הדירוג החברתי-כלכלי של תושביה גבוה יחסית.

¹³ כן הושמטה מהמחקר קריית שמונה, מאחר ובית הספר של מעיין החינוך התורני שהוקם בה פעל רק בשנים 1998–2001, והיו בו מעט מאוד תלמידים.

¹⁴ אופקים, אור עקיבא, בית שאן, דימונה, חצור הגלילית, טירת כרמל, ירוחם, מגדל העמק, מעלות-תרשיחא, מצפה רמון, נתיבות, עכו, עפולה, ערד, קריית גת, קריית מלאכי, שדרות ושלומי.

¹⁵ כולל טנג'יר ומרוקו הספרדית.

¹⁶ שיעור זניח מהסבים והסבתות התחתנו עם ילידי מדינה אחרת משלהם.

5. המתודולוגיה

5.1 שיטת הזיהוי – הקמה הדרגתית של בתי ספר יסודיים של רשת מעיין החינוך התורני

רשת מעיין החינוך התורני הוקמה כאמור בשנת 1987, ובתי הספר שלה הוקמו תחילה ביישובים עירוניים במרכז הארץ שרבים מתושביהם חרדים. מראשית שנות התשעים הוקמו בהדרגה בתי הספר של הרשת בפריפריה, ובשנת 2003 הם נפרסו ב-18 היישובים המנויים בלוח 1 לעיל – להלן יישובי הטיפול. המחקר משווה בין תלמידים שגרו ביישובי הטיפול לבין תלמידים שגרו ביישובים דומים בפריפריה שלא הוקם בהם בית ספר יסודי של הרשת עד 2003: טירת כרמל, ירוחם, מצפה רמון, עפולה, ערד, קריית מלאכי ושלומי¹⁷. אלו הם יישובי ההשוואה. מאיור נ-2 בנספח עולה שיישובי הטיפול וההשוואה פרוסים בכל רחבי הארץ, ורבים מהם סמוכים זה לזה.

פתיחת בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב הובילה כצפוי לגידול ניכר של מספר תלמידי הרשת ביישוב, כפי שניתן לראות בלוח 1 ובאיור 1 לעיל. הפתיחה המדורגת של בתי הספר של הרשת עשויה לאפשר שימוש בשיטות הפרש הפרשים ואמידה דו-שלבית כמפורט בהמשך.

5.2 בדיקת הסלקטיביות בהקמת בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני

עיתוי פתיחת בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני לא היה בהכרח מקרי (למשל תלוי בקיומם או היעדרם של קשיים מנהליים); ייתכן שהוא הושפע ממאפייני הרקע של התלמידים בכל אחד מהיישובים. כך, לדוגמה, ייתכן שנפתחו בתי ספר של הרשת ביישובים שבהם היה שיעור גבוה של מזרחים ומצביעי ש"ס ו/או רמות השכלה והכנסה נמוכות של ההורים. לפיכך אומדי ההשפעה של פתיחת בתי הספר על משתני התוצאה עלולים להיות מוטלים.

בלוח נ-5 בנספח מוצגת סטטיסטיקה תיאורית למשתני הרקע החברתי-כלכלי של אוכלוסיית המחקר, וכן מוצגים משתני התוצאה של אוכלוסייה זו בתקופה שקדמה להקמת הרשת, בחלוקה בין יישובי הטיפול ליישובי ההשוואה. באופן כללי המאפיינים בשתי הקבוצות דומים, גם אם לעיתים הפער ביניהם מובהק מבחינה סטטיסטית. הבדל בולט הוא בשיעור הפרטים שכל הסבים והסבתות שלהם ילידי צפון אפריקה (מזרחים "מלאים") – כ-58% ביישובי הטיפול ורק כ-40% ביישובי ההשוואה; ייתכן שמשום כך שיעור התלמידים להורים חרדים גבוה יותר ביישובי הטיפול, ומכאן גם חלקם הגבוה יחסית של הלומדים בכיתה י' בחינוך החרדי (על חשבון הממלכתי-דתי) וחלקם הנמוך יחסית של תלמידי החינוך המקצועי. העובדה ששיעור המזרחים ה"מלאים" גבוה יותר ביישובי הטיפול עולה בקנה אחד עם הקמת בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני דווקא בהם. יש להדגיש שבאמידות אנו מפקחים על רמת המזרחיות של התלמידים ולכן פערים אלו אינם צריכים להטריד אותנו.

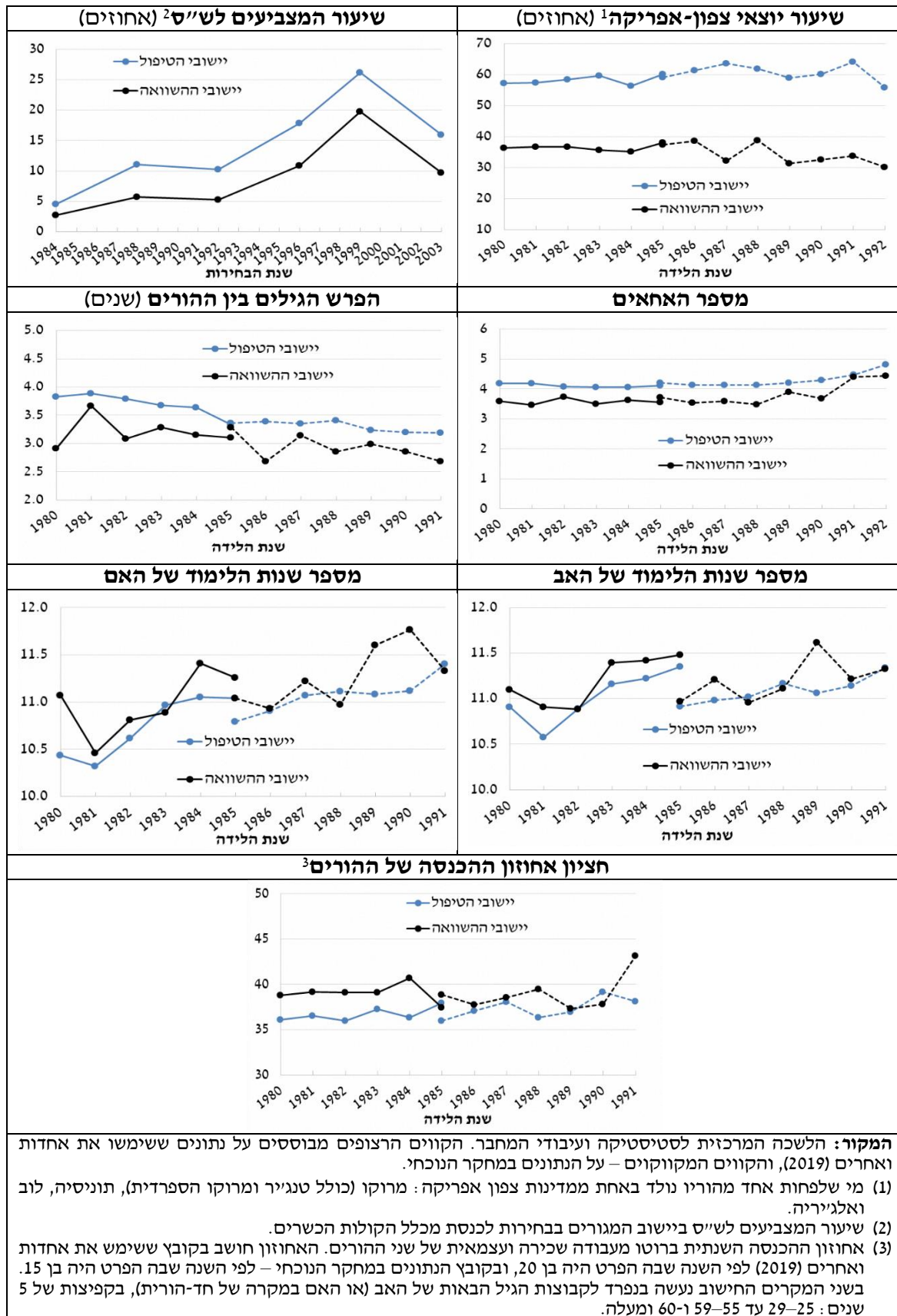
תנאי קדם לשימוש בשיטת הפרש הפרשים הוא שהמגמות במשתני הרקע ביישובי הטיפול וההשוואה היו זהות לאורך כל התקופה הנחקרת, וגם אם התקיימו פערים בקווי המגמה של המשתנים הם נשארו קבועים לאורך התקופה (common trends). איור 2 ואיור נ-3 בנספח מלמדים שבמשתני הרקע שנבדקו – שיעור יוצאי צפון אפריקה, שיעור המצביעים לש"ס בבחירות לכנסת, מספר האחאים, הפרש הגילים בין ההורים, מספר שנות הלימוד של האב והאם וחציון ההכנסה מעבודה של ההורים – המגמות ביישובי הטיפול

¹⁷ בערד ובקריית מלאכי נפתח בית ספר ראשון של מעיין החינוך התורני רק לאחר סיום התקופה הנחקרת. בשאר הערים לא היה בית ספר פעיל של הרשת עד למועד כתיבת המחקר.

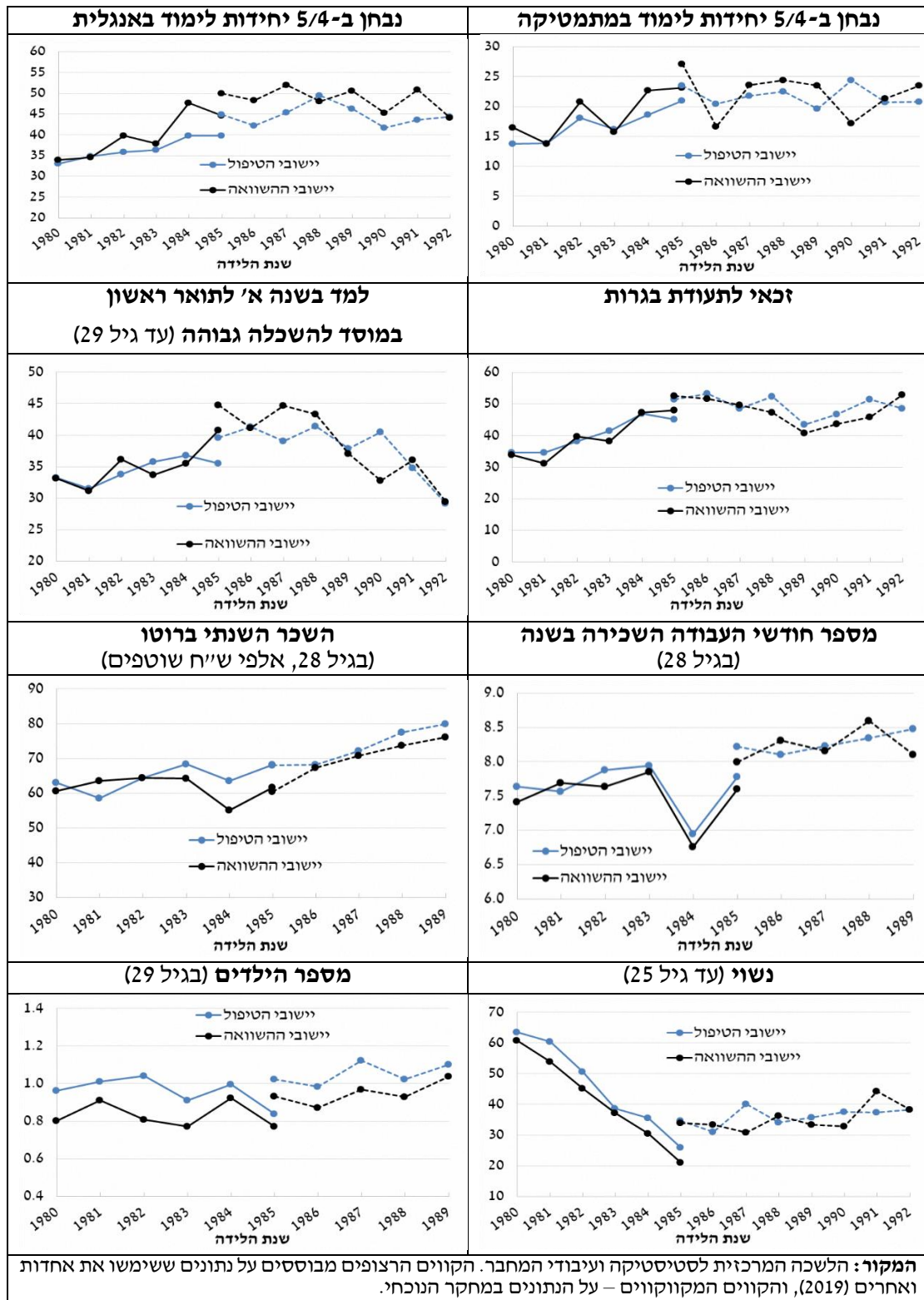
וההשוואה היו אכן דומות¹⁸. תנאי קדם נוסף הוא שהתקיימו מגמות דומות גם במשתני התוצאה לפני קבלת הטיפול. איור 3 ואיור נ-4 בנספח מראים שאלה פני הדברים, ולפיכך ניתן לבצע אמידות בשיטת הפרש הפרשים.

¹⁸ בשנות התשעים הגיעו ליישובים הנחקרים המוני עולים ממדינות חבר העמים, אולם ההשפעה שהייתה יכולה להיות לכך על התלמידים באוכלוסיית המחקר, שהם יוצאי צפון אפריקה, מוגבלת. זאת משום שכמעט כל התלמידים העולים למדו בכיתה א' בחינוך הממלכתי-עברי, ואילו מאוכלוסיית המחקר למדו בו רק כמחצית; ולא עוד אלא שלפני הקמת רשת מעיין החינוך התורני ביישובים הנחקרים למדו בחינוך הממלכתי-עברי רק כרבע מהאחים הבוגרים של תלמידי הרשת.

איור 2. המגמות במשתני הרקע ביישובי הטיפול וההשוואה

איור 3. המגמות במשתני התוצאה ביישובי הטיפול וההשוואה (אחוזים, אלא אם צוין אחרת)

5.3. שיטת האמידה

נערכו אמידות של השפעת בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני על משתני תוצאה בשלוש שיטות: הפרש ההפרשים, אמידה דו-שלבית ואמידה נאיבית (המשתנה המסביר הוא לימודים בפועל ברשת). בכל המקרים הן נערכו בנפרד לגברים ולנשים בשל ההבדלים הניכרים בתוכנית הלימודים לפי המגדר. (חלקם של לימודי הקודש גבוה יותר אצל הבנים).

כדי לצמצם עוד יותר את הסלקציה האפשרית בבחירה של ההורים לשלוח את ילדיהם לבית ספר של מעיין החינוך התורני, נערכו גם אמידות בקרב אחים או אחיות בלבד (בהן התווסף Fixed Effect למשפחה)¹⁹. ניתן לשער שמידת הסלקטיביות בין אחים פחותה בהרבה מאשר בקרב זרים. יתר על כן, האחים חולקים תכונות אישיות²⁰ ואותה סביבת מגורים בבית ובשכונה, וכן אמונות והעדפות, ולכן הפיקוח על מאפייני הרקע הבלתי נצפים טוב יותר. יצוין כי מבין 4,468 המשפחות של תלמידי כיתה א' המשתתפים באמידות לאחים בלבד (4,491 באמידות לאחיות בלבד), בכ-498 (393) לפחות אחד התלמידים למד במעיין החינוך התורני, וב-279 (179) מהאחרונים היה לפחות תלמיד אחד שלמד גם בזרם חינוך עברי אחר (ב-78 [95] משפחות הלימודים התרחשו לפני הקמת בית הספר הראשון של הרשת ביישוב המגורים). ייתכן וחוסר המובהקות של תוצאות האמידות לאחים ולאחיות, שיובאו בהמשך, נובע ממספרן הקטן של משפחות אלו.

אמידות בשיטת הפרש ההפרשים

ההשפעה הישירה של פתיחת בתי הספר של מעיין החינוך התורני ביישוב על מגוון משתני תוצאה של התלמידים ביישובי המחקר נאמדת בעזרת המשוואה בצורה מצומצמת (Reduced Form) בשיטת הפרש ההפרשים (Difference-in-Differences):

$$(1) Y_{ilt} = \alpha + \beta_1(\text{Post} \times \text{Treatment})_{it} + \beta_2 X_i + \delta_i + \lambda_t + \varepsilon_{ilt}$$

כאשר²¹:

Y_{ilt} - משתנה התוצאה של תלמיד i שהתגורר ביישוב l כאשר היה בכיתה א' בשנה t .

משתני התוצאה ניתנים לחלוקה לפי תחומים:

רכישת השכלה וחרדיות: ציוני התקן במיצ"ב בכיתה ח' (בנות בלבד); למד בכיתה י' בחינוך הממלכתי-דתי, למד בכיתה י' בחינוך החרדי, למד בכיתה י' בנתיב המקצועי, למד בכיתה י' ב"בית ספר תעשייתי" בפיקוח משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (בתקופה הנחקרת באחריות משרד התמ"ת) ונשר ממערכת החינוך בין כיתה י' לכיתה י"ב; ניגש לבחינות הבגרות, ניגש לבחינת בגרות במתמטיקה בהיקף של 4/5 יחידות לימוד, ניגש לבחינת בגרות באנגלית בהיקף של 4/5 יחידות לימוד, זכאי לתעודת בגרות, אחוזון הציון הממוצע בבחינות הבגרות; למד לפחות שנה אחת בכיתות י"ג/י"ד (עד גיל 29), למד לפחות שנה א' לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה (עד גיל 29), מספר שנות הלימוד (לא כולל בישיבה

¹⁹ נערכו גם אמידות לאחים/אחיות שכללו גם אחים/אחיות מהמגדר האחר (למשל באמידות לאחים גם כשיש רק אחיות) כדי להגדיל את מספר התצפיות. באמידות אלו נוסף משתנה האינטראקציה $(\text{Post} \times \text{Treatment} \times \text{male})_{it}$.

²⁰ הספרות המחקרית מלמדת שהמתאם בין אחים בכישרים הקוגניטיביים עומד על סדר גודל של 0.5 ובכישרים הלא-קוגניטיביים – על 0.2–0.5. (ראו, למשל, Anger ו-Schnitzlein [2017]).

²¹ לא נכללו במשתנים המסבירים מספר שעות התקן לתלמיד ומאפייני כוחות ההוראה, כי נתונים על אלה אינם זמינים לגבי התקופה הנחקרת.

גבוהה) (עד גיל 29); למד בישיבה גבוהה בגיל 18 (גברים בלבד) ומספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה (עד גיל 29).

תעסוקה ושכר (בשנת 2017): מועסק (כשכיר או עצמאי), מספר חודשי העבודה השכירה בשנה (לשכירים בלבד) והשכר השנתי והחודשי ברוטו.

דמוגרפיה: נשוי (עד גיל 25), גיל הנישואים הראשונים, הנישואים הראשונים ליוצא צפון אפריקה, ההפרש ברמת המזרחיות בין בני הזוג בנישואים הראשונים (הגדרה בהערת שוליים 5 ללוח 2 בהמשך), נישואים לבוגרת/ת מעיין החינוך התורני ומספר הילדים (עד גיל 29).

הגירה פנימית (בגיל 25): מתגורר ביישוב שבו התגורר בכיתה א', מתגורר ביישוב שבו מעל 100 אלף תושבים ומתגורר במחוז תל אביב או המרכז.

עבריינות: נפתח לו תיק פלילי בגילים 12–18 והורשע בבית משפט עד גיל 28. האמידות נערכו לגברים בלבד משום שהמעורבות של נשים בפעילות פלילית זניחה. *השפעה בין-דורית*: זרמי החינוך של גן הילדים ושל בית הספר היסודי בכיתה א' שבהם למד הילד הבכור של הפרט.

- $(Post \times Treatment)_{it}$ משתנה אינטראקציה המקבל את הערך 1 אם התלמיד למד בכיתה א' ביישוב שהיה בו באותה העת בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ו-0 אחרת.
- X_i מאפייני רקע של התלמיד: רמת המזרחיות של הפרט²², מספר שנות הלימוד של האב והאם, מספר האחים והאחיות בגיל 6, דמי לאם נשואה כשהפרט היה בן 6, דמי להורה אחד לפחות המועסק כשהפרט היה בן 15²³ ומשתנה אינטראקציה בין הדמי להורה מועסק לבין אחוזון ההכנסה-מעבודה של ההורים כשהפרט היה בן 15.
- δ_i אפקט קבוע (Fixed Effect) ליישוב המגורים של התלמיד בכיתה א'.
- λ_t אפקט קבוע (Fixed Effect) לשנתון הלימודים של התלמיד בכיתה א'.
- ϵ_{ilt} טעות מקרית.

אומדי β_1 משקפים את ההשפעה הישירה של בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על משתני התוצאה של כל התלמידים שהתגוררו ביישובי הטיפול בתקופה שבה פעל בית ספר של הרשת, בין אם הם למדו ברשת ובין אם לאו.

האמידות של משתני התוצאה לגבי הילדים הבכורים של הפרטים (ההשפעה הבין-דורית) ייערכו חמש פעמים כדלקמן: (1) אמידה לכל האבות באוכלוסיית המחקר; (2) אמידה לכל האימהות באוכלוסיית המחקר; (3) אמידה רק לאבות שגם בת זוגם נכללת באוכלוסיית המחקר; (4) אמידה רק לאימהות שגם בן

²² הוגדרו שני משתני דמי עבור רמת המזרחיות: מזרחי "מלא" – כל הסבים והסבתות של הפרט ילידי צפון אפריקה; (ב) מזרחי "חצי-מלא": לאחד מההורים של הפרט יש אב ואם ילידי צפון אפריקה, ולהורה האחר יש אב ואם ילידי שאר מדינות אסיה-אפריקה.

²³ נתונים על הכנסות ההורים מעבודה שכירה קיימים רק החל משנת 1996, ולכן נעשה שימוש בהכנסת ההורים כשהפרטים היו בני 15 ולא בני 6.

זוגן נכלל באוכלוסיית המחקר²⁴; (5) אמידה משותפת לאבות ולאמהות המופיעים באמידות (3) ו-(4). לכל האמידות יתווסף דמי למגדר הילד. להלן מבנה האמידה של מקרה (5):

$$(2) \quad Y_i^{FM} = \beta_1^F (\text{Post} \times \text{Treatment})_{it}^F + \beta_2^F X_i^F + \delta_l^F + \lambda_t^F \quad \text{משתני האב:}$$

$$+ \beta_0 + \beta_1^M (\text{Post} \times \text{Treatment})_{it}^M + \beta_2^M X_i^M + \delta_l^M + \lambda_t^M \quad \text{משתני האם:}$$

$$+ \beta_2 \text{Male}_i^{FM} + \varepsilon_i^{FM}$$

כאשר:

Y_i^{MF} – זרם החינוך אליו משתייך מוסד הלימודים (גן הילדים או בית הספר היסודי בכיתה א') של הילד הבכור i לאב (F), שגר ביישוב l בשנה t בגיל כיתה א', וכנ"ל לאם (M).
 Male_i^{FM} – משתנה דמי לילד בכור בן.

אמידות דו-שלביות

נבצע גם אמידות דו-שלביות (2SLS) כדי להתמודד עם הסלקציה בבחירת סוג בית הספר. בתי הספר של הרשת נפתחו ביישובי המחקר באופן הדרגתי ובעיתוי אקראי המאפשר להשתמש בזמינותם כמשתנה עזר אקסוגני. היתרון של אמידות אלו הוא שמתקבל בהן אומד להשפעה השולית הממוצעת של הקמת הרשת על בוגרי הרשת ובוגרות הרשת עצמם (LATE), בניגוד להשפעה הממוצעת על כלל התלמידים (יוצאי צפון אפריקה) ביישוב, המתקבלת באמידות הפרש הפרשים.

גם בספרות המחקרית השתמשו במשתנה העזר של זמינות מוסדות החינוך (יש/ אין מוסד חינוך באזור המגורים או המרחק אליו) בנקודת זמן נתונה, ולעיתים גם על פני זמן כתוצאה משינויים בפריסת המוסדות. (ראו, למשל, Card, 1993; Duflo; 2001, Bhuller; ואחרים, 2017). לשימוש בשיטה זו במקרה של הקמת בתי הספר היסודיים של מעיין החינוך התורני כמה יתרונות על פני רבים מהמחקרים מהעולם: (א) רבים מהמחקרים בעולם השונוות בזמינות היא רק על פני מרחב ולא על פני זמן; (ב) עיתוי ההקמה של בתי הספר של הרשת בכל יישוב היה מקרי; (ג) ההגירה של הורים יוצאי צפון אפריקה ליישובי המחקר בתקופה הנחקרת הייתה זניחה, ולכן לא הייתה הגירה לצורך שליחת הילדים לבתי ספר של הרשת; (ד) בוצעו גם אמידות לאחים ולאחיות בלבד, המצמצמות עוד יותר את הסלקציה בבחירת ההורים את זרם החינוך של ילדיהם; (ה) אוכלוסיית המחקר הומוגנית יחסית במוצא וברקע החברתי-כלכלי, ולכן פוחתת בעיית הסלקטיביות; (ו) האמידות מפקחות על משתני רקע רבים של הפרטים, ולכן מצטמצם עוד יותר המתאם בין משתנה העזר לבין משתני התוצאה.
 משוואת השלב הראשון היא:

$$(3) \quad E_{ilt} = \alpha_0 + \alpha_1 (\text{Post} \times \text{Treatment})_{it} + \alpha_2 X_i + \alpha_3 U_{it} + \delta_l + \lambda_t + \eta_{ilt}$$

כאשר E_{ilt} הוא משתנה דמי המקבל את הערך 1 אם תלמיד i ביישוב l למד בבית ספר של מעיין החינוך התורני בכיתה א' בשנה t ,²⁵ ו-0 אחרת. יתר המשתנים זהים לאלו במשוואה (1). משתני העזר באמידות הם: (א) זמינות בית ספר יסודי של הרשת ביישוב כאשר התלמיד למד בכיתה א'; (ב) מספר בתי הספר של הרשת

²⁴ במודלים (3) ו-(4) לא מופיעים פרטים שבני/נות זוגם גדלו ביישובים שאינם במחקר ו/או שהם ילידי שנים שאינן בתקופת המחקר, וכן אימהות חד-הוריות. כל אלה נכללים במודלים (1) ו-(2).
²⁵ לגבי שנות הלימודים 1992–1995, שבהן עוד לא היה קיים קובץ התלמידים, נוקף זרם החינוך של התלמיד בשנת 1996, אז למד בכיתות ב'-ה'. ראו גם סעיף 4.1 לעיל.

ביישוב בשנה שבה התלמיד היה בכיתה א'26. משתנה העזר האחרון יאפשר לבחון את עוצמת הטיפול ביישוב. משוואת השלב השני היא :

$$(4) Y_{ilt} = \gamma_0 + \gamma_1 \hat{E}_{ilt} + \gamma_2 X_i + \gamma_3 U_{it} + \delta_l + \lambda_t + u_{ilt}$$

כאשר \hat{E}_{ilt} מייצג את הערך החזוי של ההסתברות ללמוד ברשת מעיין החינוך התורני, כפי שהתקבלה מאמידת משוואת השלב הראשון.

כ-12% מהתלמידים הבנים בכיתה א' ברשת מעיין החינוך התורני באוכלוסיית המחקר למדו בשנים 1992–2003 מחוץ ליישוב מגוריהם וכ-11% מהתלמידות; זאת בהשוואה לכ-8% וכ-7% בחינוך הממלכתי ולכ-20% וכ-21% בחינוך החרדי האחר, בהתאמה. משמעות הדבר היא שהשימוש בהקמת בתי הספר של הרשת ביישוב המגורים לזיהוי השפעת זמינותם על משתני התוצאה – הן בשיטת הפרש ההפרשים והן באמידות הדו-שלביות – עלול להוביל לאומדים המוטעים לכיוון האפס (העדר השפעה). מבדיקה שערכנו עולה שבמקרה של הרשת התופעה שכיחה בעיקר אצל אלו שהתגוררו בעפולה ולמדו במגדל העמק. עם זאת, לא ניתן להשמיט מאוכלוסיית המחקר את התלמידים והתלמידות שהוריהם בחרו לשלוח אותם ללמוד מחוץ ליישוב מגוריהם, או לחלופין להגדיר את זמינות בית הספר של הרשת עבור אזור גיאוגרפי רחב יותר מיישוב המגורים, משום שכך מגבירים את בעיית הסלקטיביות בבחירת זרם החינוך, ובמיוחד לגבי מעיין החינוך התורני והחינוך החרדי האחר.

אמידות נאיביות

ההשפעה הישירה של לימודים בבית ספר יסודי של רשת מעיין החינוך התורני על משתני התוצאה תיבחן באמצעות אמידות נאיביות שבהן משולב המשתנה המסביר של לימודים בפועל ברשת. האמידות אינן מטפלות בסלקציה אפשרית בבחירה של ההורים לשלוח את ילדיהם ללמוד ברשת, למעט פיקוח על מגוון מאפייני רקע חברתי-כלכלי, אך יבוצעו גם אמידות בקרב תלמידים אחים או אחיות בלבד (ובהן יתווסף Fixed Effect למשפחה). המשוואה הנאמדת היא :

$$(5) Y_{ilt} = \alpha + \beta_1 MAAYAN_{it} + \beta_2 X_{ilt} + \delta_l + \lambda_t + \varepsilon_{ilt}$$

כאשר $MAAYAN_{it}$ הוא משתנה דמי, המקבל את הערך 1 אם התלמיד למד בכיתה א' בבית ספר יסודי של רשת מעיין החינוך התורני ו-0 אחרת. יתר המשתנים זהים לאלו במשוואה (1). באמידה חלופית נוספו למשתנה הדמי של לימודים ברשת משתני דמי ללימודים בכל אחד מזרמי החינוך העברי האחרים, כאשר קבוצת הבסיס המושמטת היא לימודים בכיתה א' בחינוך הממלכתי-עברי.

²⁶ מספר בתי הספר ביישוב לא חולק במספר תלמידי כיתה א' ביישוב, משום שישנם הבדלים ניכרים בין שנים במספר התלמידים יוצאי צפון אפריקה בשכבת א' ביישוב.

6. תוצאות האמידות

6.1. תוצאות עיקריות

הפרש ההפרשים

תוצאות האמידות יוצגו בנפרד לגברים ולנשים, פעם לגבי כל אוכלוסיית המחקר ופעם לתת-מדגם המכיל רק אחים או אחיות. התוצאות מוצגות בלוחות, שכל אחד מהם מוקדש לתחום אחר: הציונים בבחינות המיצ"ב בכיתה ח' והלימודים בתיכון (לוח א2), ההישגים בבחינות הבגרות (לוח ב2), רכישת השכלה על-תיכונית וחרדיות (לוח ג2), התעסוקה והשכר (לוח ד2), התכונות הדמוגרפיות (לוח ה2), ההגירה הפנימית (לוח ו2), העבריינות (לוח ז2) וההשפעה הבין-דורית (לוח ח2).

סטיות התקן של האומדים מקובצות (clustered) לפי יישוב, בשעה שבאוכלוסיית המחקר כלולים רק 18 יישובים. לפיכך בלוחות נ-7 עד נ-7 חנספח מוצגים ערכי P-values מתוקנים של האומדים המבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות (ראו Cameron ואחרים, 2008). ברוב רובם של המקרים מובהקויות האומדים הלא מתוקנים והמתוקנים דומות, ובאותם מקרים שבהם האומדים הלא מתוקנים הפכו בעקבות התיקון למובהקים/לא מובהקים (ברמה של 10%) התייחסנו אליהם בתיאור התוצאות (והם גם מסומנים ברקע אפור בלוחות הנספח).

בלוחות נ-6 עד נ-6 חנספח מוצגים מספרי התצפיות המשתתפות באמידות וכושר ההסבר שלהן. באמידות כלולות כ-20 אלף תצפיות וכ-10 אלפים לאחים/אחיות²⁷. כצפוי מספר התצפיות פוחת לגבי משתני תוצאה הנסבים על גיל מבוגר יחסית, ומגיע באמידות בקרב אחים/אחיות ל-1–2 אלפים לגבי התכונות הדמוגרפיות ולכמה מאות לגבי זרם החינוך של הילד הבכור. כושר ההסבר לרוב נמוך מ-0.1, ובאמידות לאחים/אחיות (שבהן נוסף כאמור אפקט קבוע [FE] למשפחה) הוא עולה מאוד ועומד לרוב על 0.1–0.4. לא נמצאה השפעה של זמינות בית ספר של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים בגיל כיתה א' על ציוני הבנות במיצ"ב בכיתה ח' (לוח א2), על הנטייה של התלמידים והתלמידות לפנות בגיל תיכון ללימודים בנתיב המקצועי (בבתי ספר של משרד החינוך) או בבתי ספר תעשייתיים, ולא גברה נטייתם ללמוד בחינוך הממלכתי-דתי ואף החרדי. הסיכויים של התלמידים ביישובי הרשת לנשור ממערכת החינוך בין כיתה י' לכיתה י"ב היו גבוהים בכ-3 נקודות אחוז (שיעור הנשירה הממוצע באוכלוסיית המחקר עמד על כ-9%), אך הסיכויים של התלמידות לנשור היו נמוכים בכ-2 נקודות אחוז.

הסיכוי של התלמידות שהרשת הייתה זמינה להן לגשת לבחינות הבגרות (כלומר להיבחן במקצוע אחד לפחות) היה גבוה בכ-4 נקודות אחוז (הממוצע עומד על כ-86%)²⁸, וסיכוייהן להיבחן ב-4 או 5 יחידות לימוד באנגלית היו גבוהים בכ-3 נקודות אחוז (49%) – לוח ב2. לאחר תיקון סטיות התקן מתקבלת ירידה מובהקת של סיכויי התלמידים להיבחן באנגלית בהיקף מוגבר. סיכוייהם של התלמידים והתלמידות להיבחן בהיקף מוגבר במתמטיקה ירד (אך לא אצל אחים ואחיות) ולא חל שינוי מובהק בזכאות לתעודות בגרות ובאחוזון הציון בבחינת הבגרות. לא זוהתה אצל הבנים והבנות כאחד השפעה מובהקת של זמינות הרשת על רכישת

²⁷ במקרה של הציונים במבחני המיצ"ב מספר התצפיות קטן הרבה יותר משום שבמבחנים משתתפים בכל שנה רק חלק מהתלמידים והתלמידות. תלמידי מעיין החינוך התורני, החינוך העצמאי ומוסדות הפטור, וכן תלמידות מוסדות הפטור, לא השתתפו כלל במבחני המיצ"ב.

²⁸ חלק לא מבוטל מהבנות החרדיות הלומדות בסמינרים ניגשות לבחינות של "מכון סאלד" (לרבות במתמטיקה ובאנגלית), ומאז שנת הלימודים 2001/2002 בחינות אלה מוכרות באופן חלקי על ידי משרד החינוך (משרד מבקר המדינה, 2020) – הבחינה במתמטיקה שוות ערך ל-2 יחידות לימוד, והבחינה באנגלית ל-3 יחידות לימוד. המשתתפות בבחינות הללו אינן רשומות בקובצי בחינות הבגרות של משרד החינוך, ולכן האומד החיובי של השפעת זמינות רשת מעיין החינוך התורני על שיעור הניגשות לבחינות הבגרות מוטה כלפי מטה.

השכלה על-תיכונית טכנולוגית ואקדמית (לוח 2ג), וכן על לימודים של בנים בישיבה גבוהה (לאחר תיקון סטיות התקן באמידות לגבי אחים).

זמינות בתי ספר של רשת מעיין החינוך התורני לא השפיעה על התעסוקה והשכר של הגברים והנשים (לוח 2ד), למעט עלייה מובהקת (לאחר תיקון בגין סטיות התקן) של מספר חודשי העבודה בשנה לגבי הגברים.

באשר להשלכות של זמינות רשת מעיין החינוך התורני על דפוסי הנישואים והילודה (לוח 2ה) – הסיכוי של גברים להתחתן עד גיל 25 עלה, אך לא לפי האמידות לאחים. פתיחת בתי ספר של הרשת הביאה לתוצאות הפוכות אצל הבנות – על סמך האמידות לאחיות סיכוייהן להתחתן עד גיל 25 ירדו ירידה מובהקת של כ-4 נקודות אחוז (לאחר תיקון בגין סטיות התקן) (לעומת ממוצע של נישואים עד גיל זה בשיעור של כ-48%). גבר הסיכוי של גברים שהתגוררו ביישובים שפעל בהם בית ספר יסודי של מעיין החינוך החרדי (יישוב עירוני קטן בפריפריה) לעבור לגור בבגרותם ביישוב המונה לפחות 100 אלף תושבים (לוח 2ו) או במרכז הארץ (לאחר תיקון בגין סטיות התקן), אך לא אצל הנשים. לא נמצאה השפעה מובהקת של הרשת על המעורבות של גברים בפעילות פלילית (לוח 2ז), ולמרבה ההפתעה גם לא נמצאה השפעה מובהקת, ועקבית על פני האמידות השונות, על הנטייה של הגברים והנשים לשלוח את ילדם הבכור לגני ילדים ולבתי ספר יסודיים של מעיין החינוך התורני או החרדי (לוח 2ח). תוצאה זו עולה בקנה אחד עם ממצאי רגב וגורדון (2020), שהראו כי רבים מבני הדור השני של אלו שנכנסו לעולם החרדי בשנות ה-80 וה-90 עזבו אותו בבגרותם. בסיכומו של דבר, במרבית תחומי החיים שנבדקו – רכישת השכלה ולימודים בישיבה גבוהה, השתלבות בשוק העבודה, דפוסי נישואים ופריון ילודה, הגירה פנימית, מעורבות גברים בפלילים וזרם החינוך של הצאצאים – לא נמצא הבדל מובהק במשתני התוצאה בין תלמידים שביישוב מגוריהם בכיתה א' היה זמין בית ספר של מעיין החינוך התורני לבין התלמידים בזרמי החינוך העברי האחרים כמקשה אחת (ובפרט בקרב האחים והאחיות), הן אצל הגברים והן אצל הנשים. ההשפעות העיקריות של זמינות הרשת היו גידול של סיכויי התלמידים-הבנים לנשור ממערכת החינוך בין כיתה י' ליי"ב ועלייה בהיבחנות תלמידות בבחינות הבגרות (לרבות בהיקף מוגבר באנגלית); כן האמירו סיכוייהם של גברים להתחתן בגיל צעיר ולהביא לעולם יותר ילדים – והיפוכו של דבר אצל נשים – והתגברה ההגירה של גברים לערים גדולות ולמרכז הארץ.

אמידות דו-שלביות

לוח נ-8 בנספח מציג את תוצאות אמידת השלב הראשון עבור משתני העזר של הימצאות בית ספר של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים בגיל כיתה א', או מספר בתי הספר. במקרה של נשים (לרבות אחיות) משתני העזר מובהקים וערכו של הסטטיסטי במבחן F גבוה מ-10. לעומת זאת, אצל הגברים משתנה העזר של הימצאות בית ספר אינו מובהק לכל הגברים ולאחים בלבד, וזה של מספר בתי הספר אמנם מובהק בשני המקרים אך ערכו של מבחן F עולה על 10 רק בקרב כל הגברים. לכן יוצגו בהמשך תוצאות אמידות השלב השני למשתנה העזר של מספר בתי הספר (למעט לאחים). יצוין כי העובדה שקיום בית ספר של הרשת הוא משתנה עזר חלש באמידות לגברים עשויה להצביע על כך שהאומדים בשיטת הפרש ההפרשים עבור הגברים (ובפרט לאחים) מוטים לכיוון האפס.

לימודים ברשת מעיין החינוך התורני העלו את הסיכויים של תלמידים ללמוד בכיתה י' בחינוך החרדי בכ-60 נקודות אחוז ושל התלמידות בכ-30 נקודות אחוז, על חשבון סיכוייהן ללמוד בחינוך הממלכתי-דתי

(לוח 3א). כמו כן נמצאה עלייה חדה של שיעור הלומדות בנתיב המקצועי בכיתה יי²⁹. ההסתברות של התלמידים לנשור בין כיתה יי לכיתה ייב גברה ב-35 נקודות אחוז, ואילו זו של התלמידות (לפי האמידה לאחיות) ירדה מובהקת של כ-31 נקודות אחוז. פחתו מאוד סיכוייהם של התלמידים לגשת לבחינות הבגרות ולהצליח בהן, ואילו סיכוייהן של התלמידות לגשת לבחינות עלו בכ-30 נקודות אחוז, אך הישגיהן בבחינות לא השתפרו (לוח 3ב). לא נמצאה השפעה של הלימודים ברשת על רכישת השכלה גבוהה של גברים ונשים כאחד, אך נמצאה עלייה של כ-33 נקודות אחוז בסיכוייהם של גברים ללמוד בישיבה גבוהה בגיל 18 (לוח 3ג).

הלימודים ברשת לא השפיעו על התעסוקה והשכר של הבוגרים והבוגרות שלה (לוח 3ד). הלימודים ברשת הגדילו מאוד את הסיכוי של גברים להתחתן עד גיל 25, אך לא נמצאה השפעה מובהקת על מספר הילדים שלהם עד גיל 29 (לוח 3ה). אצל נשים ירדה מאוד ההסתברות להינשא עד גיל 25 ומספר הילדים שהן הביאו לעולם (עד גיל 29) פחת בקרוב ל-3 ילדים. בנוסף, הלימודים ברשת העלו ביותר ממחצית את הסיכוי שלהן להתחתן עם בוגר הרשת. עלה הסיכוי של גברים בוגרי הרשת לעזוב את יישוב מגוריהם בילדות ולעבור להתגורר במרכז הארץ, וגם גבר הסיכוי של בוגרות הרשת לעבור לגור בעיר גדולה ברחבי הארץ (לוח 3ו). לא נמצאה השפעה של הלימודים ברשת על פעילות עבריינית של גברים (לוח 3ז). לא נמצאה גם השפעה של הלימודים ברשת על זרם החינוך של צאצאי הפרטים בגן הילדים או בבית הספר היסודי, למעט עלייה בהסתברות של צאצאי בוגרות הרשת ללמוד בגן ילדים חרדי, על אף ירידה בהסתברות שלהם ללמוד בגן ילדים של הרשת (לוח 3ח).

אמידות נאיביות

תוצאות האמידות הנאיביות מוצגות בלוחות נ-9 עד נ-9 בנספח. באמידות אלו, בניגוד לאמידות בשיטת הפרש ההפרשים והדו-שלביות, אין כאמור פיקוח על סלקציה אפשרית בבחירה של ההורים את זרם החינוך של ילדיהם, למעט פיקוח על מגוון מאפייני רקע של התלמידים והתלמידות והשוואה בין אחים או אחיות (באמידות הכוללות Fixed effect לכל משפחה). האמידות הנאיביות מאפשרות לערוך הקבלה של משתני התוצאה בין בוגרי רשת מעיין החינוך התורני לבוגרי כל אחד מזרמי החינוך העברי האחרים בנפרד³⁰, ולא רק לממוצע שלהם כפי שמתחייב בשיטות האחרות.

נתייחס תחילה למתאם בין לימודים בכיתה א' ברשת למשתני התוצאה, וזאת לעומת לימודים בכל זרמי החינוך העברי האחרים כמקשה אחת, כך שיהיה ניתן להשוות לתוצאות האמידות הדו-שלביות. תלמידים בנים שלמדו ברשת מעיין החינוך התורני נשרו ממערכת החינוך בין כיתה יי לכיתה ייב בשיעורים גבוהים יותר וסיכוייהם ללמוד בכיתה יי בחינוך החרדי היו גדולים בהרבה, אך תוצאות אלו לא נותרות מובהקות באמידות לאחים (לוח נ-9א). תוצאות דומות תקפות גם לתלמידות. ההישגים בבחינות הבגרות של התלמידים ברשת היו נמוכים בהרבה, אך לא מובהקים באמידות לאחים (למעט שיעורי זכאות לתעודת בגרות הנמוכים בכ-6 נקודות אחוז, לעומת ממוצע של 42%). גם ההישגים של תלמידות הרשת נפלו מאלו של יתר התלמידים בחינוך העברי אך באמידות לאחיות לא נמצאו הבדלים מובהקים (לוח נ-9ב); יחד עם זאת, סיכוייהן לגשת לבחינות הבגרות היו גבוהים בכ-12 נקודות אחוז (לעומת שיעור הגשה ממוצע של

²⁹ שיעור תלמידות כיתה יי בחינוך החרדי באוכלוסיית המחקר שלמדו בנתיב המקצועי (16%) היה נמוך בהרבה מאשר בחינוך הממלכתי-דתי (32%) ובחינוך הממלכתי-עברי (52%). מכאן שהאומד החיובי הגדול של השפעת הלימודים בחינוך היסודי ברשת מעיין החינוך התורני על הסיכוי ללמוד בנתיב המקצועי בכיתה יי אינו מוסבר בהשפעת הרשת על זרם החינוך בכיתה יי.
³⁰ לתיאור תמציתי של זרמי החינוך החרדי ראו בארט ואחרים (2020).

87%). גברים בוגרי הרשת מיעטו בלימודים על-תיכוניים טכנולוגיים ואקדמיים, ונטו ללכת לישיבה גבוהה, אך התוצאות לא מובהקות באמידות לאחים (לוח נ-9). סיכוייהן של נשים אחיות בוגרות הרשת ללמוד לתואר ראשון היו גבוהים בכ-9 נקודות אחוז (לעומת ממוצע של 41%), יתר הדברים קבועים, ומספר שנות הלימוד שלהן גבוה בכ-0.3 שנה. שיעור התעסוקה והשכר של גברים בוגרי הרשת היו נמוכים מאלו של בוגרי יתר זרמי החינוך יחדיו, ולעומת זאת השכר של בוגרות הרשת היה גבוה יחסית (לוח נ-9); באמידות המוגבלות לאחים נמצא כי שיעורי התעסוקה של בוגרי הרשת אמנם נמוכים יותר, אך השכר השנתי שלהם היה גבוה יחסית, ואילו באמידות לאחיות לא נמצא הבדל בין שכר בוגרות הרשת לשכרן של האחרות. בוגרי ובוגרות הרשת התחתנו מוקדם יותר, נטו להתחתן עם בוגרי הרשת והביאו יותר ילדים עד גיל 29, אך באמידות לאחים ולאחיות תוצאות אלו אינן מובהקות, למעט ירידה מובהקת של כ-0.2 במספר הילדים של בוגרות הרשת (לוח נ-9).

סיכוייהם של גברים ונשים בוגרי הרשת לעזוב את יישוב מגוריהם בילדות ולעבור להתגורר בערים גדולות או במרכז הארץ היו גבוהים יחסית, אלא שהבדלים אלו אינם מובהקים באמידות לאחים ולאחיות (לוח נ-9). הסיכוי לפתיחת תיק פלילי לגבר בוגר הרשת לא היה שונה מזה של גברים בזרמי חינוך עברי אחרים (לוח נ-9). ילדי בוגרי הרשת ובוגרות הרשת לומדים בשיעורים גבוהים יותר בגני ילדים חרדיים, לרבות של הרשת, אך באמידות לאחיות ההבדל נעלם (לוח נ-9).

באופן כללי תוצאות האמידות הנאיביות של המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני למשתני התוצאה – בהשוואה ללימודים בזרמי החינוך העברי האחרים יחדיו – עולות בקנה אחד עם התוצאות שהתקבלו מהאמידות הדו-שלביות, והאומדים של הראשונות בדרך כלל קטנים יותר בערכם המוחלט. נעבור כעת לתיאור תוצאות האמידות של המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני למשתני התוצאה, בהשוואה ללימודים בחינוך הממלכתי-עברי, ולפי העניין גם בהשוואה לזרמי חינוך אחרים. תלמידי הרשת ותלמידותיה למדו בהסתברות גבוהה יותר מתלמידי החינוך הממלכתי-עברי בחינוך החרדי בכיתה י', הדומה לזו של תלמידי ותלמידות החינוך העצמאי, ונשרו יותר ממערכת החינוך בין כיתה י' לכיתה י"ב (לוח נ-9א). עם זאת, כאשר מפקחים טוב יותר על הסלקציה בבחירת זרם החינוך באמצעות אמידות לאחים או לאחיות, כל ההבדלים הללו מאבדים את מובהקותם; יוצאת דופן היא ההסתברות ללמוד בחינוך החרדי בכיתה י': לתלמידות הרשת היא הייתה גבוהה יותר מאשר לתלמידות החינוך הממלכתי-דתי.

הסיכויים של תלמידי הרשת ותלמידות הרשת לגשת לבחינות הבגרות (לרבות בהיקף מוגבר במתמטיקה ובאנגלית) ולזכות בתעודת בגרות נפלו מאלו של התלמידים והתלמידות החינוך הממלכתי-עברי והממלכתי-דתי (לוח נ-9ב). ואולם, באמידות לאחים ואחיות לא נמצאו הבדלים מובהקים (לרבות בממוצע ציוני בחינות הבגרות), למעט סיכויים נמוכים יותר של תלמידי הרשת לזכות בתעודת בגרות. לבוגרי ובוגרות הרשת היו סיכויים נמוכים יותר לרכוש השכלה על-תיכונית טכנולוגית ואקדמית, אך גבוהים מאלו של בוגרי החינוך החרדי האחר (לוח נ-9ג); ההסתברות של בוגרי הרשת ללמוד בישיבה גבוהה היו גבוהים יחסית, אך נמוכים מאלו של בוגרי החינוך העצמאי; תוצאות אלו לא נותרו מובהקות באמידות לאחים ולאחיות, אך בכל זאת ניתן להצביע על סיכוי גבוה יחסית ומובהק של הבנות בוגרות הרשת ללמוד במוסד להשכלה גבוהה ולהגיע ליותר שנות לימוד. לא נמצאה באמידות לאחים ולאחיות השפעה של הלימודים ברשת על התעסוקה והשכר ביחס לכל אחד משאר זרמי החינוך, למעט שיעורי תעסוקה נמוכים יחסית אצל גברים ושכר שנתי גבוה יחסית אצל נשים, וזאת בהשוואה לבוגרי החינוך הממלכתי-עברי (לוח נ-9ד). בוגרי הרשת ובוגרות הרשת התחתנו מוקדם יותר מבוגרי החינוך הממלכתי, נטו להתחתן עם בוגרות ובוגרים של הרשת והביאו יותר

ילדים עד גיל 29, אך דפוסי הנישואים והילודה שלהם לא היו שונים מאלו של בוגרי שאר זרמי החינוך החרדי, ובאמידות לאחים ולאחיות לא נמצאו פערים בין זרמי החינוך (לוח נ-9ה). הסיכויים של בוגרי ובוגרות הרשת להגר מיישוב מגוריהם בילדות, לרבות לערים גדולות ולמרכז הארץ, היו גבוהים מאלו של בוגרי החינוך הממלכתי-עברי והממלכתי-דתי, אך באמידות לאחים ולאחיות הבדלים אלו נעלמו (לוח נ-19). לא נמצאה באמידות הנאיביות גם השפעה של לימודים ברשת על פתיחת תיקים פליליים לנערים (לוח נ-19ז), וכך גם לגבי זרמי החינוך של צאצאי הפרטים בגן הילדים באמידות לאחיות (לוח נ-9ח).

לוח 2א. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על ציוני המיצ"ב והלימודים בתיכון¹

(אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

נשר בין כיתה י' לכיתה י"ב ⁴	למד בבית ספר תעשייתי ³	למד בכיתה י' בנתיב המקצועי	למד בכיתה י' בחינוך החרדי ³	למד בכיתה י' בחינוך הממלכתי -דתי	ציון התקן בבחינת המיצ"ב בכיתה ח' ²				
					מדעים	מתמטיקה	אנגלית	עברית	
0.031**	0.008	-0.008	0.018	0.026					גברים
(0.011)	(0.011)	(0.032)	(0.022)	(0.023)					
0.033	0.000	0.006	-0.023	0.008					אחים ⁵
(0.021)	(0.022)	(0.032)	(0.013)	(0.021)					
-0.004	-0.004	0.014	0.019**	-0.018	-0.065	-0.227*	0.075	-0.047	נשים
(0.005)	(0.006)	(0.03)	(0.009)	(0.016)	(0.066)	(0.097)	(0.083)	(0.076)	
-0.021*	-0.009	0.005	0.013	-0.018	0.055	-0.111	0.110	0.014	אחיות ⁵
(0.012)	(0.012)	(0.041)	(0.015)	(0.022)	(0.238)	(0.120)	(0.181)	(0.156)	
0.091	0.084	0.477	0.128	0.233					ממוצע משתנה התוצאה לגברים
0.037	0.032	0.370	0.152	0.248	-0.276	-0.346	-0.533	-0.280	ממוצע משתנה התוצאה לנשים

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד החינוך והתרבות ועיבודי המחבר.
*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי היישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של β_1 במשוואה 1.
- (2) ציוני המיצ"ב בכיתה ח' קיימים רק עבור מי שלמדו בכיתה א' החל משנת הלימודים 1994/5.
- (3) למד בכיתה י' ב"בית ספר תעשייתי" בפקוח משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (בתקופה הנחקרת באחריות משרד התמ"ת).
- (4) לא למד בכיתה י"ב בבית ספר של משרד החינוך או בבית ספר תעשייתי או בישיבה גבוהה בגיל 18.
- (5) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח ב2. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על

ההישגים בבחינות הבגרות¹

(אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

ניגש לבחינות הבגרות	ניגש לבחינות בגרות במתמטיקה ²	ניגש לבחינות בגרות באנגלית ²	זכאי לתעודת בגרות	אחוזון הציון בבגרות ³	
-0.010	-0.023*	-0.024	-0.001	2.058	גברים
(0.023)	(0.011)	(0.024)	(0.025)	(1.775)	
0.005	-0.023	-0.023	-0.011	1.693	אחים ⁴
(0.038)	(0.018)	(0.021)	(0.035)	(1.941)	
0.036**	-0.026**	0.017	0.012	0.045	נשים
(0.015)	(0.012)	(0.015)	(0.022)	(1.158)	
0.044**	-0.018	0.031**	0.029	0.829	אחיות ⁴
(0.019)	(0.018)	(0.013)	(0.024)	(1.277)	
0.665	0.162	0.361	0.402	35.513	ממוצע משתנה התוצאה לגברים
0.863	0.221	0.494	0.606	43.745	ממוצע משתנה התוצאה לנשים

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של β_1 במשוואה 1.
- (2) בהיקף של 4 או 5 יחידות לימוד.
- (3) ממוצע משוקלל, לפי מספר יחידות הלימוד, של אחוזון הציון של התלמיד בכל מקצוע בשנה בה נבחן. במתמטיקה ובאנגלית האחוזון חושב גם לפי מספר יחידות הלימוד.
- (4) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח ב2.ג. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על

רכישת השכלה גבוהה וחרדיות¹

(אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

למד בכיתות י"ג/י"ד ²	למד במכון להכשרה טכנולוגית ²	למד לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה ²	מספר שנות לימוד ³	למד בישיבה גבוהה	מספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה	
-0.002	-0.014	-0.011	-0.244*	0.020	0.221*	גברים
(0.011)	(0.014)	(0.016)	(0.129)	(0.016)	(0.114)	
0.004	-0.027	-0.026	-0.137	0.001	0.166	אחים ⁴
(0.017)	(0.025)	(0.032)	(0.223)	(0.015)	(0.168)	
-0.010	-0.001	-0.005	-0.031			נשים
(0.006)	(0.007)	(0.021)	(0.036)			
-0.021*	0.005	-0.007	-0.029			אחיות ⁴
(0.012)	(0.014)	(0.033)	(0.069)			
0.050	0.096	0.192	11.493	0.118	0.841	ממוצע משתנה התוצאה לגברים
0.015	0.053	0.396	12.753			ממוצע משתנה התוצאה לנשים

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של β_1 במשוואה 1.
- (2) לפחות שנה אחת.
- (3) לא כולל שנות לימוד בישיבה גבוהה.
- (4) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח ד2. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על התעסוקה והשכר בשנת 2017¹ (אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

מועסק ²	מספר חודשי העבודה השכירה	השכר (לוג) השנתי ברוטו	השכר (לוג) החודשי ברוטו	
גברים	0.081	0.010	0.010	-0.016
	(0.147)	(0.042)	(0.027)	(0.011)
אחים ³	-0.390	-0.039	0.012	-0.016
	(0.257)	(0.095)	(0.074)	(0.040)
נשים	0.014	0.005	0.008	0.003
	(0.087)	(0.024)	(0.018)	(0.007)
אחיות ³	-0.013	-0.015	-0.011	0.014
	(0.200)	(0.066)	(0.055)	(0.024)
ממוצע משתנה התוצאה לגברים	10.015	11.001	8.781	0.822
ממוצע משתנה התוצאה לנשים	9.909	10.715	8.505	0.901

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות ב-10%, 5%-1%, בהתאמה. * ** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1% בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של β_1 במשוואה 1.
- (2) עבד לפחות חודש אחת כשכיר או שהייתה לו הכנסה מעבודה עצמאית.
- (3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח ד2ה. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על התכונות הדמוגרפיות¹ (אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

נשוי ²	גיל הנישואים הראשונים ³	נישואים ראשונים ליוצאת צפון אפריקה ⁴	ההפרש ברמת המזרחיות בין הפרט לבן/בת הזוג ⁵	בן/בת זוג בוגר/ת מעיין החינוך התורני	מספר הילדים	
גברים	0.018*	-0.175	-0.012	0.005	0.052	בגיל: עד 25
	(0.010)	(0.150)	(0.021)	(0.011)	(0.050)	עד 29
אחים ⁶	-0.001	-0.231	0.000	0.053	0.038	
	(0.031)	(0.234)	(0.063)	(0.054)	(0.085)	
נשים	-0.015	-0.041	-0.001	0.015	-0.069	
	(0.015)	(0.153)	(0.020)	(0.012)	(0.050)	
אחיות ⁶	-0.042	0.126	-0.062	0.024	-0.064	
	(0.031)	(0.344)	(0.072)	(0.019)	(0.102)	
ממוצע משתנה התוצאה לגברים	0.254	24.864	0.408	0.074	0.506	
ממוצע משתנה התוצאה לנשים	0.481	23.532	0.425	0.109	0.905	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. * ** מובהק ברמה של 10%, 5%-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של β_1 במשוואה 1.
- (2) התחנת לפחות פעם אחת עד גיל 25.
- (3) רק לפרטים שהיו נשואים לפחות פעם אחת עד גיל 29.
- (4) מי שעלה מאחת ממדינות צפון אפריקה (מרוקו [כולל טנג'יר ומרוקו הספרדית], תוניסיה, לוב, אלג'יריה) או שכל אחד מהסבים והסבתות שלו נולדו שם.
- (5) (א) מזרחי "מלא": כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה – ניקוד 3. (ב) מזרחי "חצי-מלא": לאחד מההורים יש אב ואם ילידי צפון אפריקה ולהורה האחר יש אב ואם ילידי שאר מדינות אסיה-אפריקה – ניקוד 2; (ג) מזרחי אחר: מי שאינו מזרחי "מלא" או מזרחי "חצי-מלא" ולפחות אחד מהסבים והסבתות שלו יליד צפון אפריקה – ניקוד 1; (ד) מזרחי לא מצפון אפריקה: מי שכל הסבים והסבתות שלו לא נולדו בצפון אפריקה אבל לפחות אחד מהם נולד במדינה אחרת באסיה-אפריקה – ניקוד 0. לא מזרחי: מי שכל הסבים והסבתות שלו לא נולדו באסיה-אפריקה – ניקוד -1.
- (6) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 12. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על

הגירה פנימית¹ (נכון לגיל 25)

(אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

מתגורר במחוז תל אביב או המרכז	מתגורר ביישוב שבו מעל 100 אלף תושבים ²	מתגורר ביישוב שבו התגורר בכיתה א' ³	
0.011 (0.008)	0.011 (0.014)	-0.018 (0.018)	גברים
0.020 (0.014)	0.029* (0.016)	-0.012 (0.025)	אחים ³
0.013** (0.005)	0.013 (0.010)	-0.004 (0.014)	נשים
0.004 (0.017)	-0.009 (0.030)	0.000 (0.029)	אחיות ³
			ממוצע משתנה
0.050	0.089	0.786	התוצאה לגברים
			ממוצע משתנה
0.061	0.106	0.737	התוצאה לנשים

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

(1) האומד של β_1 במשוואה 1.

(2) לפי מספר התושבים נכון לסוף 2015.

(3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 22. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך

התורני ביישוב המגורים על עבריינות¹ של גברים²

(אמידות בשיטת הפרש הפרשים)

נפתח לו תיק פלילי בגילים 12-18	הורשע בבית משפט עד גיל 28	
-0.009 (0.014)	0.015 (0.010)	סה"כ
-0.013 (0.022)	-0.007 (0.051)	אחים ³
		ממוצע משתנה
0.128	0.065	התוצאה

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

(1) האומד של β_1 במשוואה 1.

(2) המעורבות של נשים בפעילות פלילית זניחה.

(3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect למשפחה.

לוח 2. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על

זרם החינוך של הילד הבכור^{2,1}

(אמידות בשיטת הפרש ההפרשים)

כיתה א' בבית ספר יסודי			גן ילדים			
ממלכתי- דתי	חרדי	מעיין החינוך התורני	ממלכתי- דתי	חרדי	מעיין החינוך התורני	
0.068 (0.057)	0.027 (0.058)	0.046 (0.069)	0.032 (0.048)	0.058 (0.066)	0.007 (0.008)	גברים
			-0.083 (0.090)	0.086 (0.117)	-0.005 (0.057)	אחים ³
0.086*** (0.022)	-0.041 (0.025)	0.009 (0.025)	-0.019 (0.025)	0.013 (0.020)	-0.010 (0.009)	נשים
0.012 (0.112)	-0.072 (0.131)	-0.124 (0.130)	-0.059 (0.058)	0.027 (0.053)	-0.032 (0.035)	אחיות ³
			0.106 (0.062)	0.086 (0.078)	0.004 (0.018)	גברים לבנות זוג באוכלוסיית המחקר
			0.073 (0.062)	-0.064 (0.067)	-0.040 (0.024)	נשים לבני זוג באוכלוסיית המחקר
			0.009	0.164	0.019	גברים ובנות זוגם ששניהם באוכלוסיית המחקר ⁴ :
			0.080	(0.071)	(0.023)	גברים
			0.083	-0.089	-0.031	נשים
			0.068	(0.075)	(0.026)	
0.347	0.382	0.162	0.382	0.323	0.016	ממוצע משתנה התוצאה לגברים
0.340	0.308	0.135	0.373	0.300	0.024	ממוצע משתנה התוצאה לנשים

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים. *, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של β_1 במשוואה 2.
- (2) מוצגות רק תוצאות אמידות המבוססות על 400 תצפיות לפחות.
- (3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.
- (4) באמידות אלו סטיות התקן מקובצות לפי יישוב המגורים של האם.

לוח 3א. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על ציוני המיצ"ב והלימודים בתיכון¹

(אמידות דו-שלביות)

נשר בין כיתה י' לכיתה י"ב ⁴	למד בבית ספר תעשייתי ³	למד בכיתה י' בנתיב המקצועי	למד בכיתה י' בחינוך החרדי	למד בכיתה י' בחינוך הממלכתי -דתי	ציון התקן בבחינת המיצ"ב בכיתה ח' ²				
					מדעים	מתמטיקה	אנגלית	עברית	
0.349*** (0.115)	0.079 (0.132)	-0.094 (0.246)	0.599*** (0.197)	-0.334 (0.221)					גברים
0.010 (0.050)	-0.112 (0.072)	0.540** (0.263)	0.295*** (0.072)	-0.579* (0.304)	-3.834* (2.191)	-4.092 (3.035)	-2.968 (2.221)	-1.278 (1.184)	נשים
-0.311** (0.137)	-0.208 (0.144)	0.854** (0.388)	0.197 (0.124)	-0.766** (0.328)	-19.034 (18.338)	-5.994 (11.589)	-21.366 (13.302)	-8.596 (12.083)	אחיות ⁵

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד החינוך והתרבות ועיבודי המחבר.
 *, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5%-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של γ_1 במשוואה 4.
- (2) ציוני המיצ"ב בכיתה ח' קיימים רק עבור מי שלמדו בכיתה א' החל משנת הלימודים 1994/5.
- (3) למד בכיתה י' ב"בית ספר תעשייתי" בפיקוח משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (בתקופה הנחקרת באחריות משרד התמ"ת).
- (4) לא למד בכיתה י"ב בבית ספר של משרד החינוך או בבית ספר תעשייתי או בישיבה גבוהה בגיל 18.
- (5) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 3ב. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על

ההישגים בבחינות הבגרות¹

(אמידות דו-שלביות)

אחוזון הציון בבגרות ³	זכאי לתעודת בגרות	ניגש לבחינת בגרות באנגלית ²	ניגש לבחינת במתמטיקה ²	ניגש לבחינות הבגרות	
12.633 (31.219)	-0.470*** (0.153)	-0.591*** (0.127)	-0.342*** (0.079)	-0.455*** (0.133)	גברים
-6.834 (8.528)	-0.123 (0.148)	0.014 (0.184)	-0.172 (0.119)	0.291** (0.138)	נשים
-25.183 (17.126)	0.304 (0.233)	0.394* (0.217)	-0.119 (0.284)	0.579** (0.230)	אחיות ⁴

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של γ_1 במשוואה 4.
- (2) בהיקף של 4 או 5 יחידות לימוד.
- (3) ממוצע משוקלל, לפי מספר יחידות הלימוד, של אחוזון הציון של התלמיד בכל מקצוע בשנה בה נבחן. במתמטיקה ובאנגלית האחוזון חושב גם לפי מספר יחידות הלימוד.
- (4) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 3ג. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על

רכישת השכלה גבוהה וחרדיות¹

(אמידות דו-שלביות)

מספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה	למד בישיבה גבוהה	מספר שנות לימוד ³	למד לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה ²	למד במכון להכשרה טכנולוגית ²	למד בכיתות י"ג/י"ד ²	
29 עד	18	29 עד	29 עד	29 עד	29 עד	בגיל:
0.230 (1.638)	0.332** (0.142)	-0.587 (1.740)	0.071 (0.121)	-0.024 (0.101)	-0.025 (0.066)	גברים
		-0.414 (0.287)	0.330 (0.390)	0.095 (0.088)	-0.064 (0.050)	נשים
		-1.455* (0.843)	0.526 (0.791)	0.122 (0.117)	-0.194 (0.172)	אחיות ⁴

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של γ_1 במשוואה 4.
- (2) לפחות שנה אחת.
- (3) לא כולל שנות לימוד בישיבה גבוהה.
- (4) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח ד3. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על

התעסוקה והשכר בשנת 2017¹

(אמידות דו-שלביות)

מועסק ²	מספר חודשי העבודה השכירה	השכר (לוג) השנתי ברוטו	השכר (לוג) החודשי ברוטו	
גברים	0.101 (1.373)	-0.416 (0.503)	0.015 (0.314)	-0.337 (0.200)
נשים	0.491 (0.639)	0.105 (0.226)	0.013 (0.173)	0.179 (0.103)
אחיות ³	2.689 (4.124)	0.222 (1.184)	0.135 (1.065)	0.608 (0.452)

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של γ_1 במשוואה 4.
- (2) עבד לפחות חודש אחת כשכיר או שהייתה לו הכנסה מעבודה עצמאית.
- (3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 3ה. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על

התכונות הדמוגרפיות¹

(אמידות דו-שלביות)

נשוי ²	גיל הנישואים הראשונים ³	נישואים ראשונים ליוצאת צפון אפריקה ⁴	ההפרש ברמת המזרחיות בין הפרט לבן/בת הזוג ⁵	בן/בת זוג בוגר/ת מעיין החינוך התורני	מספר הילדים	
גברים	0.801* (0.473)	-0.062 (1.367)	-0.325 (0.215)	1.230* (0.634)	0.150 (0.095)	עד 29 -0.383 (0.695)
נשים	-0.232 (0.161)	3.159 (2.789)	0.135 (0.132)	0.622 (0.481)	0.528** (0.255)	עד 29 -1.608** (0.685)
אחיות ⁶	-1.136*** (0.432)	5.809 (3.666)	-0.822 (0.807)	4.718* (2.744)	0.430 (0.280)	עד 29 -2.828* (1.555)

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) האומד של γ_1 במשוואה 4.
- (2) התחתן לפחות פעם אחת עד גיל 25.
- (3) רק לפרטים שהיו נשואים לפחות פעם אחת עד גיל 29.
- (4) מי שעלה מאחת ממדינות צפון אפריקה (מרוקו [כולל טנג'יר ומרוקו הספרדית], תוניסיה, לוב, אלג'יריה) או שכל אחד מהסבים והסבתות שלו נולדו שם.
- (5) (א) מזרחי "מלא": כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה – ניקוד 3. (ב) מזרחי "חצי-מלא": לאחד מההורים יש אב ואם ילידי צפון אפריקה ולהורה האחר יש אב ואם ילידי שאר מדינות אסיה-אפריקה – ניקוד 2; (ג) מזרחי אחר: מי שאינו מזרחי "מלא" או מזרחי "חצי-מלא" ולפחות אחד מהסבים והסבתות שלו יליד צפון אפריקה – ניקוד 1; (ד) מזרחי לא מצפון אפריקה: מי שכל הסבים והסבתות שלו לא נולדו בצפון אפריקה אבל לפחות אחד מהם נולד במדינה אחרת באסיה-אפריקה – ניקוד 0. לא מזרחי: מי שכל הסבים והסבתות שלו לא נולדו באסיה-אפריקה – ניקוד -1.
- (6) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 30. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על

הגירה פנימית¹ (נכון לגיל 25)

(אמידות דו-שלביות)

מתגורר במחוז תל אביב או המרכז	מתגורר ביישוב שבו מעל 100 אלף תושבים ²	מתגורר ביישוב שבו התגורר בכיתה א' ³	
0.538*	0.559	-0.780*	גברים
(0.310)	(0.399)	(0.448)	
0.124	0.379***	-0.077	נשים
(0.076)	(0.135)	(0.171)	
0.532	0.547	0.005	אחיות ³
(0.329)	(0.617)	(0.608)	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

(1) האומד של γ_1 במשוואה 4.

(2) לפי מספר התושבים נכון לסוף 2015.

(3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח 31. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של

מעיין החינוך התורני על עבריינות¹ של גברים²

(אמידות דו-שלביות)

הורשע בבית משפט עד גיל 28	נפתח לו תיק פלילי בגילים 12–18	סה"כ
0.492	-0.011	
(0.434)	(0.114)	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

(1) האומד של γ_1 במשוואה 4.

(2) המעורבות של נשים בפעילות פלילית זניחה.

(3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect למשפחה.

לוח 3ח. אומדי השפעת הלימודים בבית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על זרם החינוך של הילד הבכור^{1,2}

(אמידות דו-שלביות)

ממלכתי- דתי	כיתה א' בבית ספר יסודי		גן ילדים			
	חרדי	מעיין החינוך התורני	ממלכתי- דתי	חרדי	מעיין החינוך התורני	
0.356 (0.541)	0.787 (0.613)	0.943 (0.853)	-0.095 (0.315)	0.764 (0.547)	0.069 (0.093)	גברים
0.898* (0.506)	-0.524 (0.327)	0.034 (0.183)	-0.541 (0.423)	0.469** (0.216)	-0.143 (0.100)	נשים
-0.195 (0.604)	-0.366 (0.809)	-0.804 (1.073)	-0.867 (0.549)	0.446 (0.352)	-0.890* (0.488)	אחיות ³
			0.649 (0.734)	1.085 (0.671)	0.076 (0.166)	גברים לבנות זוג באוכלוסיית המחקר
			0.359 (0.620)	0.021 (0.502)	-0.336* (0.202)	נשים לבני זוג באוכלוסיית המחקר
						גברים ובנות זוגם ששניהם באוכלוסיית המחקר ⁴ :
			-0.210 (1.093)	2.070 (1.846)	0.483 (0.631)	גברים
			0.351 (0.623)	-0.384 (1.053)	-0.339 (0.388)	נשים

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

(1) האומד של γ_1 במשוואה 4 (במתכונת המקבילה למשוואה 2).

(2) מוצגות רק תוצאות אמידות המבוססות על 400 תצפיות לפחות.

(3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

(4) באמידות משוואות השלב הראשון (לגבי ההסתברות של האב וההסתברות של האם ללמוד במעיין החינוך התורני) ערכו של הסטטיסטי במבחן F למובהקות משתני העזר קטן מ-10 אף שאומדי משתני העזר מובהקים ב-10%. סטיות התקן באמידות מקובצות לפי יישוב המגורים של האם.

6.2. בדיקות הטרוגניות

כדי לבדוק הטרוגניות אפשרית בהשפעת הלימודים בחינוך היסודי ברשת מעיין החינוך התורני על משתני התוצאה במחקר נערכו אמידות הפרש הפרשים ואמידות דו-שלביות, כמו אלו המוצגות בלוחות 2א-2ח ו-3א-3ח לעיל בהתאמה, בחלוקה לפי מאפייני הרקע הבאים של ההורים: השכלה – כל אחד משני ההורים למד פחות מ-12 שנות לימוד מול הורים משכילים יותר; רמת המזרחיות – הורים מזרחים מלאים (כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה) מול להורים פחות מזרחים; גודל המשפחה – מספר האחים והאחיות של הפרט (כולל אותו) הוא לפחות חמש מול משפחות קטנות יותר. חשוב להדגיש שכל אחת מהאמידות בוחנת בקרב תלמידים מרקע נתון (למשל להורים בעלי השכלה נמוכה) את השפעת בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על משתני התוצאה. לא נערכו אמידות לאחים ולאחיות בשל מיעוט התצפיות בכל אחת מקבוצות מאפייני הרקע של ההורים.

תוצאות אמידות הפרש הפרשים, שבהן האומדים מובהקים סטטיסטית, מובאות בלוח 4. פתיחת בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני הועילה בעיקר לתלמידות ממשפחות מרובות ילדים: הן נבחנו יותר בבחינות הבגרות, עלו ביותר מ-4 נקודות אחוז סיכוייהן לזכות בתעודת בגרות (לעומת כ-55% בכל המשפחות הגדולות) והשתפרו ציוניהן בבחינות. תוצאות האמידות הדו-שלביות מובאות בלוח 5. באופן כללי, התוצאות עולות בקנה אחד עם אלו בשיטת הפרש הפרשים.

לוח 4. הטרוגניות אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים

לפי מאפייני הרקע של ההורים

(הפרש הפרשים)

(תאים ריקים – אומדים לא מובהקים)

גודל המשפחה	המזרחיות		ההשכלה		המגדר	
	קטנה	גדולה ³	אחרת	"מלאה" ²		
0.030**	0.032*		0.053***	0.028**	גברים	נשר בין כיתה י' לכיתה י"ב ⁴
0.035**	0.040**	0.038**	0.033*	0.038**	נשים	ניגשה לבחינת בגרות אחת לפחות
		-0.044*		-0.036**	גברים	ניגשה לבחינת בגרות במתמטיקה ב-5/4 יח"ל
-0.035**			-0.036**	-0.027**	נשים	ניגשה לבחינת בגרות במתמטיקה ב-5/4 יח"ל
	0.044*			-0.058*	נשים	זכאית לתעודת בגרות
	1.303*			-1.934*	נשים	אחוזון הציון הממוצע בבחינות הבגרות
	0.517***		0.297**	0.224*	גברים	שנות לימוד בישיבה גבוהה
	0.045*			0.020*	גברים	התחתן עד גיל 25
			-0.135**		גברים	מספר הילדים (עד גיל 29)
			0.112*		נשים	מספר הילדים (עד גיל 29)
				0.028*	גברים	הורשע בבית משפט (עד גיל 28)

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה.

(1) שני ההורים למדו כל אחד פחות מ-12 שנות לימוד.

(2) כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה.

(3) מספר האחים והאחיות של הפרט (כולל אותו) הוא לפחות 5.

(4) לא למד בכיתה י"ב בבית ספר של משרד החינוך או בבית ספר תעשייתי או בישיבה גבוהה בגיל 18.

לוח 5. הטרוגניות אומדי השפעת הלימודים ברשת מעיין החינוך התורני לפי מאפייני הרקע של ההורים

(אמידות דו-שלביות)

(תאים ריקים – אומדים לא מובהקים)

גודל המשפחה	המזרחיות		ההשכלה		המגדר	
	קטנה	גדולה ³	אחרת	"מלאה" ²		
	0.361***		0.533***	0.327***	גברים	נשר בין כיתה י' לכיתה י"ב ⁴
	-0.360***	-0.551***	-0.438**	-0.485***	גברים	ניגשה לבחינת בגרות אחת לפחות
0.492**	0.295***		0.270*	0.302**	נשים	ניגשה לבחינת בגרות אחת לפחות
-0.491**	-0.332***	-0.366*	-0.360***	-0.345***	גברים	ניגשה לבחינת בגרות במתמטיקה ב-5/4 יח"ל
-0.708***				-0.786***	נשים	זכאית לתעודת בגרות
	-1.029**	-0.613**			נשים	מספר שנות הלימוד
		0.357***		0.281**	גברים	לימודים בישיבה גבוהה (בגיל 18)
	-0.250*	-0.457*			גברים	מועסק (בגיל 28)
	0.165**	0.304***			נשים	מועסקת (בגיל 28)
		0.685*		0.735*	גברים	התחתן עד גיל 25
-0.704**			-0.500**		נשים	התחתנה עד גיל 25
			0.251*		נשים	נישאה למזרחי מלא
-1.995**		-1.924***		-1.851***	נשים	מספר הילדים (בגיל 29)

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה.

(1) שני ההורים למדו כל אחד פחות מ-12 שנות לימוד.

(2) כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה.

(3) מספר האחים והאחיות של הפרט (כולל אותו) הוא לפחות 5.

(4) לא למד בכיתה י"ב בבית ספר של משרד החינוך או בבית ספר תעשייתי או בישיבה גבוהה בגיל 18.

6.3. עקומת הלמידה של בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני

הקמת בתי ספר יסודיים רבים המשתייכים לרשת מעיין החינוך התורני בתוך שנים ספורות הייתה מהלך מורכב, שחייב בינוי והסבת מבנים לכיתות לימוד, גיוס המוני מורים והכשרתם והכנת תוכניות לימודים. מכאן שלפחות בשנים הראשונות לפעילות הרשת היא הייתה עלולה לסבול מחבלי לידה. כדי לבחון זאת נאמדו בשיטת הפרש ההפרשים משתני התוצאה כתלות במספר השנים שחלפו מכניסת בית הספר הראשון ליישוב ועד הגעת התלמיד לכיתה א'. באמידות אלו הוחלף המשתנה המסביר $Post \times Treatment_{it}$ במשוואה (1) ב-4 משתני $Post^j \times Treatment_{it}$, כאשר j מסמל את מספר השנים שחלפו מאז הקמת בית הספר הראשון של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב: 0 (השנה הראשונה שבה בית הספר פועל), 1, 2 ו-3 שנים ומעלה.

באיור נ-3 בנספח מוצגים האומדים של משתני האינטראקציה במקרים שבהם ניתן להבחין בדפוסים ברורים של השתנות השפעת פתיחת בית ספר של רשת מעיין החינוך התורני על משתני התוצאה כתלות בשנים שחלפו מאז הקמת בית הספר הראשון של הרשת ביישוב. שיעור הנשירה של התלמידים הבנים ביישובי הרשת פחת עם השנים שחלפו והפך ללא מובהק שנה ומעלה לאחר הקמת בית הספר הראשון של הרשת³¹, וזאת בהשוואה לדפוס הנשירה בזרמי החינוך העברי האחרים. שיעורי ההיבחנות בבחינת בגרות אחת לפחות והזכאות לתעודת בגרות של התלמידות ביישובי הרשת גדלו באופן יחסי לזרמי החינוך העברי האחרים עם השנים שחלפו מאז הקמת בתי הספר הראשון של הרשת ביישוב.

6.4. מבחני עמידות

ייתכן כי בתקופה הנחקרת חלו ביישובי המחקר שינויים שאינם קשורים להקמת בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני, ואלו היו עלולים להטות את האומדים. כדי לבחון את עמידות התוצאות נערכו אמידות פלצבו, שבהן נכללו יוצאי אירופה-אמריקה שגרו ביישובי המחקר ולמדו בכיתה א' בשנים 1992–2003³². רק 2% מהם למדו בבתי הספר של הרשת. באמידות בשיטת הפרש ההפרשים התקבלו מעט מאוד תוצאות מובהקות³³. באמידות הדו-שלביות, כצפוי, משתנה העוז אינו מובהק בשלב הראשון. מכאן אנו למדים שתוצאות האמידות בקרב יוצאי צפון אפריקה כנראה נובעות מהקמת רשת מעיין החינוך התורני³⁴.

7. סיכום

בתי הספר היסודיים של רשת מעיין החינוך התורני הוקמו על ידי תנועת ש"ס בשלהי שנות השמונים ובמהרה התרחבה הרשת ופתחה בתי ספר ברבים מיישובי הפריפריה. הם היו אבן שואבת למשפחות מסורתיות יוצאות צפון אפריקה, שלפני כן נהגו לשלוח את ילדיהן בעיקר לחינוך הממלכתי-דתי והחרדי. כיום הרשת מונה כ-50 אלף תלמידים בכל הארץ, ולומדים בה יותר מ-5% מתלמידי כיתה א' בחינוך העברי.

³¹ נוסף על כך התחזקה מובהקות התרומה החיובית של זמינות הרשת לצמצום הנשירה של תלמידות מהתיכון (לא מוצג).

³² כ-71% הם נכדים לילידי מדינות חבר העמים.
³³ עלייה של 9 נקודות אחוז בהסתברות של נשים ללמוד בחינוך המקצועי, עלייה של 5 נקודות אחוז בהסתברות של גברים ללמוד במכון להכשרה טכנולוגית, עלייה של שנה אחת בגיל הנישואין של גברים וירידה של 9 נקודות אחוז בהסתברות של נשים לגור בגיל 25 בעיר גדולה. את התוצאות ניתן לקבל מהמחבר.

³⁴ בדיקת עמידות נוספת, המקובלת בספרות המחקרית, היא הקדמה פיקטיבית של מועד קבלת הטיפול, ובמקרה הנוכחי – של שנת הקמת בית הספר הראשון של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים. לא ניתן לבצע בדיקה כזאת, משום שאין ברשותנו נתונים על התלמידים לפני 1992 ובאותה שנה נפתחו רבים מבתי הספר האמורים. (ראו לוח 1 לעיל).

המחקר בחן לראשונה את ההשפעות קצרות הטווח וארוכות הטווח של הקמת בתי הספר היסודיים של הרשת על תלמידים יוצאי צפון אפריקה שהתגוררו בפריפריה בשנות התשעים. כדי להתגבר על סלקציה אפשרית בבחירת זרם החינוך של בית הספר נעשה שימוש בשיטות הפרש הפרשים והאמידה הדו-שלבית, המנצלות את הפתיחה המדורגת של בתי הספר האמורים, ונערכו גם אמידות בקרב אחים ואחיות בלבד. ברוב תחומי החיים שנבדקו – רכישת השכלה (לרבות על-תיכונית ואקדמית), תעסוקה ושכר, דפוסי נישואים וילודה, הגירה פנימית ומעורבות בפעילות פלילית של גברים – לא נמצא בשיטת הפרש הפרשים כי לזמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים הייתה השפעה על התלמידים והתלמידות שהתגוררו באותם יישובים. לעומת זאת תרמה הקמת הרשת לתלמידות: סיכוייהן להיבחן בבחינות הבגרות גדלו בכ-4 נקודות אחוז (לעומת 86% אצל כל התלמידות באוכלוסיית המחקר), ועלו סיכוייהן להיבחן באנגלית בהיקף מוגבר. מהקמת הרשת נהנו בעיקר תלמידות ממשפחות מרובות ילדים (לפחות חמישה): שיעור זכאותן לתעודת בגרות עלה ביותר מ-4 נקודות אחוז (לעומת כ-55% בכל המשפחות הגדולות). נוסף על כך גדלו הסיכויים של כל הגברים להגר בבגרותם לערים גדולות.

באמידות הדו-שלביות, הבוחנות את השפעת הלימודים בבתי הספר היסודיים של הרשת על בוגריהם, נמצא כי סיכוייהם של תלמידי החינוך היסודי ברשת ללמוד בחינוך החרדי כיתה י' גדלו בכ-60 נקודות אחוז, ושל התלמידות – בכ-30 נקודות אחוז. סיכויים של הבנים לנשור ממערכת החינוך בין כיתה י' ליי"ב עלו ב-35 נקודות אחוז, והישגיהם בבחינות הבגרות הורעו, ולעומת זאת גברו סיכויי הבנות לגשת לבחינות הבגרות ב-29 נקודות אחוז. ההסתברות של הבנים בוגרי הרשת ללמוד בישיבה גבוהה האמירה בכ-33 נקודות אחוז, וסיכוייהם להתחתן עד גיל 25 נסקו; לעומתם בוגרות הרשת נטו שלא להתחתן בגיל צעיר ועד גיל 29 הביאו לעולם פחות ילדים. ברוב משתני התוצאה האחרים שנבדקו לא נמצאה השפעה של הלימודים ברשת, בדומה לתוצאות בשיטת הפרש הפרשים, למעט עלייה בסיכוייהם של צאצאי בוגרות הרשת ללמוד בחינוך החרדי בגן הילדים.

במרוצת השנים התבססה רשת מעיין החינוך התורני, וייתכן שחלו תמורות בתוכניות הלימודים, בהרכב המורים, בתשתיות ועוד. כמו כן הוקמו ישיבות קטנות וגדולות וסמינרים לבנות הפונים כולם לציבור הספרדי. לפיכך יש מקום לבחון את השפעת הלימודים ברשת באלף השלישי.

ביבליוגרפיה

- אחדות, ל', א' גוטמן, נ' זוסמן, ע' ליפנר וע' מעין (2018). *התשואה במונחי שכר להשכלה הנרכשת באוניברסיטאות ובמכללות*, בנק ישראל, חטיבת המחקר, סדרת מאמרים לדיון 2018.13, ירושלים.
- בארט, ע', אי שפיגל וג' מלאך (2020). *אחד מכל חמישה ילדים – החינוך החרדי בישראל*, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ירושלים.
- בן-טוביה, ש', י' דייצ'ב וי' דור (1988). *אפיון הרשויות המקומיות לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה*, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומשרד הפנים, ירושלים.
- בן רבי, ד', ר' רותם, צ' קונסטנטינוב ומ' נבות (2014). *מיפוי דרכי פעולה לקידום התלמידים המתקשים בבתי הספר החרדיים היסודיים של רשת 'מעייין החינוך התורני'*, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, מכון ברוקדייל, ירושלים.
- דיין, א' (1999). *המעייין המתגבר: סיפורה של תנועת ש"ס*, הוצאת כתר, ירושלים.
- דרייפוס, ק' ונ' רוטנברג (2012). *"מחקר שדה לבחינת יישום תוכניות היסוד ברשתות החינוך החרדי בישראל (כיתות א'-ח)"*, בתוך: ל' אבישי ונ' רוטנברג (עורכים), *אחדות מתוך שונות: ליבה חינוכית משותפת לילדי ישראל*, מכון ון ליר בירושלים, ירושלים.
- הורוביץ, נ' (2018). *יציאה בשאלה: סיכון, סיכוי ומדיניות חברתית*, עמותת יוצאים לשינוי, ירושלים.
- וייסבלאי, א' (2012). *התאמה בין תחום ההכשרה לתחום ההוראה של מורים – תמונת מצב*, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ירושלים.
- וייסבלאי, א' (2012). *לימודי תכנית הליבה במערכת החינוך החרדית*, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ירושלים.
- כהן, י' (1983). *"קץ התמימות"*, כל העיר ירושלים, 4.11.1983.
- ליפשיץ, ג' (1990). *ערי הפיתוח – בסיס חדש לתכנון מדיניות*, מכון ירושלים לחקר ישראל, ירושלים.
- משרד החינוך (2011). *תוכנית היסוד למגזר החרדי בבית-הספר היסודי בכיתות א'-ח'*, חוזר מנכ"ל משרד החינוך, תשע"ב/1(כ).
- משרד החינוך והתרבות (1992). *מרכז מעייין החינוך התורני בארץ ישראל: נקודה בכל מקום בארץ*, ארכיון המדינה, "סגן השר הרב משה מאיה – מעייין החינוך התורני", גל-17909/2.
- משרד החינוך והתרבות (2005). *תכנית יסוד (ליבה) לחינוך היסודי במדינת ישראל*, חוזר מנכ"ל משרד החינוך תשס"ו/3(א).
- משרד מבקר המדינה (2008). *"השירות הפסיכולוגי-חינוכי"*, דוח שנתי 2008, עמ' 797–828, ירושלים.
- משרד מבקר המדינה (2020). *"החינוך החרדי והפיקוח עליו"*, דוח שנתי 2020, עמ' 1067–1135, ירושלים.
- פלדמן, ע' (2002). *גורמים בצמיחת מפלגה חדשה: התאחדות הספרדים שומרי התורה (תנועת ש"ס)*, חיבור לקבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן.
- רבינוביץ, מ' (2010). *מחסור ביועצים ובפסיכולוגים חינוכיים במערכת החינוך*, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ירושלים.
- רגב, א' וג' גורדון (2020). *שינויים במידת הדתיות ומעברים בין זרמי דת בקרב יהודים בישראל*, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ירושלים.
- שפיגל, א' (2011). *"ותלמוד-תורה כנגד כולם"*: חינוך חרדי לבנים בירושלים, מכון ירושלים לחקר ישראל, ירושלים.

שפריר, ר', יי שביט וכי' בלנק (2017). "כל המוסיף – גורע? על הקשר בין גודל הכיתה להישגים לימודיים בישראל", בתוך: אי וייס (עורך), *דו"ח מצב המדינה 2016*, 170–228, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, ירושלים.

- Anger, S. and D.D. Schnitzlein (2017). "Cognitive Skills, Non-Cognitive Skills, and Family Background: Evidence from Sibling Correlations," *Journal of Population Economics*, 30(2), 591–620.
- Altonji, J.G., T.E. Elder and C.R. Taber (2005a). "Selection on Observed and Unobserved Variables: Assessing the Effectiveness of Catholic Schools", *Journal of political economy*, 113(1), 151–184.
- Altonji, J.G., T.E. Elder and C.R. Taber (2005b). "An Evaluation of Instrumental Variable Strategies for Estimating the Effects of Catholic Schooling", *Journal of Human Resources*, 40(4), 791–821.
- Angrist, J.D. and V. Lavy (1999). "Using Maimonides' Rule to Estimate the Effect of Class Size on Scholastic Achievement", *The Quarterly Journal of Economics*, 114(2), 533–575.
- Angrist, J.D., V. Lavy, J. Leder-Luis and A. Shany (2019). "Maimonides' Rule Redux", *American Economic Review: Insights*, 1(3), 309–324.
- Beuchert, L., M.K. Humlum, H.S.Nielsen and N. Smith (2018). "The Short-Term Effects of School Consolidation on Student Achievement: Evidence of Disruption?" *Economic of Education Review*, 65, 31–47.
- Bhuller, M., M. Mogstad and K.G. Salvanes (2017). "Life-Cycle Earnings, Education Premiums, and Internal Rates of Return", *Journal of Labor Economics*, 35(4), 993–1030.
- Billger, S.M. (2009). "On Reconstructing School Segregation: The Efficacy and Equity of Single-Sex Schooling", *Economics of Education Review*, 28(3), 393–402.
- Burgess, S. (2015). *Human Capital and Education: The State of the Art in the Economics of Education*, IZA Discussion Paper, No. 9885, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.
- Cameron, A.C., J.B. Gelbach and D.L. Miller (2008). "Bootstrap-based Improvements for Inference with Clustered Errors", *The Review of Economics and Statistics*, 90(3), 414–427.
- Card, D. (1993). *Using Geographic Variation in College Proximity to Estimate the Return to Schooling*, National Bureau of Economic Research, WP 4483.
- Cattaneo, M.A., C. Oggenfuss and S.C. Wolter (2017). "The More, the Better? The Impact of Instructional Time on Student Performance", *Education Economics*, 25, 433–445.
- Cobb-Clark, D.A. (2015). "Locus of Control and the Labor Market", *IZA Journal of Labor Economics*, 4(1), 3.
- De Haan, M., E. Leuven and H. Oosterbeek (2016). "School Consolidation and Student Achievement", *The Journal of Law, Economics & Organization*, 32(4), 816–839.

- Duflo, E. (2001). "Schooling and Labor Market Consequences of School Construction in Indonesia: Evidence from an Unusual Policy Experiment", *American Economic Review*, 91(4), 795–813.
- Elder, T. and C. Jepsen (2014). "Are Catholic Primary Schools More Effective than Public Primary Schools?" *Journal of Urban Economics*, 80, 28–38.
- Fairecloth, B.S. and J.V. Hamm (2005). "Sense of Belonging Among High School Students Representing 4 Ethnic Groups", *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 293–309.
- Gibbons, S. and O. Silva (2011). "Faith Primary Schools: Better Schools or Better Pupils?" *Journal of Labor Economics*, 29(3), 589–635.
- Hausmann, L.R., J.W. Schofield and R.L. Woods (2007). "Sense of Belonging as a Predictor of Intentions to Persist Among African American and White First-Year College Students", *Research in Higher Education*, 48(7), 803–839.
- Humlum, M.K. and N. Smith (2015). *The Impact of School Size and School Consolidations on Quality and Equity in Education*, European Expert Network on Economics of Education (EENEE), EENEE Analytical Report No. 24.
- Jeynes, W.H. (2002). "Why Religious Schools Positively Impact the Academic Achievement of Children", *International Journal of Education and Religion*, 3(1), 16–32.
- Jha, N. and C. Polidano (2015). "Long-Run Effects of Catholic Schooling on Wages", *The BE Journal of Economic Analysis and Policy*, 15(4), 2017–2045.
- Judge, T.A. and J.E. Bono (2001). "Relationship of Core Self-Evaluations Traits—Self-Esteem, Generalized Self-Efficacy, Locus of Control, and Emotional Stability—With Job Satisfaction and Job Performance: A Meta-Analysis", *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 80–92.
- Judge, T.A., A. Erez and J.E. Bono (1998). "The Power of Being Positive: The Relation between Positive Self-Concept and Job Performance", *Human Performance*, 11(2-3), 167–187.
- Kamil, O. (2001). "The Synagogue as the Civil Society, or How We Can Understand the Shas Party", *Mediterranean Quarterly*, 12(3), 128–143.
- Kim, Y.J. (2011). "Catholic Schools or School Quality? The Effects of Catholic Schools on Labor Market Outcomes", *Economics of Education Review*, 30(3), 546–558.
- Lavy, V. (2020). "Expanding School Resources and Increasing Time on Task: Effects on Students' Academic and Noncognitive Outcomes", *Journal of the European Economic Association*, 18(1), 232–265.
- Maslow, A.H. (1943). "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 50(4), 370–396.
- McClelland, D.C., J.W. Atkinson, R.A. Clark and E.L. Lowell (1953). *The Achievement Motive*, Appleton-Century-Crofts, New York.
- Mendolia, I.S. and Walker (2014). "The Effect of Personality Traits on Subject Choice and Performance in High School: Evidence from an English Cohort", *Economics of Education Review*, 43, 47–65.

- Murphy, M.C. and S. Zirkel (2015). “Race and Belonging in School: How Anticipated and Experienced Belonging Affect Choice, Persistence, and Performance”, *Teachers College Record*, 117(12), 1–40.
- Neal, D. (1997). “The Effects of Catholic Secondary Schooling on Educational Achievement”, *Journal of Labor Economics*, 15(1, Part 1), 98–123.
- Nghiem, H.S., H.T. Nguyen, R. Khanam and L.B. Connelly (2015). “Does School Type Affect Cognitive and Non-Cognitive Development in Children? Evidence from Australian Primary Schools”, *Labour Economics*, 33, 55–65.
- Park, H., J.R. Behrman and J. Choi (2018). “Do Single-Sex Schools Enhance Students’ STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) Outcomes?” *Economics of Education Review*, 62, 35–47.
- Rivkin, S.G. and J.C. Schiman (2015). “Instruction Time, Classroom Quality, and Academic Achievement”, *The Economic Journal*, 125(588), F425-F448.
- Sánchez, B., Y. Colón and P. Esparza (2005). “The Role of Sense of School Belonging and Gender in the Academic Adjustment of Latino Adolescents,” *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 619–628.
- Sander, W. and A.C. Krautmann (1995). “Catholic Schools, Dropout Rates and Educational Attainment”, *Economic Inquiry*, 33(2), 217–233.
- Siebzehner, B. and D. Lehmann (2008). “Embracing Segregation: The Rise of a Religious Educational System in Israel (Shas)”, *Cuadernos Judaicos*, 25, ág-23.
- Smithers, A. and P. Robinson (2006). *The Paradox of Single-Sex and Co-Educational Schooling*, Carmichael Press, Buckingham, United Kingdom.
- Smyth, E. (2010). “Single-Sex Education: What Does Research Tell Us?” *Revue française de pédagogie, Recherches en éducation*, 171, 47–58.
- Wang, L., E. Kick, J. Fraser and T.J. Burns (1999). “Status Attainment in America: The Roles of Locus of Control and Self-Esteem in Educational and Occupational Outcomes”, *Sociological Spectrum*, 19(3), 281–298.
- Weissbrod, L. (2010). “Shas: An Ethnic Religious Party”, *Israel Affairs*, 9(4), 79–104.

נספחים

לוח נ-1. התפלגות זרמי החינוך היסודי של האחים והאחיות
הגדולים של תלמידי בתי הספר היסודיים של מעיין החינוך התורני
בשנות הלימודים 1992–1998: (אחוזים)

23	ממלכתי-עברי	לא-חרדי
36	ממלכתי-דתי	
4	החינוך העצמאי	חרדי
25	מוכר שאינו רשמי אחר ²	
12	מוסדות פטור	
41	סה"כ חרדי	
100	סה"כ	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

- (1) לפני שנפתח בית ספר יסודי של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב. זרם החינוך נקבע לפי כיתה א'.
- (2) שאינו החינוך העצמאי או רשת מעיין החינוך התורני. ייתכן כי חלק מבתי הספר הללו נכנסו בהמשך לחינוך העצמאי.

לוח נ-2. מאפייני הרקע של אוכלוסיית המחקר לפי זרם החינוך העברי, 1992–2003

בנות					בנים					סך הכול					
מעין החינוך התורני	חרדי שאינו מעיין החינוך התורני	ממלכתי דתי	ממלכתי עברי	סך הכול	מעין החינוך התורני	חרדי שאינו מעיין החינוך התורני	ממלכתי דתי	ממלכתי עברי	סך הכול	מעין החינוך התורני	חרדי שאינו מעיין החינוך התורני	ממלכתי דתי	ממלכתי עברי	סך הכול	
3.83	4.11	2.86	2.16	2.66	3.75	4.02	2.73	2.09	2.56	3.79	4.07	2.80	2.12	2.61	מספר האחים והאחיות ¹
12.03	12.23	11.84	11.66	11.79	11.95	12.22	11.83	11.75	11.83	11.99	12.22	11.83	11.71	11.81	מספר שנות הלימוד של האב ²
12.20	12.46	12.26	11.92	12.09	12.18	12.48	12.29	11.98	12.13	12.19	12.47	12.28	11.95	12.11	מספר שנות הלימוד של האם
5.02	5.79	10.65	8.54	8.70	4.69	7.07	10.40	9.09	9.02	4.84	6.37	10.52	8.82	8.86	אב אקדמאי (שיעור, %)
9.67	11.08	16.53	10.40	12.29	9.18	11.82	16.06	10.85	12.41	9.41	11.42	16.29	10.63	12.35	אם אקדמאית (שיעור, %)
82.92	83.43	90.51	91.69	90.00	83.98	83.35	90.84	92.13	90.44	83.49	83.39	90.68	91.91	90.22	הורים מועסקים ³ (שיעור, %)
31.01	30.97	37.99	39.98	37.96	30.62	31.38	38.31	40.53	38.40	30.80	31.16	38.15	40.25	38.18	אחוזון ההכנסה של ההורים ^{3,4}

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) כאשר הפרט היה בן 6.

(2) כולל שנות לימוד בישיבה גבוהה.

(3) לפחות אחד מההורים עבד כשכיר או כעצמאי כאשר הפרט היה בן 15.

(4) אחוזון ההכנסה השנתית ברוטו מעבודה שכירה ועצמאית של שני ההורים. האחוזון חושב לפי השנה שבה הפרט היה בגיל 15, בנפרד לקבוצות הגיל הבאות של האב (או האם במקרה שאין אב), בקפיצות של 5 שנים: 25–29 עד 55–59 ו-60 ומעלה.

**לוח נ-3. מאפייני המורים ביישובי המחקר לפי זרם החינוך העברי¹,
שנת הלימודים תשנ"ח (1997/8)**

מעיין החינוך התורני	החינוך העצמאי	ממלכתי-דתי	ממלכתי-עברי	סך הכול	
199	363	1,333	2,429	4,340	סך כל המורים
33.7	25.6	16.6	8.2	13.6	גברים (שיעור, %)
					התפלגות הגיל (%)
59.3	42.7	22.5	19.7	24.2	עד 29
26.6	.035	34.5	34.7	34.2	30-39
12.6	17.6	33.5	32.9	31.0	40-49
1.5	4.7	9.3	12.7	10.6	+50
					התפלגות מספר שנות הוותק בהוראה (%) :
83.9	63.6	43.2	48.9	49.8	0-10
11.1	21.8	28.5	28.2	26.9	11-20
3.0	11.8	24.8	19.5	19.7	21-30
0.5	2.8	3.5	3.5	3.4	+31
					התפלגות מספר שעות העבודה השבועיות² (%) :
8.5	11.8	13.8	14.0	13.8	0-10
22.6	27.8	13.0	12.5	14.3	11-20
49.7	54.0	60.5	63.1	60.7	21-30
19.1	6.3	12.8	10.4	11.2	+31
					התפלגות דרגת השכר (%) :
15.6	9.1	9.1	11.0	10.4	לא אקדמאי ולא מוסמך
62.3	70.5	61.1	54.5	58.0	לא אקדמאי ומוסמך
9.0	7.2	4.1	5.1	5.2	אקדמאי לא מוסמך
11.6	13.2	25.7	29.4	26.2	אקדמאי מוסמך

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
(1) בשל מיעוט תצפיות לא מוצגים נתונים על מורים בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים אחרים. אין מידע על מוסדות פטור.
(2) כולל שעות פרונטליות ושעות פרטניות, ולא כולל שעות שהייה.

**לוח נ-4. מדד הטיפוח של בית הספר ומספר שעות התקן השבועיות לתלמיד
ביישובי המחקר לפי זרם החינוך העברי¹, תשס"ג (2002/3)**

שעות התקן השבועיות לתלמיד	מדד הטיפוח של בית הספר ²	
1.85	7.65	ממלכתי-עברי
2.30	7.30	ממלכתי-דתי
2.41	47.4	החינוך העצמאי
2.44	87.4	מעין החינוך התורני

המקור: משרד החינוך והתרבות ועיבודי המחבר.
(1) בשל מיעוט תצפיות לא מוצגים נתונים עבור בתי ספר מוכרים שאינם רשמיים אחרים ומוסדות פטור.
(2) מדד הטיפוח נע בין 1 ל-10, כאשר 10 מסמל בתי ספר שתלמידיו מהרקע החברתי-כלכלי החלש ביותר.

לוח נ-5. מאפיינים דמוגרפיים-חברתיים-כלכליים של אוכלוסיית המחקר,

לפי זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים בעת ההגעה לכיתה א', 1992

ההפרש ²	יישובי ההשוואה ¹	יישובי הטיפול ¹		
	679	1,840	מספר תלמידי כיתה א' (אלפים)	
	27.0	73.0	שיעור מסך תלמידי כיתה א' באוכלוסיית המחקר (אחוזים)	
-11.8***	66.9	55.1	ממלכתי-עברי	התפלגות תלמידי כיתה א' לפי זרם חינוך (אחוזים):
6.7***	28.0	34.7	ממלכתי-דתי	
5.1***	5.2	10.3	חרדי	
מאפייני רקע של התלמידים				
<u>דמוגרפיה</u>				
4.0*	43.2	47.2	בנים (שיעור, אחוזים)	
13.9***	42.1	56.0	"מלא"	רמת המזרחיות ³ (שיעור, אחוזים):
-11.4***	26.8	15.4	"חצי-מלא"	
-2.5	31.1	28.6	אחר	
1.1	93.8	94.9	אם נשואה כאשר הפרט בגיל 6 (שיעור, אחוזים)	
-0.2	33.1	32.9	גיל האם כאשר הפרט בגיל 6 (שנים)	
0.0	3.5	3.5	הפרש הגילים בין האב לאם (שנים)	
0.1*	2.4	2.5	מספר אחים ואחיות בגיל 6 (מצד האם, כולל הפרט)	
3.1**	6.5	9.6	לפחות אחד מההורים חרדי (שיעור, אחוזים)	
<u>השכלה והכנסה</u>				
0.1	11.5	11.6	מספר שנות לימוד אב	
0.2**	11.7	12.0	מספר שנות לימוד אם	
0.1	8.2	8.2	אבות אקדמאים (שיעור, אחוזים)	
1.9	10.4	12.2	אימהות אקדמאיות (שיעור, אחוזים)	
-0.1	42.1	42.0	אחוזון ההכנסה מעבודת ההורים כאשר הפרט היה בגיל 15 ⁴	
משתני תוצאה של התלמידים				
<u>רכישת השכלה וחרדיות</u>				
-0.25*	-0.10	-0.35	עברית	ציון התקן בבחינת המיצ"ב בכיתה ח' (בנות):
-0.04	-0.34	-0.38	אנגלית	
0.01	-0.25	-0.24	מתמטיקה	
0.15	-0.27	-0.11	מדעים	
1.4	4.0	5.5	נשירה בין כיתה י' ל-י"ב ⁵ (שיעור, אחוזים)	
6.4***	23.8	30.1	למדו בכיתה י' בחינוך הממלכתי-דתי (שיעור, אחוזים)	
3.1**	6.0	9.1	למדו בכיתה י' בחינוך החרדי (שיעור, אחוזים)	
-8.4***	42.5	34.1	למדו בכיתה י' בנתיב המקצועי (שיעור, אחוזים)	
-2.1**	5.0	2.9	למדו בכיתה י' ב"בית ספר תעשייתי" ⁶ (שיעור, אחוזים)	
0.2	79.7	79.9	ניגשו לבחינות הבגרות (שיעור, אחוזים)	
1.9	21.8	23.7	ניגשו לבחינת בגרות במתמטיקה בהיקף של 4/5 יחידות לימוד (שיעור, אחוזים)	
-1.9	48	46.1	ניגשו לבחינת בגרות באנגלית בהיקף של 4/5 יחידות לימוד (שיעור, אחוזים)	
0.0	56.0	56.0	זכאים לתעודת בגרות (שיעור, אחוזים)	
-0.3	41.7	41.4	אחוזון הציון הממוצע בבחינות הבגרות ⁷	
-0.7	4.3	3.6	למדו לפחות שנה אחת בכיתות י"ג/י"ד (שיעור, אחוזים)	
1.0	9.3	10.3	למדו לפחות פעם אחת במכון להכשרה טכנולוגית עד גיל 29 (שיעור, אחוזים)	
-2.9	45.2	42.3	למדו בשנה א' לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה עד גיל 29 (שיעור, אחוזים)	
-0.2	13.2	13.0	מספר שנות לימוד (לא כולל בישיבה גבוהה) עד גיל 29	

1.8	6.9	8.7	למדו בישיבה גבוהה בגיל 18 (גברים) (שיעור, אחוזים)
0.1*	0.3	0.5	מספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה עד גיל 29 (גברים) ⁸
1.5	11.0	12.6	חרדים בשנת 2017 (שיעור, אחוזים)
			<u>תעסוקה ושכר (בשנת 2017)</u>
0.8	86.3	87.1	מועסקים ⁹ (שיעור, אחוזים)
-0.1	8.6	8.5	מספר חודשי העבודה השכירה בשנה
2.3	106.5	108.8	השכר השנתי ברוטו (אלפי ש"ח שוטפים)
0.2	9.9	10.2	השכר החודשי ברוטו (אלפי ש"ח שוטפים)
			<u>דמוגרפיה</u>
4.2*	34.7	38.9	נשואים עד גיל 25 (שיעור, אחוזים)
0.1	24.8	24.9	גיל נישואים ראשונים (שנים)
11.5***	29.2	40.7	נישואים ראשונים למזרחית "מלא" ³ (שיעור, אחוזים)
-0.2*	1.0	0.7	ההפרש ברמת המזרחיות בין בני הזוג בנישואים הראשונים ¹⁰
0.2***	1.0	1.1	מספר הילדים בגיל 29
			<u>הגירה פנימית (גיל 25)</u>
7.9***	70.8	78.8	מתגוררים ביישוב של כיתה א' (שיעור, אחוזים)
-4.4***	13.7	9.3	מתגוררים ביישוב מעל 100 אלף תושבים ¹¹ (שיעור, אחוזים)
-3.9***	9.1	5.2	מתגוררים במחוזות תל אביב והמרכז (שיעור, אחוזים)
			<u>עבריינות</u>
0.4	5.0	5.4	נפתחו תיקים פליליים בגילים 12–18 (שיעור באחוזים)
-0.6	2.9	2.3	הורשעו בבית משפט עד גיל 28 (שיעור, אחוזים)
			<u>משתני תוצאה של הילד הבכור של התלמידים (שיעור, אחוזים)</u>
0.7	3.6	4.3	למדו בגן ילדים של:
6.6**	16.9	23.6	החינוך החרדי
5.1*	30.0	35.1	מזה: מעיין החינוך התורני
3.5	8.50	12.0	החינוך הממלכתי-דתי
3.6	25.0	28.6	למדו בכיתה א'
4.9	27.7	32.6	מזה: מעיין החינוך התורני
			בבית ספר יסודי של:
			החינוך הממלכתי-דתי

המקור: משרד החינוך והתרבות, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. *, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה.

- (1) יישובי הטיפול – היה ביישוב המגורים בגיל כיתה א' בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני באחת או יותר משנות הלימודים תש"ן-תשס"ג; יישובי ההשוואה – יישובים באוכלוסיית המחקר שלא הוקם בהם בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני עד שנת הלימודים תשס"ג. הגדרה מפורטת של קבוצות היישובים מופיעה בהמשך.
- (2) ההפרש בין יישובי הטיפול ליישובי ההשוואה אינו זהה בהכרח לפער בין הערכים הנקובים בלוח בגלל עיגולים. כאשר יחידת המידה היא אחוזים ההפרש נמדד בנקודות אחוז.
- (3) (א) מזרחי "מלא": כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה. (ב) מזרחי "חצי-מלא": לאחד מההורים יש אב ואם ילידי צפון אפריקה ולהורה האחר יש אב ואם ילידי שאר מדינות אסיה-אפריקה; (ג) מזרחי אחר: מי שאינו מזרחי "מלא" או מזרחי "חצי-מלא" ולפחות אחד מהסבים והסבתות שלו יליד צפון אפריקה.
- (4) אחוזון ההכנסה השנתית ברוטו מעבודה שכירה ועצמאית של שני ההורים. האחוזון חושב לפי השנה שהפרט היה בגיל 15, בנפרד לקבוצות הגיל הבאות של האב (או האם במקרה שאין אב), בקפיצות של 5 שנים: 25–29 עד 55–59 ו-60 ומעלה.
- (5) לא למד בכיתה י"ב בבית ספר של משרד החינוך או בבית ספר תעשייתי או בישיבה גבוהה בגיל 18.
- (6) "בתי ספר תעשייתיים" בפקוח משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (בתקופה הנחקרת בפקוח משרד התמ"ת).
- (7) ממוצע משוקלל, לפי מספר יחידות הלימוד, של אחוזון הציון של התלמיד בכל מקצוע בשנה בה נבחן. במתמטיקה ובאנגלית האחוזון חושב גם לפי מספר יחידות הלימוד.
- (8) לגברים שלמדו בישיבה גבוהה בגיל 18.
- (9) עבד לפחות חודש אחת כשכיר או שהייתה לו הכנסה מעבודה עצמאית.
- (10) מספר הסבים והסבתות ילידי אסיה-אפריקה פחות המספר המקביל אצל בן/בת הזוג.
- (11) נכון לסוף שנת 2015.

לוח נ-6א. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על ציוני המיצ"ב והלימודים בתיכון

ציון התקן בבחינת המיצ"ב בכיתה ח'	עברית	אנגלית	מתמטיקה	מדעים	למד בכיתה י' בחינוך	למד בכיתה י' בממלכתי-דתי	למד בכיתה י' בחינוך החרדי	למד בכיתה י' המקצועי	למד בבית ספר תעשייתי	נשירה בין כיתה י' לכיתה י"ב
					18,439	18,439	18,439	18,439	18,439	18,439
					0.089	0.227	0.1	0.065	0.036	
					8,873	8,873	8,873	10,024	8,595	
					0.685	0.81	0.332	0.287	0.155	
					19,614	19,614	19,614	20,082	19,510	
					0.086	0.236	0.078	0.036	0.024	
					9,971	9,971	9,971	10,306	9,891	
					0.758	0.858	0.299	0.210	0.131	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד החינוך והתרבות ועיבודי המחבר.
 (1) כושר ההסבר (Adjusted R²) מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נ-6א.

לוח נ-6. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על ההישגים בבחינות הבגרות

אחוזון הציון בבגרות	זכאי לתעודת בגרות	ניגש לבחינת בגרות באנגלית	ניגש לבחינת בגרות במתמטיקה	ניגש לבחינות הבגרות	
13,112	20,020	20,020	20,020	20,020	גברים
0.074	0.125	0.138	0.102	0.139	
5,434	10,024	10,024	10,024	10,024	אחים
0.346	0.452	0.480	0.435	0.535	
17,237	20,082	20,082	20,082	20,082	נשים
0.100	0.102	0.129	0.092	0.075	
8,295	10,306	10,306	10,306	10,306	אחיות
0.426	0.370	0.469	0.437	0.412	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

(1) כושר ההסבר (Adjusted R²) מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נ-2.

לוח נ-6ג. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על רכישת השכלה גבוהה וחרדיות

מספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה	למד בישיבה גבוהה	מספר שנות לימוד	למד לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה	למד במכון להכשרה טכנולוגית	למד בכיתות י"ג/י"ד	
עד 29	18	עד 29	עד 29	עד 29	עד 29	בגיל:
20,020	20,020	20,020	20,020	20,020	20,020	גברים
0.169	0.164	0.164	0.144	0.030	0.011	
10,024	10,024	10,024	10,024	10,024	10,024	אחים
0.590	0.549	0.566	0.316	0.148	0.124	
		20,082	20,082	20,082	20,082	נשים
		0.216	0.158	0.005	0.005	
		10,306	10,306	10,306	10,306	אחיות
		0.382	0.376	0.089	0.074	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

(1) כושר ההסבר (Adjusted R²) מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נ-2.

לוח נ-6ד. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על התעסוקה והשכר בשנת 2017

מועסק	מספר חודשי העבודה השכירה	(לוג) השכר השנתי ברוטו	(לוג) השכר החודשי ברוטו	
18,618	14,555	15,261	14,552	גברים
0.015	0.069	0.116	0.119	
8,984	5,960	6,479	5,956	אחים
0.147	0.122	0.194	0.223	
18,716	16,430	16,853	16,423	נשים
0.004	0.005	0.059	0.102	
9,298	7,547	7,857	7,542	אחיות
0.075	0.062	0.142	0.196	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

(1) כושר ההסבר (Adjusted R²) של האמידות מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נ-2.

לוח נ-6ה. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על התכונות הדמוגרפיות

מספר הילדים	בן/בת זוג בוגר/ת מעיין החינוך התורני	ההפרש ברמת המזרחיות בין הפרט לבן/בת הזוג	נישואים ראשונים ליוצאת/ צפון אפריקה	גיל הנישואים הראשונים	נשוי	
עד 29	עד 29	עד 29	עד 29	עד 29	עד 25	בגיל:
20,020	8,206	7,143	7,143	7,976	15,047	גברים
0.153	0.045	0.221	0.035	0.255	0.059	
10,024	2,574	2,057	2,057	2,516	6,342	אחים
0.314	0.078	0.279	0.055	0.448	0.256	
20,082	8,282	7,204	7,204	11,497	15,243	נשים
0.192	0.08	0.207	0.026	0.182	0.045	
10,306	2,745	2,174	2,174	4,588	6,829	אחיות
0.401	0.186	0.266	0.112	0.395	0.237	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) כושר ההסבר (Adjusted R²) של האמידות מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נה2.

לוח נ-16ו. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על הגירה פנימית

(נכון לגיל 25)

מתגורר במחוז תל אביב או המרכז	מתגורר ביישוב שבו מעל 100 אלף תושבים	מתגורר ביישוב שבו התגורר בכיתה א'	
13,279	13,279	13,279	גברים
0.017	0.025	0.057	
5,133	5,133	5,133	אחים
0.278	0.374	0.505	
13,443	13,443	13,443	נשים
0.013	0.029	0.035	
5,431	5,431	5,431	אחיות
0.228	0.279	0.366	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) כושר ההסבר (Adjusted R²) של האמידות מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נ12.

לוח נ-16ז. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על

עבריינות של גברים²

הורשע בבית משפט עד גיל 28	נפתח לו תיק פלילי בגילים 12-18	
7,955	20,020	סה"כ
0.029	0.050	
1,911	10,024	אחים
0.275	0.280	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) המעורבות של נשים בפעילות פלילית זניחה.
(2) כושר ההסבר (Adjusted R²) של האמידות מופיע מתחת למספר התצפיות. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נז2.

לוח נ-6. מספר התצפיות וכושר ההסבר¹ באמידות של

השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על זרם החינוך של הילד הבכור

כיתה א' בבית ספר יסודי			גן ילדים			
ממלכת- דתי	חרדי	מעין החינוך התורני	ממלכת- דתי	חרדי	מעין החינוך התורני	
862	862	862	2,722	2,722	2,722	גברים
0.018	0.129	0.056	0.035	0.157	0.004	
			493	493	493	אחים
			0.324	0.483	-0.074	
2,229	2,229	2,229	5,241	5,241	5,241	נשים
0.040	0.130	0.065	0.033	0.173	0.021	
400	400	400	1,456	1,456	1,456	אחיות
0.362	0.517	0.197	0.360	0.547	0.029	
257	257	257	833	833	833	גברים לבנות זוג באוכלוסיית המחקר
			0.059	0.102	0.024	
262	262	262	834	834	834	נשים לבני זוג באוכלוסיית המחקר
			0.069	0.168	0.022	
258	258	258	816	816	816	גברים ובנות זוגם ששניהם באוכלוסיית המחקר
-0.026	0.169	0.131	0.094	0.184	0.041	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) כושר ההסבר (Adjusted R²) של האמידות מופיע מתחת למספר התצפית. תוצאות האמידות מופיעות בלוח נ2.

לוח נ-7א. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹ בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על ציוני המיצ"ב והלימודים בתיכון

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים; תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי)

נשר בין כיתה י' לכיתה י"ב	למד בבית ספר תעשייתי	למד בכיתה י' בנתיב המקצועי	למד בכיתה י' בחינוך החרדי	למד בכיתה י' בחינוך הממלכתי -דתי	ציון התקן בבחינת המיצ"ב בכיתה ח'				
					מדעים	מתמטיקה	אנגלית	עברית	
0.024	0.501	0.783	0.497	0.378					גברים
0.012	0.460	0.808	0.412	0.281					
0.080	0.984	0.823	0.037	0.616					אחים
0.127	0.988	0.865	0.102	0.706					
0.502	0.565	0.671	0.069	0.329	0.392	0.106	0.468	0.618	נשים
0.492	0.529	0.651	0.038	0.280	0.337	0.031	0.379	0.542	
0.033	0.399	0.903	0.321	0.358	0.778	0.275	0.563	0.897	אחיות
0.093	0.445	0.913	0.386	0.436	0.819	0.368	0.551	0.929	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-7. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹

בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני על ההישגים בבחינות הבגרות

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים);

תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי

אחוזון הציון בבגרות	זכאי לתעודת בגרות	ניגש לבחינת בגרות באנגלית	ניגש לבחינת בגרות במתמטיקה	ניגש לבחינת הבגרות	
0.459	0.963	0.389	0.081	0.717	גברים
0.262	0.958	0.328	0.059	0.659	
0.303	0.680	0.218	0.147	0.852	אחים
0.395	0.752	0.287	0.214	0.895	
0.967	0.632	0.283	0.053	0.021	נשים
0.969	0.599	0.247	0.044	0.025	
0.416	0.148	0.014	0.256	0.015	אחיות
0.525	0.255	0.033	0.328	0.038	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-7ג. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹

בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על רכישת השכלה גבוהה וחרדיות

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים);

תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי

מספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה	למד בישיבה גבוהה	מספר שנות הלימוד	למד לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה	למד במכון להכשרה טכנולוגית	למד בכיתות י"ג/י"ד	
0.106	0.291	0.083	0.521	0.360	0.905	גברים
0.068	0.226	0.075	0.499	0.308	0.897	
0.265	0.956	0.478	0.306	0.307	0.762	אחים
0.336	0.972	0.546	0.436	0.291	0.805	
		0.421	0.841	0.939	0.159	נשים
		0.398	0.817	0.947	0.140	
		0.607	0.800	0.674	0.080	אחיות
		0.674	0.833	0.733	0.095	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-17. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹

בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב

המגורים על התעסוקה והשכר בשנת 2017

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים);

תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי

מועסק	מספר חודשי העבודה השכירה	השכר (לוג) השכר השנתי ברוטו	השכר (לוג) החודשי ברוטו	
גברים	0.205	0.621	0.834	0.706
	0.151	0.590	0.808	0.714
אחים	0.607	0.080	0.594	0.838
	0.682	0.147	0.689	0.870
נשים	0.665	0.874	0.853	0.699
	0.656	0.877	0.838	0.668
אחיות	0.494	0.945	0.802	0.847
	0.567	0.950	0.821	0.843

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-7ה. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹

בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על התכונות הדמוגרפיות

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים);

תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי

נשוי עד גיל 25	גיל הנישואים הראשונים	נישואים ראשונים ליוצאת צפון אפריקה	הפרש ברמת המזרחיות בין הפרט לבן/בת הזוג	בן/בת זוג בוגר/ת מעיין החינוך התורני	מספר הילדים עד גיל 29	
0.117	0.361	0.583	0.622	0.662	0.360	גברים
0.091	0.261	0.573	0.599	0.669	0.314	
0.962	0.269	0.994	0.206	0.255	0.587	אחים
0.973	0.337	0.995	0.254	0.337	0.660	
0.371	0.819	0.953	0.248	0.189	0.199	נשים
0.325	0.793	0.954	0.223	0.208	0.192	
0.048	0.694	0.378	0.268	0.063	0.429	אחיות
0.191	0.719	0.406	0.274	0.208	0.538	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-17. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹

בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני

ביישוב המגורים על הגירה פנימית

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים;

תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי)

מתגורר במחוז תל אביב או המרכז	מתגורר ביישוב שבו מעל 100 אלף תושבים	מתגורר ביישוב שבו התגורר בכיתה א'	
0.254	0.506	0.359	גברים
0.179	0.440	0.327	
0.113	0.056	0.538	אחים
0.164	0.092	0.636	
0.006	0.225	0.823	נשים
0.013	0.192	0.793	
0.767	0.748	1.000	אחיות
0.810	0.766	1.000	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-17. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹

בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך

התורני ביישוב המגורים על עבריינות של גברים

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים,

שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים;

תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי)

הורשע בבית משפט עד גיל 28	נפתח לו תיק פלילי בגילים 12–18	
0.129	0.559	סה"כ
0.127	0.514	
0.887	0.486	אחים
0.900	0.551	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-7. ערכי ה-P-value לאחר תיקון סטיות התקן למספר מועט של מקבצים (יישובים)¹ בהשוואה לערכים המקוריים²

באמידות של השפעת זמינות בית ספר יסודי של מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים על זרם החינוך של הילד הבכור

(שורה עליונה בתא – ערכים מתוקנים, שורה תחתונה בתא – ערכים מקוריים; תא ברקע אפור – מקרים שבהם הפער משמעותי)

כיתה א' בבית ספר יסודי			גן ילדים			
ממלכתי-דתי	חרדי	מעיין החינוך התורני	ממלכתי-דתי	חרדי	מעיין החינוך התורני	
0.309	0.681	0.744	0.616	0.490	0.542	גברים
0.246	0.645	0.515	0.515	0.385	0.424	
0.549	0.194	0.125	0.265	0.346	0.900	אחים
0.600	0.144	0.029	0.367	0.474	0.932	
0.010	0.182	0.729	0.505	0.481	0.363	נשים
0.001	0.124	0.730	0.461	0.513	0.296	
0.919	0.482	0.219	0.226	0.501	0.232	אחיות
0.916	0.592	0.353	0.330	0.617	0.366	
			0.171	0.338	0.852	גברים לבנות זוג באוכלוסיית המחקר
			0.103	0.287	0.837	
			0.294	0.392	0.142	נשים לבני זוג באוכלוסיית המחקר
			0.257	0.351	0.117	
						גברים ובנות זוגם ששניהם באוכלוסיית המחקר:
			0.901	0.066	0.553	גברים
			0.914	0.034	0.409	
			0.249	0.352	0.316	נשים
			0.237	0.257	0.248	

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

(1) ערכי P-values מבוססים על מבחני t של Wild Cluster bootstrap עם 999 חזרות. לפירוט ראו Cameron ואחרים (2008).

(2) ערכי ה-P-value של β_1 באמידת משוואה 1.

לוח נ-8. אומדי ההשפעה של פתיחת בתי הספר של רשת מעיין החינוך התורני על

ההסתברות ללמוד ברשת¹

משוואת השלב הראשון

מבחן F למובהקות משתנה העזר	Adjusted R ²	מספר התצפיות	האומד	
				יש בית ספר של הרשת ביישוב המגורים
0.33	0.122	20,020	0.018 (0.031)	גברים
0.11	0.627	10,024	-0.016 (0.048)	אחים
35.30	0.105	20,082	0.072*** (0.012)	נשים
13.62	0.739	10,306	0.050*** (0.014)	אחיות
				מספר בתי הספר של הרשת ביישוב המגורים
32.14	0.132	20,020	0.071*** (0.013)	גברים
3.22	0.629	10,024	0.034* (0.019)	אחים
107.87	0.109	20,082	0.048*** (0.005)	נשים
17.00	0.740	10,306	0.027*** (0.007)	אחיות

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד החינוך והתרבות ועיבודי המחקר.

*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

(1) מבוסס על משוואה 3.

לוח נ-9א. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני ללימודים בתיכון^{2,1}

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

נשר בין כיתה י' לכיתה י"ב ⁴	למד בבית ספר תעשייתי ³	למד בכיתה י' בנתיב המקצועי	למד בכיתה י' בחינוך החרדי	למד בכיתה י' בחינוך הממלכתי-דתי	
0.107*** (0.018)	0.001 (0.006)	-0.220*** (0.037)	0.428*** (0.038)	-0.062 (0.045)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.129*** (0.021)	-0.002 (0.009)	-0.309*** (0.053)	0.563*** (0.044)	0.218*** (0.037)	מעיין החינוך התורני
0.006 (0.009)	-0.007 (0.008)	-0.069* (0.038)	0.038** (0.014)	0.547*** (0.03)	ממלכתי-דתי
0.074** (0.024)	0.006 (0.014)	-0.247** (0.089)	0.491*** (0.108)	0.266*** (0.084)	החינוך העצמאי
0.056 (0.037)	0.014 (0.018)	-0.274*** (0.057)	0.472*** (0.101)	0.367*** (0.092)	מוכר שאינו רשמי ⁵
0.077*** (0.016)	-0.038** (0.016)	-0.346*** (0.056)	0.784*** (0.036)	0.038 (0.042)	מוסדות פטור
0.009 (0.048)	0.038* (0.019)	0.013 (0.043)	0.002 (0.024)	0.007 (0.032)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-0.052 (0.076)	0.059 (0.056)	0.027 (0.052)	-0.003 (0.037)	0.108 (0.069)	מעיין החינוך התורני
-0.064 (0.049)	0.005 (0.044)	-0.036 (0.035)	0.010 (0.013)	0.087* (0.047)	ממלכתי-דתי
-0.042 (0.068)	0.040 (0.042)	0.106 (0.066)	-0.066 (0.047)	0.162 (0.098)	החינוך העצמאי
-0.063 (0.085)	0.013 (0.044)	-0.016 (0.074)	0.026 (0.038)	0.101 (0.070)	מוכר שאינו רשמי ⁵
-0.071 (0.087)	0.036 (0.054)	0.056 (0.066)	-0.015 (0.046)	0.108 (0.065)	מוסדות פטור
0.011 (0.007)	-0.001 (0.006)	-0.066* (0.032)	0.450*** (0.077)	-0.056** (0.027)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.009 (0.007)	-0.002 (0.007)	-0.131*** (0.037)	0.607*** (0.065)	0.203*** (0.047)	מעיין החינוך התורני
-0.000 (0.005)	-0.003 (0.005)	-0.087** (0.032)	0.052** (0.023)	0.605*** (0.028)	ממלכתי-דתי
0.000 (0.008)	-0.004 (0.006)	-0.157** (0.052)	0.684*** (0.081)	0.129 (0.080)	החינוך העצמאי
-0.003 (0.012)	0.006 (0.009)	-0.138** (0.060)	0.653*** (0.04)	0.145** (0.053)	מוכר שאינו רשמי ⁵
-0.011 (0.008)	0.021 (0.030)	-0.198*** (0.048)	0.540** (0.221)	0.291 (0.196)	מוסדות פטור
-0.027 (0.036)	0.003 (0.010)	0.007 (0.060)	0.043* (0.022)	-0.029 (0.038)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-0.013 (0.051)	0.003 (0.023)	0.014 (0.106)	0.055 (0.039)	-0.013 (0.074)	מעיין החינוך התורני
0.006 (0.022)	-0.008 (0.023)	0.004 (0.104)	-0.027* (0.013)	0.056 (0.062)	ממלכתי-דתי
0.009 (0.028)	0.002 (0.032)	0.017 (0.077)	0.034 (0.035)	0.004 (0.048)	החינוך העצמאי
-0.014 (0.039)	0.009 (0.027)	-0.032 (0.105)	0.058 (0.046)	-0.036 (0.049)	מוכר שאינו רשמי ⁵
-0.009 (0.027)	-0.004 (0.018)	-0.089 (0.162)	0.025 (0.026)	-0.017 (0.051)	מוסדות פטור

גברים

אחים⁶

נשים

אחיות⁶

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד החינוך והתרבות ועיבודי המחבר.
 *, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.
 (1) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות לנשים ולאחיות יש פחות מ-100 תלמידות במוסדות פטור.
 (2) לא מוצגות בלוח תוצאות האמידות של ציוני המיצ"ב (כפי שנעשה בלוח א2) בשל מיעוט תצפיות באמידות לאחיות.
 (3) למד בכיתה י' ב"בית ספר תעשייתי" בפיקוח משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (בתקופה הנחקרת באחריות משרד התמ"ת).
 (4) לא למד בכיתה י"ב בבית ספר של משרד החינוך או בבית ספר תעשייתי או בישיבה גבוהה בגיל 18.
 (5) שאינו מעיין החינוך התורני או החינוך העצמאי.
 (6) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-9. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני להישגים בבחינות הבגרות¹

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

אחוזון הציון בבגרות ³	זכאי לתעודות בגרות	ניגש לבחינת בגרות באנגלית ²	ניגש לבחינת במתמטיקה ²	ניגש לבחינת הבגרות	
-2.379** (0.731)	-0.243** (0.022)	-0.210** (0.011)	-0.094** (0.008)	-0.345** (0.034)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-2.957** (0.711)	-0.302** (0.027)	-0.256** (0.022)	-0.101** (0.013)	-0.422** (0.050)	מעיין החינוך התורני
-0.334 (0.425)	-0.002 (0.015)	0.019 (0.014)	0.037** (0.011)	0.022 (0.021)	ממלכת-דתי
-6.477** (0.809)	-0.268** (0.048)	-0.222** (0.055)	-0.106** (0.012)	-0.357** (0.105)	החינוך העצמאי
1.339 (3.141)	-0.247** (0.067)	-0.209** (0.056)	-0.098** (0.031)	-0.294** (0.104)	מוכר שאינו רשמי ⁴
-1.353 (7.270)	-0.392** (0.021)	-0.358** (0.013)	-0.161** (0.014)	-0.596** (0.055)	מוסדות פטור
2.406 (3.521)	-0.063** (0.024)	0.005 (0.021)	0.028** (0.012)	0.000 (0.034)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
2.792 (3.439)	-0.107** (0.040)	0.041 (0.039)	0.025 (0.044)	-0.019 (0.053)	מעיין החינוך התורני
1.459 (2.453)	0.003 (0.040)	0.050 (0.044)	0.019 (0.042)	-0.010 (0.035)	ממלכת-דתי
-6.229* (3.340)	-0.055 (0.036)	0.066 (0.068)	-0.002 (0.054)	0.018 (0.052)	החינוך העצמאי
4.590 (4.253)	-0.103 (0.067)	0.015 (0.093)	-0.046 (0.056)	0.029 (0.073)	מוכר שאינו רשמי ⁴
-31.918 (19.873)	-0.107* (0.050)	0.023 (0.046)	-0.031 (0.050)	-0.081 (0.060)	מוסדות פטור
3.300 (1.955)	-0.107** (0.034)	-0.174** (0.036)	-0.105** (0.014)	-0.041 (0.034)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
5.128** (1.892)	-0.137** (0.038)	-0.221** (0.044)	-0.126** (0.023)	-0.065 (0.037)	מעיין החינוך התורני
0.842 (0.913)	-0.004 (0.019)	0.055** (0.015)	0.042* (0.023)	0.013 (0.017)	ממלכת-דתי
9.075* (4.171)	-0.155 (0.100)	-0.332** (0.076)	-0.173** (0.025)	-0.167 (0.111)	החינוך העצמאי
11.296** (2.966)	-0.123* (0.065)	-0.316** (0.050)	-0.165** (0.021)	-0.118 (0.069)	מוכר שאינו רשמי ⁴
11.863** (4.241)	-0.209 (0.162)	-0.189 (0.285)	-0.032 (0.221)	-0.307* (0.153)	מוסדות פטור
0.087 (4.213)	0.042 (0.074)	0.044 (0.026)	0.030 (0.033)	0.117** (0.042)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-1.280 (4.768)	0.013 (0.085)	0.021 (0.052)	-0.005 (0.041)	0.113* (0.060)	מעיין החינוך התורני
-1.931 (2.094)	-0.030 (0.043)	-0.045 (0.049)	-0.052 (0.030)	0.010 (0.051)	ממלכת-דתי
-1.464 (2.413)	-0.032 (0.055)	0.002 (0.056)	-0.022 (0.030)	0.003 (0.053)	החינוך העצמאי
0.276 (2.229)	-0.061 (0.074)	-0.025 (0.054)	-0.063** (0.026)	-0.012 (0.052)	מוכר שאינו רשמי ⁴
8.858 (5.810)	0.228* (0.115)	0.046 (0.055)	0.021 (0.038)	-0.078 (0.144)	מוסדות פטור

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

- *, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצאות בסוגריים.
- (1) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות של אחוזון הציון בבחינות הבגרות לגברים ולאחרים יש פחות מ-100 תלמידים בכל אחד מזרמי החינוך החרדי (למעט מעיין החינוך התורני); באמידות של כל משתני התוצאה לנשים ולאחרים יש פחות מ-100 תלמידות במוסדות פטור.
- (2) בהיקף של 4 או 5 יחידות לימוד.
- (3) ממוצע משוקלל, לפי מספר יחידות הלימוד, של אחוזון הציון של התלמיד בכל מקצוע בשנה שבה נבחן. במתמטיקה ובאנגלית האחוזון חושב גם לפי מספר יחידות הלימוד.
- (4) שאינו מעיין החינוך התורני או החינוך העצמאי.
- (5) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-9. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני לרכישת השכלה גבוהה ולחריזות¹

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

מספר שנות הלימוד בישיבה גבוהה	למד בישיבה גבוהה	מספר שנות הלימוד ³	למד לתואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה ²	למד במכון להכשרה טכנולוגית ²	למד בכיתות י"ג/י"ד ²	בגיל:
עד 29	18	עד 29	עד 29	עד 29	עד 29	
1.509*** (0.246)	0.242*** (0.034)	-1.727*** (0.271)	-0.049*** (0.013)	-0.033*** (0.004)	-0.030*** (0.005)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
2.392*** (0.246)	0.371*** (0.038)	-2.630*** (0.274)	-0.061*** (0.016)	-0.040*** (0.004)	-0.038*** (0.006)	מעיין החינוך התורני
0.608*** (0.109)	0.105*** (0.015)	-0.557*** (0.115)	0.026** (0.01)	0.005 (0.004)	-0.003 (0.005)	ממלכתי-דתי
2.256*** (0.593)	0.335*** (0.075)	-2.372*** (0.644)	-0.053** (0.021)	-0.024** (0.011)	-0.029** (0.010)	החינוך העצמאי
2.866*** (0.455)	0.370*** (0.050)	-3.179*** (0.556)	-0.084 (0.056)	-0.051** (0.017)	-0.024* (0.013)	מוכר שאינו רשמי ⁴
4.627*** (0.549)	0.591*** (0.066)	-4.803*** (0.500)	-0.152*** (0.027)	-0.075*** (0.020)	-0.042*** (0.012)	מוסדות פטור
-0.339 (0.372)	0.027 (0.035)	0.500 (0.400)	0.078* (0.037)	0.004 (0.024)	-0.001 (0.014)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.047 (0.193)	0.050 (0.041)	0.256 (0.255)	0.091*** (0.026)	-0.030 (0.049)	0.022 (0.027)	מעיין החינוך התורני
0.164 (0.135)	0.014 (0.015)	-0.148 (0.236)	0.013 (0.046)	-0.045 (0.025)	0.011 (0.025)	ממלכתי-דתי
-0.469 (0.484)	-0.011 (0.044)	0.664 (0.542)	0.079 (0.045)	0.002 (0.045)	0.023 (0.033)	החינוך העצמאי
0.781 (0.561)	0.053 (0.049)	-0.671 (0.725)	0.018 (0.061)	-0.040 (0.045)	0.032 (0.041)	מוכר שאינו רשמי ⁴
1.001** (0.366)	0.069 (0.059)	-0.782* (0.410)	-0.009 (0.070)	-0.070 (0.053)	0.044 (0.031)	מוסדות פטור
		-0.086* (0.045)	-0.061** (0.023)	0.012 (0.009)	-0.008** (0.003)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
		-0.064 (0.047)	-0.063** (0.023)	0.009 (0.010)	-0.014** (0.005)	מעיין החינוך התורני
		0.086 (0.051)	0.066*** (0.014)	-0.007** (0.003)	-0.009** (0.004)	ממלכתי-דתי
		-0.040 (0.131)	-0.121*** (0.029)	0.011 (0.010)	-0.012* (0.007)	החינוך העצמאי
		-0.262** (0.093)	-0.213*** (0.021)	-0.029** (0.011)	-0.020*** (0.005)	מוכר שאינו רשמי ⁴
		-0.043 (0.368)	-0.066 (0.142)	-0.072*** (0.006)	-0.014*** (0.003)	מוסדות פטור
		0.335** (0.131)	0.091** (0.035)	0.006 (0.019)	0.003 (0.007)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
		0.433** (0.158)	0.086 (0.057)	-0.004 (0.043)	0.010 (0.009)	מעיין החינוך התורני
		0.076 (0.122)	0.023 (0.057)	0.005 (0.035)	0.009 (0.010)	ממלכתי-דתי
		0.233 (0.209)	0.022 (0.060)	-0.007 (0.050)	0.005 (0.007)	החינוך העצמאי
		-0.006 (0.169)	-0.086 (0.048)	-0.003 (0.044)	-0.003 (0.009)	מוכר שאינו רשמי ⁴
		0.502 (0.281)	0.107 (0.105)	0.004 (0.040)	0.010 (0.011)	מוסדות פטור

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

- *, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1% בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.
- (1) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות לנשים ולאחיות יש פחות מ-100 בוגרות מוסדות פטור.
 - (2) לפחות שנה אחת.
 - (3) לא כולל שנות לימוד בישיבה גבוהה.
 - (4) שאינו מעיין החינוך התורני או החינוך העצמאי.
 - (5) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-29. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני לתעסוקה והשכר בשנת 2017¹

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

מועסק ²	מספר חודשי העבודה השכירה	(לוג) השכר השנתי ברוטו	(לוג) השכר החודשי ברוטו	
-0.073*** (0.015)	-0.301 (0.240)	-0.256*** (0.081)	-0.193*** (0.046)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-0.093*** (0.021)	-0.343 (0.260)	-0.358*** (0.077)	-0.289*** (0.040)	מעיין החינוך התורני
-0.007 (0.006)	-0.004 (0.092)	-0.085* (0.034)	-0.085* (0.029)	ממלכתי-דתי
-0.099* (0.053)	-0.135 (0.311)	-0.232* (0.108)	-0.192* (0.069)	החינוך העצמאי
-0.103* (0.049)	-0.187 (0.152)	-0.326*** (0.035)	-0.294*** (0.040)	מוכר שאינו רשמי ⁴
-0.143*** (0.040)	-0.809*** (0.199)	-0.692*** (0.118)	-0.571*** (0.086)	מוסדות פטור
-0.066* (0.030)	0.717 (0.855)	0.349* (0.189)	0.203 (0.127)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-0.140* (0.050)	0.634 (0.921)	0.229 (0.196)	0.018 (0.117)	מעיין החינוך התורני
-0.098* (0.037)	0.011 (0.591)	-0.088 (0.157)	-0.115 (0.094)	ממלכתי-דתי
-0.076 (0.068)	0.713 (1.036)	0.251 (0.240)	0.047 (0.150)	החינוך העצמאי
-0.158 (0.096)	0.283 (0.968)	-0.089 (0.355)	-0.171 (0.245)	מוכר שאינו רשמי ⁴
-0.076* (0.040)	-0.560 (0.651)	-0.251 (0.251)	-0.307 (0.193)	מוסדות פטור
0.018 (0.013)	0.115 (0.103)	0.043 (0.026)	0.026* (0.011)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.030*** (0.009)	0.167 (0.117)	0.040 (0.029)	0.019* (0.010)	מעיין החינוך התורני
0.010 (0.007)	0.073 (0.055)	-0.023 (0.016)	-0.027* (0.014)	ממלכתי-דתי
0.034* (0.017)	0.051 (0.097)	0.025 (0.024)	0.017 (0.031)	החינוך העצמאי
0.010 (0.033)	0.344 (0.202)	-0.023 (0.067)	-0.085* (0.042)	מוכר שאינו רשמי ⁴
0.037 (0.045)	0.464 (0.537)	0.176 (0.144)	0.154* (0.066)	מוסדות פטור
0.041 (0.054)	0.121 (0.295)	0.146 (0.093)	0.059 (0.064)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.074 (0.069)	0.521 (0.640)	0.251* (0.124)	0.106 (0.088)	מעיין החינוך התורני
0.056* (0.023)	0.442 (0.354)	0.101 (0.069)	0.004 (0.072)	ממלכתי-דתי
0.034 (0.051)	0.176 (0.760)	0.045 (0.150)	0.061 (0.080)	החינוך העצמאי
0.043 (0.071)	0.295 (0.928)	-0.045 (0.206)	-0.089 (0.088)	מוכר שאינו רשמי ⁴
0.219 (0.130)	1.020 (0.885)	0.342 (0.190)	0.183 (0.202)	מוסדות פטור ⁶

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.

***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. טטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים. (1) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות לנשים ולאחיות יש פחות מ-100 בוגרות מוסדות פטור.

(2) עבד לפחות חודש אחת כשכיר או שהייתה לו הכנסה מעבודה עצמאית.

(3) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-9ה. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני לתכונות הדמוגרפיות¹

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

מספר הילדים	בן/בת זוג בוגר/ת מעיין החינוך התורני	הפרש ברמת המזרחיות בין הפרט לבן/בת הזוג ⁵	נישואים ראשונים ליוצא/ת צפון אפריקה ⁴	גיל הנישואים הראשונים ³	נשוי ²	בגיל:
עד 29	עד 29	עד 29	עד 29	עד 29	עד 25	
0.293*** (0.050)	0.094*** (0.019)	-0.100 (0.070)	0.021 (0.022)	-1.008*** (0.136)	0.228*** (0.023)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.502*** (0.053)	0.125*** (0.028)	-0.077 (0.073)	0.005 (0.028)	-1.963*** (0.155)	0.343*** (0.018)	מעיין החינוך התורני
0.202*** (0.026)	0.010 (0.008)	-0.007 (0.045)	0.016 (0.020)	-0.853*** (0.078)	0.116*** (0.010)	ממלכתי-דתי
0.403*** (0.108)	0.076 (0.045)	0.125 (0.168)	-0.068 (0.043)	-1.577*** (0.244)	0.276*** (0.068)	החינוך העצמאי
0.665*** (0.101)	0.122* (0.059)	-0.193 (0.111)	0.053 (0.044)	-2.016*** (0.190)	0.318*** (0.041)	מוכר שאינו רשמי ⁴
0.878*** (0.121)	0.126*** (0.031)	0.010 (0.061)	-0.060 (0.035)	-2.464*** (0.274)	0.442*** (0.028)	מוסדות פטור
-0.094 (0.206)	0.081 (0.053)	-0.038 (0.387)	-0.058 (0.107)	-0.020 (0.368)	0.048 (0.055)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.026 (0.173)	0.012 (0.111)	-0.432 (0.586)	0.110 (0.207)	-0.180 (0.821)	0.091 (0.098)	מעיין החינוך התורני
0.109 (0.065)	-0.002 (0.073)	-0.219 (0.174)	0.131 (0.100)	-0.008 (0.656)	0.084 (0.048)	ממלכתי-דתי
-0.174 (0.118)	-0.142 (0.111)	-0.295 (0.536)	0.131 (0.189)	0.315 (0.948)	-0.106 (0.108)	החינוך העצמאי
-0.067 (0.180)	0.004 (0.137)	-0.707* (0.343)	0.325** (0.133)	0.597 (0.986)	-0.128 (0.121)	מוכר שאינו רשמי ⁴
0.368 (0.260)	-0.022 (0.177)	-0.801* (0.431)	0.286 (0.189)	-0.632 (0.897)	0.060 (0.133)	מוסדות פטור
0.411*** (0.096)	0.160*** (0.033)	-0.132** (0.060)	0.043* (0.023)	-1.073*** (0.203)	0.194*** (0.030)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.685*** (0.073)	0.210*** (0.033)	-0.100 (0.070)	0.034 (0.026)	-1.887*** (0.167)	0.303*** (0.020)	מעיין החינוך התורני
0.277*** (0.032)	0.007 (0.006)	0.053 (0.045)	-0.010 (0.014)	-0.893*** (0.104)	0.139*** (0.012)	ממלכתי-דתי
0.776*** (0.082)	0.220*** (0.027)	0.130 (0.091)	-0.033 (0.026)	-1.655*** (0.170)	0.322*** (0.025)	החינוך העצמאי
1.128*** (0.122)	0.124*** (0.018)	-0.072 (0.111)	-0.003 (0.046)	-2.817*** (0.227)	0.342*** (0.032)	מוכר שאינו רשמי ⁴
0.446 (0.318)	0.147 (0.134)	0.392 (0.263)	-0.069 (0.090)	-1.390* (0.714)	0.158* (0.082)	מוסדות פטור
-0.203* (0.082)	-0.093 (0.147)	0.175 (0.318)	0.011 (0.116)	0.474 (0.285)	0.003 (0.085)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-0.079 (0.110)	-0.064 (0.197)	0.263 (0.350)	0.002 (0.117)	0.566 (0.359)	0.093 (0.090)	מעיין החינוך התורני
0.078 (0.099)	-0.047 (0.090)	-0.125 (0.315)	0.106 (0.140)	0.133 (0.372)	0.045 (0.068)	ממלכתי-דתי
0.105 (0.180)	0.071 (0.113)	0.401 (0.263)	-0.135 (0.109)	0.512 (0.428)	0.125 (0.112)	החינוך העצמאי
0.383 (0.214)	0.036 (0.103)	-0.107 (0.295)	0.003 (0.104)	-0.445 (0.298)	0.135 (0.125)	מוכר שאינו רשמי ⁴
0.218 (0.221)	0.354 (0.302)	-0.011 (0.254)	0.028 (0.079)	-0.051 (0.971)	0.082 (0.263)	מוסדות פטור

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר. ***, **, * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעייין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות לאחים יש פחות מ-100 בוגרי החינוך המוכר שאינו רשמי. באמידות לנשים ולאחיות יש פחות מ-100 בוגרות מוסדות פטור.
- (2) התחתן לפחות פעם אחת עד גיל 25.
- (3) רק לפרטים שהיו נשואים לפחות פעם אחת עד גיל 29.
- (4) מי שעלה מאחת ממדינות צפון אפריקה (מרוקו [כולל טנג'יר ומרוקו הספרדית], תוניסיה, לוב, אלג'יריה) או שכל אחד מהסבים והסבתות שלו נולדו שם.
- (5) (א) מזרחי "מלא": כל הסבים והסבתות ילידי צפון אפריקה – ניקוד 3. (ב) מזרחי "חצי-מלא": לאחד מההורים יש אב ואם ילידי צפון אפריקה ולהורה האחר יש אב ואם ילידי שאר מדינות אסיה-אפריקה – ניקוד 2; (ג) מזרחי אחר: מי שאינו מזרחי "מלא" או מזרחי "חצי-מלא" ולפחות אחד מהסבים והסבתות שלו יליד צפון אפריקה – ניקוד 1; (ד) מזרחי לא מצפון אפריקה: מי שכל הסבים והסבתות שלו לא נולדו בצפון אפריקה אבל לפחות אחד מהם נולד במדינה אחרת באסיה-אפריקה – ניקוד 0. לא מזרחי: מי שכל הסבים והסבתות שלו לא נולדו באסיה-אפריקה – ניקוד 1-.
- (6) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-19. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני להגירה פנימית¹ (נכון לגיל 25)

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

מתגורר במחוז תל אביב או המרכז	מתגורר ביישוב שבן מעל 100 אלף תושבים ²	מתגורר ביישוב שבן התגורר בכיתה א' ³	
0.047*** (0.009)	0.081*** (0.017)	-0.118*** (0.026)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.051*** (0.012)	0.091*** (0.019)	-0.154*** (0.024)	מעיין החינוך התורני
-0.007 (0.004)	-0.013** (0.006)	-0.010 (0.008)	ממלכתי-דתי
0.023 (0.020)	0.098** (0.034)	-0.205*** (0.046)	החינוך העצמאי
0.038 (0.030)	0.064* (0.032)	-0.167*** (0.039)	מוכר שאינו רשמי ³
0.057*** (0.017)	0.175*** (0.029)	-0.291*** (0.028)	מוסדות פטור
0.030 (0.046)	-0.018 (0.061)	0.007 (0.049)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.006 (0.067)	-0.032 (0.078)	-0.000 (0.053)	מעיין החינוך התורני
-0.014 (0.019)	-0.028 (0.042)	0.014 (0.046)	ממלכתי-דתי
-0.077 (0.07)	-0.052 (0.039)	0.046 (0.139)	החינוך העצמאי
-0.059 (0.061)	0.037 (0.057)	0.030 (0.094)	מוכר שאינו רשמי ³
-0.029 (0.072)	-0.045 (0.100)	0.005 (0.115)	מוסדות פטור
0.042** (0.016)	0.088*** (0.021)	-0.127*** (0.020)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
0.053** (0.018)	0.103*** (0.017)	-0.171*** (0.019)	מעיין החינוך התורני
0.005 (0.006)	0.007 (0.006)	-0.041*** (0.012)	ממלכתי-דתי
0.090*** (0.022)	0.134*** (0.025)	-0.227*** (0.032)	החינוך העצמאי
0.045 (0.027)	0.092*** (0.027)	-0.173*** (0.053)	מוכר שאינו רשמי ³
0.032 (0.058)	0.126* (0.057)	-0.131* (0.067)	מוסדות פטור
-0.016 (0.039)	-0.018 (0.081)	0.101 (0.082)	מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים
-0.021 (0.049)	-0.052 (0.118)	0.095 (0.092)	מעיין החינוך התורני
-0.059** (0.026)	-0.063 (0.041)	-0.006 (0.075)	ממלכתי-דתי
0.050 (0.069)	-0.018 (0.111)	-0.027 (0.071)	החינוך העצמאי
0.013 (0.069)	-0.018 (0.124)	0.041 (0.087)	מוכר שאינו רשמי ³
0.132 (0.081)	0.106 (0.117)	-0.004 (0.076)	מוסדות פטור

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5%-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.

- (1) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות לנשים ולאחיות יש פחות מ-100 בוגרות מוסדות פטור.
- (2) לפי מספר התושבים נכון לסוף 2015.
- (3) שאינו מעיין החינוך התורני או החינוך העצמאי.
- (4) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-19. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני

לפתיחת תיק פלילי לבנים¹ בגילים 12–18²

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

-0.018 (0.011)	מעין החינוך התורני בהשוואה לאחרים	
-0.019 (0.014)	מעין החינוך התורני	
-0.007 (0.008)	ממלכתי-דתי	
-0.015 (0.018)	החינוך העצמאי	סה"כ
0.032 (0.033)	מוכר שאינו רשמי ³	
-0.055*** (0.011)	מוסדות פטור	
-0.031 (0.028)	מעין החינוך התורני בהשוואה לאחרים	
-0.001 (0.031)	מעין החינוך התורני	
0.002 (0.033)	ממלכתי-דתי	
0.020 (0.059)	החינוך העצמאי	אחים ⁴
0.052 (0.080)	מוכר שאינו רשמי ³	
0.041 (0.047)	מוסדות פטור	

- המקור:** הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחקר.
*, **, *** מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered) לפי יישוב ומוצגות בסוגריים.
- (1) המעורבות של בנות בפעילות פלילית זניחה.
- (2) כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות.
- (3) שאינו מעיין החינוך התורני או החינוך העצמאי.
- (4) לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

לוח נ-9. אומדי המתאם בין לימודים ברשת מעיין החינוך התורני

זרם החינוך של הילד הבכור בגן הילדים^{1,2}

יישובי הטיפול בלבד

(אמידות נאיביות)

ממלכתי-דתי	חרדי	מעיין החינוך התורני		
-0.145*** (0.023)	0.236*** (0.034)	0.023* (0.012)	מעיין החינוך התורני	בהשוואה לאחרים
-0.119*** (0.026)	0.410*** (0.038)	0.042*** (0.014)	מעיין החינוך התורני	
0.201*** (0.026)	0.035* (0.019)	0.017** (0.007)	ממלכתי-דתי	
-0.130 (0.092)	0.362*** (0.083)	0.020*** (0.006)	החינוך העצמאי	גברים
-0.086 (0.086)	0.462*** (0.071)	0.019 (0.016)	מוכר שאינו רשמי ³	
-0.274*** (0.052)	0.620*** (0.033)	0.050*** (0.017)	מוסדות פטור	
-0.167*** (0.042)	0.313*** (0.030)	0.019* (0.008)	מעיין החינוך התורני	בהשוואה לאחרים
-0.174*** (0.054)	0.478*** (0.036)	0.026*** (0.009)	מעיין החינוך התורני	
0.167*** (0.026)	0.067*** (0.017)	0.003 (0.003)	ממלכתי-דתי	
-0.252*** (0.085)	0.526*** (0.071)	-0.004 (0.006)	החינוך העצמאי	נשים
-0.214*** (0.063)	0.569*** (0.051)	0.090*** (0.021)	מוכר שאינו רשמי ³	
-0.173 (0.112)	0.601*** (0.108)	-0.012*** (0.004)	מוסדות פטור	
-0.035 (0.106)	0.047 (0.094)	-0.088 (0.051)	מעיין החינוך התורני	בהשוואה לאחרים
-0.064 (0.252)	0.122 (0.158)	-0.124 (0.073)	מעיין החינוך התורני	
-0.074 (0.204)	0.065 (0.143)	-0.014 (0.069)	ממלכתי-דתי	
-0.033 (0.227)	0.099 (0.14)	-0.103 (0.09)	החינוך העצמאי	אחיות ⁴
-0.005 (0.224)	0.068 (0.107)	0.042 (0.086)	מוכר שאינו רשמי ³	
0.063 (0.184)	-0.051 (0.142)	-0.237 (0.161)	מוסדות פטור	

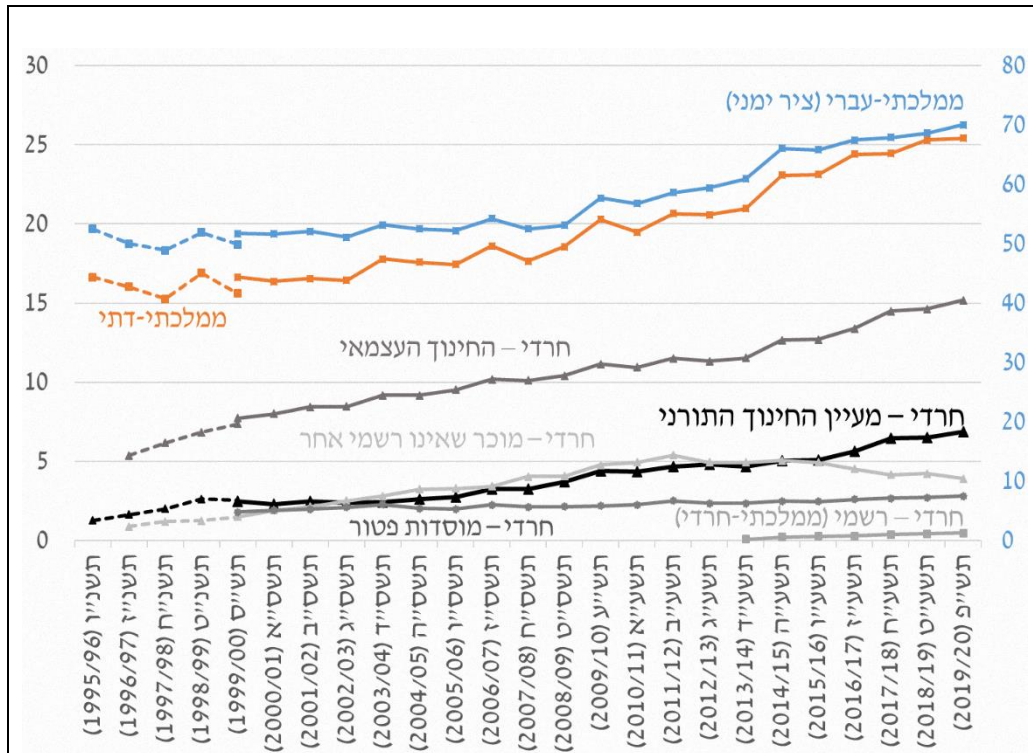
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר. ** * מובהק ברמה של 10%, 5% ו-1%, בהתאמה. סטיות התקן מקובצות (clustered)

- לפי יישוב ומוצגות בסוגריים. כל האומדים הם בהשוואה להשפעת הלימודים בחינוך הממלכתי-עברי, למעט שורות "מעיין החינוך התורני בהשוואה לאחרים" (האחרים הם כל זרמי החינוך העברי האחרים יחדיו) שמבוססות על אמידות נפרדות. באמידות יש פחות מ-100 בוגרי ובוגרות מוסדות פטור.
- לא מוצגות תוצאות האמידות של זרם החינוך בבית הספר היסודי וכן עבור אחים בלבד בשל מיעוט תצפיות.
- שאינו מעיין החינוך התורני או החינוך העצמאי.
- לאותם הורים. באמידות נוסף Fixed effect לכל משפחה.

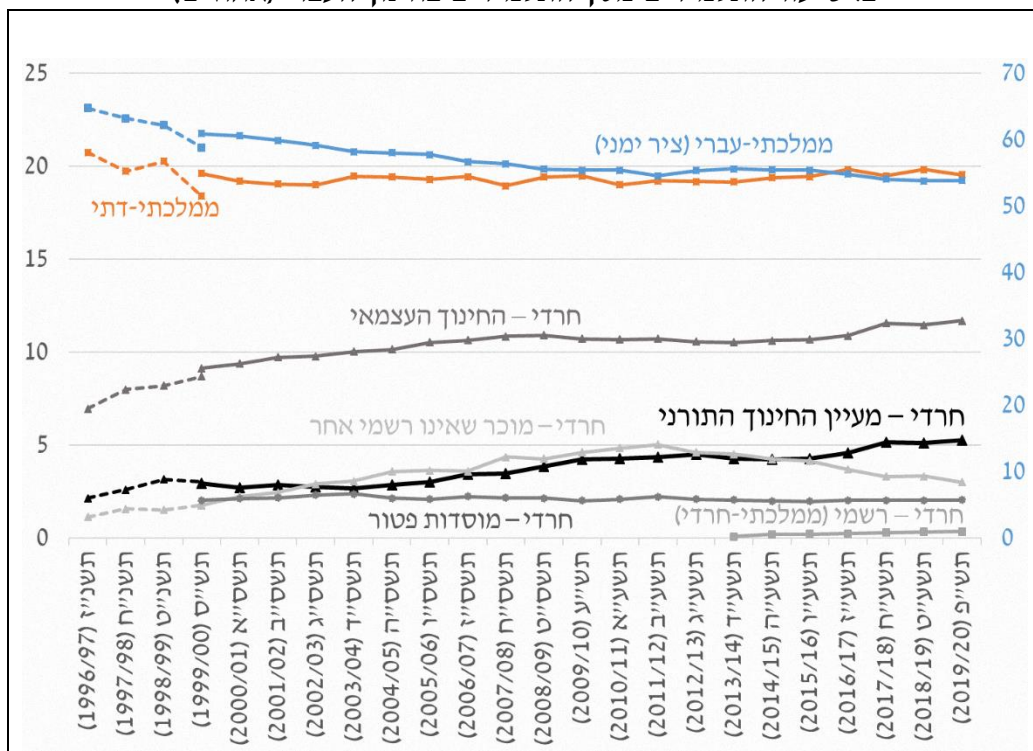
איור נ-1. מספר התלמידים ושיעורם בכיתות א' בחינוך העברי לפי זרם החינוך,

שנות הלימודים תש"ס-תש"פ

א. מספר התלמידים (אלפים)

ב. שיעור התלמידים מסך התלמידים בחינוך העברי (אחוזים)

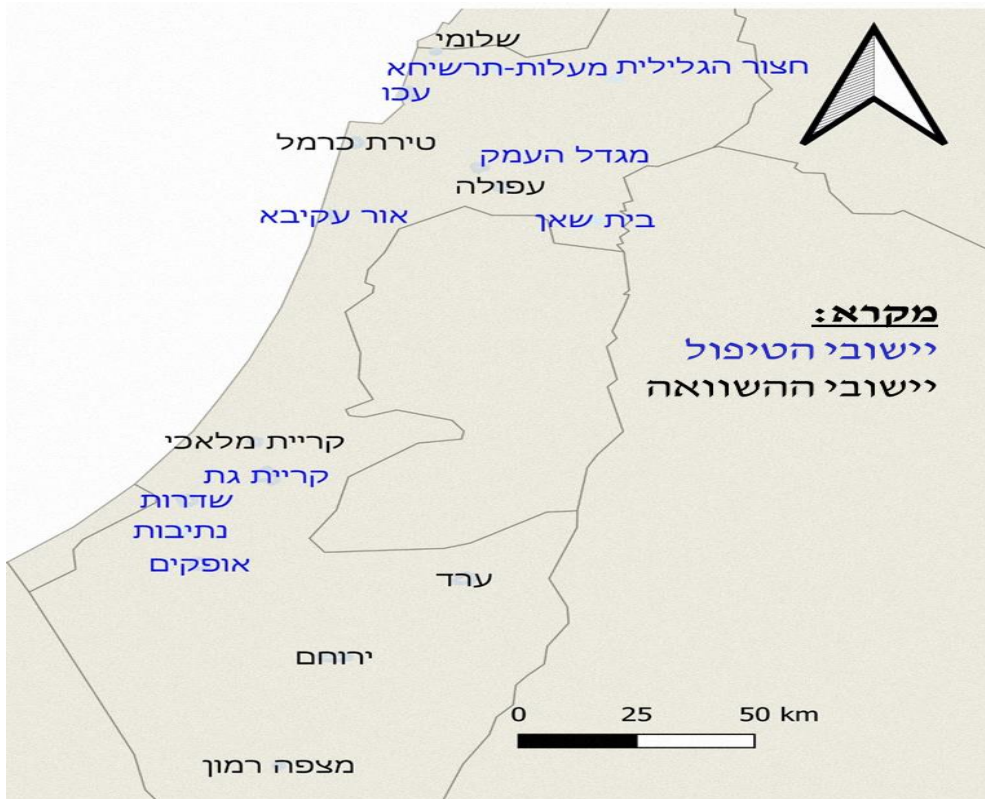

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד החינוך ("במבט רחב - מספרים על חינוך") ועיבודי המחבר. במבט רחב:

http://ic.education.gov.il/QvAJAZZfc/opendoc_pc.htm?document=Mabat_rachav.qvw&host=qvsprodlb&sheet=SH11&lang=en-US

הנתונים לשנים תשנ"ז-תש"ס, המסומנים בקו קוווקו, מבוססים על עיבודי המחבר של קובצי התלמידים. הנתונים לשנים תש"ס-תש"פ, המסומנים בקו רציף, מבוססים על נתוני במבט רחב הזמינים החל משנת הלימודים תש"ס.

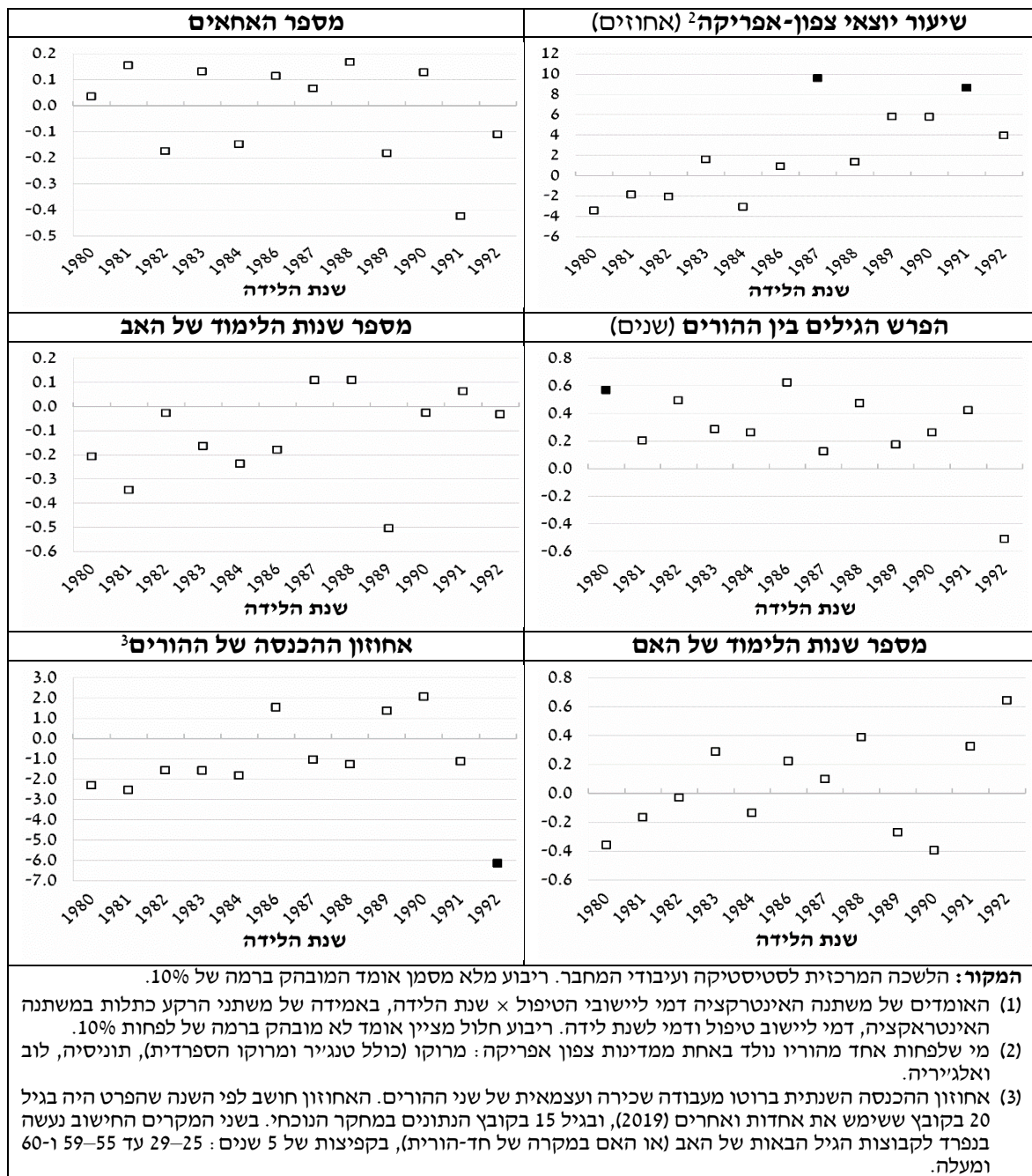
איור נ-2. הפריסה הגיאוגרפית של יישובי הטיפול וההשוואה

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי המחבר.

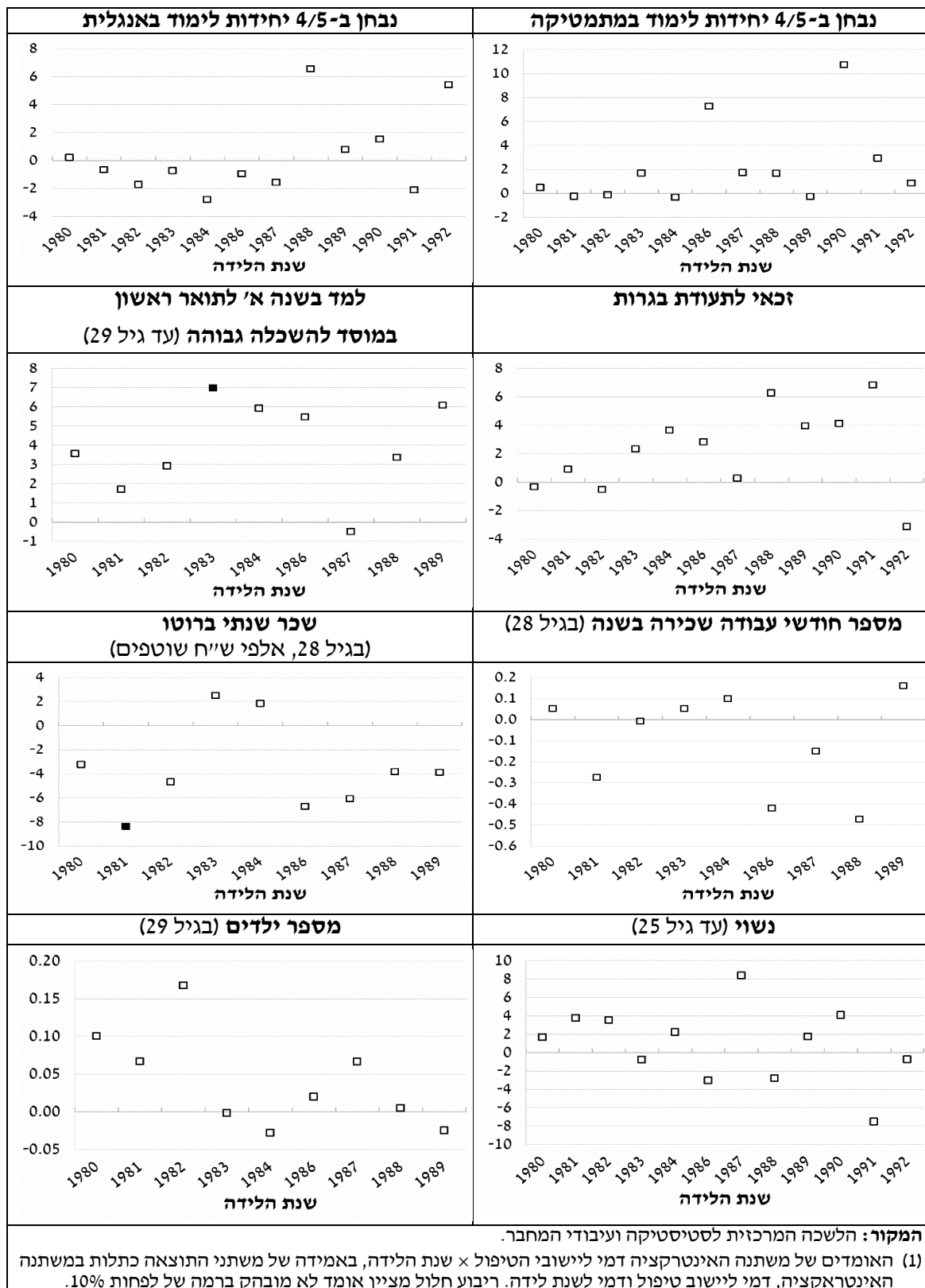
איור נ-3. אומדי ההפרש במשתני הרקע בכל שנה בין יישובי הטיפול ליישובי ההשוואה,

לעומת ההפרש בשנת 1985¹

איור נ-4. אומדי ההפרש במשתני התוצאה בכל שנה בין יישובי הטיפול ליישובי ההשוואה,

לעומת ההפרש בשנת 1985¹

איור נ-5. אומדי השפעת זמינות בית ספר יסודי של רשת מעיין החינוך התורני ביישוב המגורים¹,

לפי מספר השנים מפתיחת בית הספר היסודי הראשון של הרשת ביישוב

(אמידות לאחים או אחיות בלבד)

